NI ZA
IZPOSOJO
NA DOM

GORENJSKA
V BORBI ZA SVOBODO

GRADIVO JE NA POBUDO OKRAJNEGA ODBORA ZVEZE BORCEV ZBRAL MUZEJ REVOLUCIJE KRANJ

5

MUZEJ REVOLUCIJE V KRANJU

GORENJSKA V BORBI ZA SVOBODO

KRANJ, DECEMBRA 1961

G
3687
12053/5
OSREDNJA KNJIŽNICA
Š
OBČINE
KR. NJ
D 16.038/1963

UREDNIŠKI ODBOR:
Franc KONOBELJ (predsednik)
Ivan BERTONCELJ
Milan ŽAKELJ
Smilja GOSTIŠA
Dušan BAVDEK
Joža VARL

ODGOVORNA UREDNICA:
Vera JERŠEK,

KOREKTOR:
prof. Vilko RUS

ZALOŽIL:
Muzej revolucije v Kranju

NARODNI HEROJ IVO SLAVEC - JOKL

Rodil se je 30. aprila 1916 na Jesenicah na Gorenjskem. Dovršil je šest razredov gimnazije in v letu 1936/37 odslužil dijaški rok pri vojakih v Nišu. Ko se je vrnil domov, se je vpisal v enoletno trgovsko šolo v Ljubljani. Končal je to šolo in se z mladostnim zanimanjem posvetil delu na domu v Struževem pri Kranju, kjer je mati od leta 1930 imela gostilno in trgovino. Oče, upravnik pošte v Kranju, vseskozi napredno usmerjen, je tudi sina vzgajal v domoljubnem duhu. Ob mobilizaciji jugoslovanske vojske, 8. marca 1941, je bil Ivo vpoklican v Ljubljanski polk, kjer je kot strojničar služil do kapitulacije jugoslovanske vojske pri Trebnjem.

Po okupaciji Jugoslavije se je že l. 1941 vključil v prve vrste pristašev Osvobodilne fronte. Udeleževal se je raznih sestankov OF, zbiral material in razno marksistično in leninistično literaturo za partizane. Po prvih bitkah na Gorenjskem je skrival na svojem domu ranjene partizane in ilegalce. Potem ko so ozdraveli, jih je odvedel nazaj v njihove partizanske skupine. Za to njegovo delovanje je zvedel gestapo v Kranju. Nameravali so ga aretirati, toda v zadnjem trenutku se jim je izmuznil iz rok. Po Št. Joštu je prišel v stik z eno partizanskih skupin.

V začetku 1942. leta je pribežal v Stari trg pri Ložu. Tu je nadaljeval aktivno politično delo v OF. Čeprav ni bil domačin, mu je uspelo pridobiti ljudi za narodnoosvobodilno stvar.

Sredi 1942. leta je odšel k partizanom in postal eden najhrabrejših borcev Rakovške partizanske čete. Zaradi svojega junaštva in tovarištva se je kmalu zelo priljubil borcem.

Prvič se je zelo odlikoval v veliki italijanski ofenzivi proti partizanskim silam v drugi polovici 1942. leta. Po tej ofenzivi je bil postavljen za komandanta bataljona v Loškem odredu. Ob večjem italijanskem napadu na ozemlje okrog Babne police v Loški dolini, je bil Jokl težko ranjen po vsem telesu, ker je blizu njega eksplodirala mina. Partizani ga niso odnesli, ker so mislili, da je mrtev. Enako so mislili tudi Italijani. Ko pa so ga našli, so mu sezuli škornje. Pri sezuvanju so mu z ranjenih nog odtrgali tudi prste. Čeprav je bil pri zavesti, ob hudih bolečinah ni niti zastokal. Potem ko so se Italijani umaknili, mu je uspelo, da je po 24 urah nadčloveških naporov prišel do partizanskega položaja. Vsega izčrpanega je partizanska patrulja spravila v bolnico. Zdravil se je približno dva meseca v bolnicah pod Snežnikom in v Liki na Hrvaškem. Ves čas bolezni si je želel, da bi čimprej ozdravel in se vrnil v borbo. Dokler ni popolnoma okreval, se je zadrževal na Notranjskem, jeseni 1942. leta pa je bil na lastno željo poslan na Gorenjsko.

Zaradi slabega zdravstvenega stanja se je zadrževal v Struževem pri Kranju, pri Kalanovi družini. Tu je ostal približno 3 mesece. Tedaj je organiziral več mladinskih akcij in akcij OF. Često se je maskiral in odhajal v Kranj. Da bi ubežal okupatorjevemu za-

Narodni heroj Ivo Slavec-Jokl

sledovanju, je nekaj časa stanoval pri Varlovi družini na Klancu pri Kranju. Ob neki preiskavi stanovanja ga je gestapo izsledil in hotel odpeljati. S spretnim zagovarjanjem in s ponarejenimi dokumenti se mu je posrečilo dokazati, da ni tisti, ki ga iščejo, temveč njegov sorodnik iz Ljubljane.

Po okrevanju je odšel na področje pod Storžičem, kjer je opravljal funkcijo rajonskega sekretarja. Pogosto je zahajal v Kranj, kjer je organiziral in povezoval mladino v mladinsko organizacijo. Čeprav so prav takrat množično zapirali mladince in druge, je bila mladinska organizacija v Kranju tedaj najmočnejša.

Po reorganizaciji rajonskih v okrajne komiteje oziroma po formiranju kranjskega okrožnega komiteja KPS je postal Jokl njegov sekretar. Sedež komiteja je izbral v neposredni bližini Kranja, čeprav je okupator takrat najbolj divjal, streljal in trpinčil zavedne Slovence. Zaradi večkratnega izdajstva in odhoda najboljših ljudi v ilegalo, je moral svoje delo često začeti znova, iskati nove zaupne ljudi, ki bi širili organizacijo. Njegove izredne organizacijske sposobnosti, ki si jih je pridobil za svojega partizanstva od začetka 1942. leta, so kmalu pokazale, da je kos najtežjim nalogam. S pravilnim odnosom in nastopom je znal pridobiti delavca, kmeta delovnega inteligenta in meščana. Partija, katere član je bil od avgusta 1942. leta, je imela vanj popolno zaupanje in mu nalagala vedno odgovornejše posle. Kjerkoli se je pojavil je hrabril borce — aktiviste in jim dajal navodila za nadaljnjo borbo proti okupatorjem in domačim izdajalcem. Po njegovi zaslugi se je organizacija kranjskega okrožja v letu 1943 močno razširila in utrdila. Delal je pri organizaciji ljudske oblasti kot sekre-

tar kranjskega okrožja, zraven pa še pomagal tudi pri vzgoji borcev v enotah Kokrškega bataljona. Velik uspeh je dosegel pri mobilizaciji novega kadra za NOV.

Marca 1944 je sklical sestanek vseh aktivistov v okrožnem, okrajnem in mestnem merilu v Šorlijevem mlinu na Rupi pri Kranju. Po dveh dneh je bila konferenca končana in aktivisti so se pripravljali na odhod na svoja mesta. Medtem so bili izdani. Nemci so obkolili in napadli mlin. Gestapo je natančno vedel, da je med udeleženci tudi Jokl, in je razpisal posebno nagrado tistemu, ki bi ga ujel ali ubil. Pri napadu sta dva aktivista padla, eden je bil ujet in kasneje ubit, vsi drugi z Joklom na čelu pa so se iz obroča prebili in odšli na svoja nova mesta.

Tudi kasneje je Jokl zašel v podobne stiske, tako na Štefanji gori pod Krvavcem, v Kokri in v Križah pri Tržiču, toda vedno je s svojo iznajdljivostjo in trezno preudarnostjo rešil sebe in tovariše, ki so bili z njim.

Kot izredno sposoben organizator je ogromno koristil narodnoosvobodilnemu gibanju. Hodil je iz kraja v kraj, skliceval sestanke in razlagal ideje Komunistične partije in OF. Tako je 21. junija 1944 sklical sestanek Mestnega odbora OF za Kranj, toda tja ni več prišel. Kot sekretar kranjskega okrožja in pozneje član Pokrajinskega narodnoosvobodilnega odbora je pomenil za okupatorja veliko nevarnost. Prav zaradi njegovega uspešnega delovanja so okupatorji in domači izdajalci ostro nastopili proti njemu, da bi ga čimprej likvidirali. Našel se je neki zločinski izdajalec, ki je javil kraj njegovega bivanja. Pod vodstvom domačih izdajalcev so ga Nemci napadli na Pševem pri Javorniku nad Kranjem. Čeprav je bil sovražnik veliko številnejši in močnejši, je Jokl sprejel borbo, v kateri je junaško padel od izdajalske krogle 21. junija 1944. leta.

Ivo Slavec-Jokl je bil zaradi svoje izredne organizacijske sposobnosti, trezne preudarnosti in predanosti velikemu in edinemu namenu: da bi čimprej izgnal okupatorja in pokazal v čim širšem merilu vsebino in veličino narodnoosvobodilne borbe, 27. novembra 1953. leta odlikovan z nazivom narodnega heroja.

NAREDBA ŠTABA LOŠKEGA ODREDA III. GRUPE Z DNE 11. SEPTEMBRA 1942 O POHVALI KOMANDANTA PRVEGA BATALJONA[1]

Naredba št. 4.

štaba Loškega odreda slovenskih partizanskih čet z dne 11. septembra 1942

Ob priliki naše akcije dne 10. IX. t. l. na Babni polici je bil na izvidnici, kjer je bila najhujša borba, težko ranjen tov. Slavko[2], komandant I. bataljona našega odreda. Tovariš komandant videč, da je težko ranjen, se je zavlekel v neko skrivališče, kjer se je popolnoma slekel ter skril vso svojo opremo. Skril je tudi puško, daljnogled in bombo. Pustil je na nogah samo čevlje. Nekega fašista, ki je bil v bližini, je pripeljala krvava sled do komandantovega skrivališča in misleč, da je tov. komandant mrtev, mu je z vso grobostjo fašističnega podivjanca iztrgal iz nog čevlje in mu pri tem s čevljem vred odtrgal palec na levi nogi, kateri je bil od minskega izstrelka popolnoma razmesarjen. Kljub groznim bolečinam je tov. komandant z jekleno energijo ostal miren in se delal mrtvega. Ko je fašistični podivjanec odšel, se je tovariš komandant napotil težko ranjen do Jermen dola in tamkajšnje ljudi prosil za pomoč in za prevoz do Babinega polja. Ker se ga ljudje niso upali prepeljati do vasi, se je sam napotil proti vasi in kmalu vsled izgube krvi obležal v grmovju, kjer ga je našla naša patrola.

S svojim postopkom, energijo in samozatajevanjem je tovariš komandant pokazal svetel primer, kako mora postopati vsak partizan v najtežjih trenutkih. Kljub temu, da je bil tovariš komandant težko ranjen, je bila njegova prva misel skriti vse, kar bi moglo koristiti fašističnim banditom in šele, ko je izvršil to svojo dolžnost, je mislil nase.

Tovarišu komandantu Slavku izrekamo za njegov heroizem in njegovo junaško izvrševanje dolžnosti vso pohvalo, katero zasluži v polni meri za svoje dejanje in ga stavljamo za primer in zgled vsem partizanom našega odreda.

Pri zgoraj navedeni akciji je padel kot žrtev fašističnih krogel naš mitraljezec tovariš Janko. Tovariš Janko se je junaško boril in tudi junaško umrl. Ostal je na položaju, čeprav je videl veliko premoč fašistov, dokler ga ni podrl okupatorski mitraljez. S svojim mitraljezom je dolgo kljuboval fašističnim zagrizencem in njegove krogle so sejale smrt med fašistične bandite.

Težka je za nas izguba tovariša Janka, ker smo izgubili tovariša — junaka, kateri je bil razumen in hraber borec. Tovariš Janko je bil v mladinski organizaciji SKOJ.

Smrt fašizmu — svobodo narodu!

Mir. I. Bračič l. r.
Komandant:

Za polit. komisarja:
Iztok Rakovc[3]

[1] »Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov«, VI. del, knj. 4., str. 64., št. 23.

[2] Ivo Slavec-Jokl, narodni heroj.

[3] Ivan Turšič iz Rakeka, narodni heroj, padel 29. junija 1944 pri Lokvah v Trnovskem gozdu na Primorskem.

NARODNI HEROJ PAVLA MEDE - KATARINA

Pavla Mede-Katarina, žena Groge, komandanta slavnega Pohorskega bataljona, se je rodila 29. junija 1916 v Strahinju pri Naklem. Pred začetkom vojne je bila delavka v tekstilni tovarni v Kranju. Julija 1941. leta je odšla z možem k partizanom. Doma sta pustila dva otroka, od katerih je imela hčerka Fanika 5 let.

V ogorčenih borbah na Gorenjskem in Dolenjskem in potem še na Štajerskem je bila vedno hrabra in vzdržljiva borka, postala je komandir ženskega voda Pohorskega bataljona. Na čelu svojega voda je vedno napadala prva in potegnila za seboj druge borke in borce. V borbi je bila vedno zelo vedra in kljub odločnosti in trdnosti na videz vesela, kar je zelo ugodno vplivalo na vse, ki so bili z njo. Ženske je mnogokrat vzpodbujala s tem, da jim je pripovedovala o svojih borbah. V prostem času jih je učila, kako naj ravnajo z orožjem. Skrbela je za hrano ranjencev.

Posebno se je odlikovala tedaj, ko se je bataljon umikal iz Mislinjske doline, kjer je zažgal Pergerjevo tovarno lepenke. 7. novembra 1942 je prišlo do težje borbe blizu Preske. Nemške sile, sestavljene iz žandarmerije in Vermanov so napadle partizansko taborišče na Planinki. Katarina je s svojim ženskim vodom pogumno ščitila bataljon z boka. Poročilo IV. operativne cone z dne 10. januarja 1943 Glavnemu poveljstvu slovenskih partizanskih čet, se o njej zelo pohvalno izraža: »Komandirka ženskega voda v Pohorskem bataljonu je tovarišica Kata, ena najstarejših partizank, ki se je v vseh bojih odlično izkazala kot borka. Pokazala se je odlična v borbi in delu«. Ta ocena, prav kratka, zadosti osvetljuje lik Pavle Mede-Katarine med borci, katerim je treba pripisati uspehe, ki jih je dosegel Pohorski bataljon.

Skupaj s svojim vodom je padla v legendarni borbi 8. januarja 1943, v katerem se je Pohorski bataljon herojsko boril do poslednjega moža.

Tekstilna delavka Pavla Mede-Katarina je svetel primer proletarske žene in matere, ki je za pravice delavske žene v novi družbi žrtvovala vse, zgrabila za orožje, stopila v borbeno enoto in se na čelu svojega ženskega voda borila za svobodo svoje domovine in s tem tudi za srečo svojih otrok. Vsako njeno junaško dejanje je izboljšalo borbeno moralo in dajalo novih moči izčrpanim borcem.

Akcije, ki se jih je lotila, so od žene ne-

Narodni heroj Pavla Mede-Katarina

dvomno terjale nadčloveški napor. Vendar ji je njena vera v zmago delavskega razreda, ki jo je pripeljala v partizansko enoto, pomagala, da je prebrodila vse te težave. Trdno zaupanje v Partijo, v kateri je gledala svojo vodnico in učiteljico, ki jo vodi k zmagi, je napravilo iz Katarine nepomirljivo borko, junakinjo in narodnega heroja. Domovini je žrtvovala vse, kar je imela: moža, družino in sebe. Njen vzgled je zaradi junaške poti in tragične, a legendarne smrti, postal simbol borke za pravice delavske žene v novi družbi.

Ivan Bertoncelj - Johan

OB 20. OBLETNICI VSTAJE NA GORENJSKEM

Nastopajoče leto 1941 je vsakemu pozornemu spremljevalcu mednarodnih in notranjih dogodkov vsak dan prinašalo nova presenečenja. Vse politično in družbeno življenje pri nas je potekalo pod vtisom druge svetovne vojne, ki je besnela že več kot leto dni in zajela mnogo držav.

Gorenjsko je z zahodne strani že več kot 15 let obkrožal italijanski fašizem, v letu 1938 pa se je z okupacijo Avstrije pomaknil do Karavank tudi nemški nacionalni socializem. Oba sta očitno stegovala svoje krvoločne kremplje po naši lepi zemlji. Sleherni rodoljub je bil v skrbeh, ko je spoznal, da jugoslovanska reakcija v strahu pred svojim ljudstvom pripravlja kapitulacijo.

V tem usodnem trenutku je krepko stopila v ospredje KP tudi na Gorenjskem. Že več let prej je opozarjala na nevarnost fašizma in vojne. Takrat sta na Gorenjskem, to je na področju sedanjega okraja Kranj, obstajala Okrožni komite Jesenice in Okrožni komite Kranj. Partijske organizacije so bile tudi v vseh industrijskih središčih in večjih naseljih, kjer pa teh ni bilo, pa so bili posamezni komunisti ali simpatizerji Partije. Lahko trdim, da je bilo javno mnenje po tej partizanski mreži usmerjeno, predvsem po Komunistični partiji, po vsej Gorenjski, predvsem pa po tovarnah. Močno je bila zasidrana Partija tudi v drugih množičnih organizacijah. Še poseben pomen pa je temu času dala partijska konferenca 2. februarja 1941, ki je bila na Lipcah pri Blejski Dobravi, ki sta ji prisostvovala tudi Boris Kidrič in Aleš Bebler.

Kakšno je bilo takrat razpoloženje prebivalcev na Gorenjskem, ugotovimo iz političnih manifestacij na Jesenicah ob odgonu vseh vidnejših komunistov v taborišče Ivanjico. Po vsej Gorenjski, kamor so segali delavci jeseniške železarne in drugih tovarn, so takrat odmevali protesti proti kapitulantski vladi Cvetkovića-Mačka, ki se je bratila s predstavniki osi Rim—Berlin. Te protestne parole o zahtevah priznanja Sovjetske zveze so bile z zahtevo zrušenja obstoječega režima proti vojni in fašizmu. Ob tej priložnosti so na Javorniku aretirali tri delavce. Take manifestacije so se ponovile 27. marca po pristopu Jugoslavije k osi Rim—Berlin. Posebno pa so zaživele manifestacije, ko so na poziv KP odhajali borci prostovoljno branit Jugoslavijo. Temu klicu so se zelo množično odzvali v Kranju primorski emigranti, organizirani v društvu »Soča«, ki so s svojim odhodom povzročili v mestu velike demonstracije, posebno pa je bila manifestacija na železniški postaji množična.

Kljub pripravljenosti in dobri volji prebivalcev Gorenjske, predvsem pa delavcev na obrambo, je okupator po umiku naše vojske, po kapitulaciji vkorakali brez večjih težav.

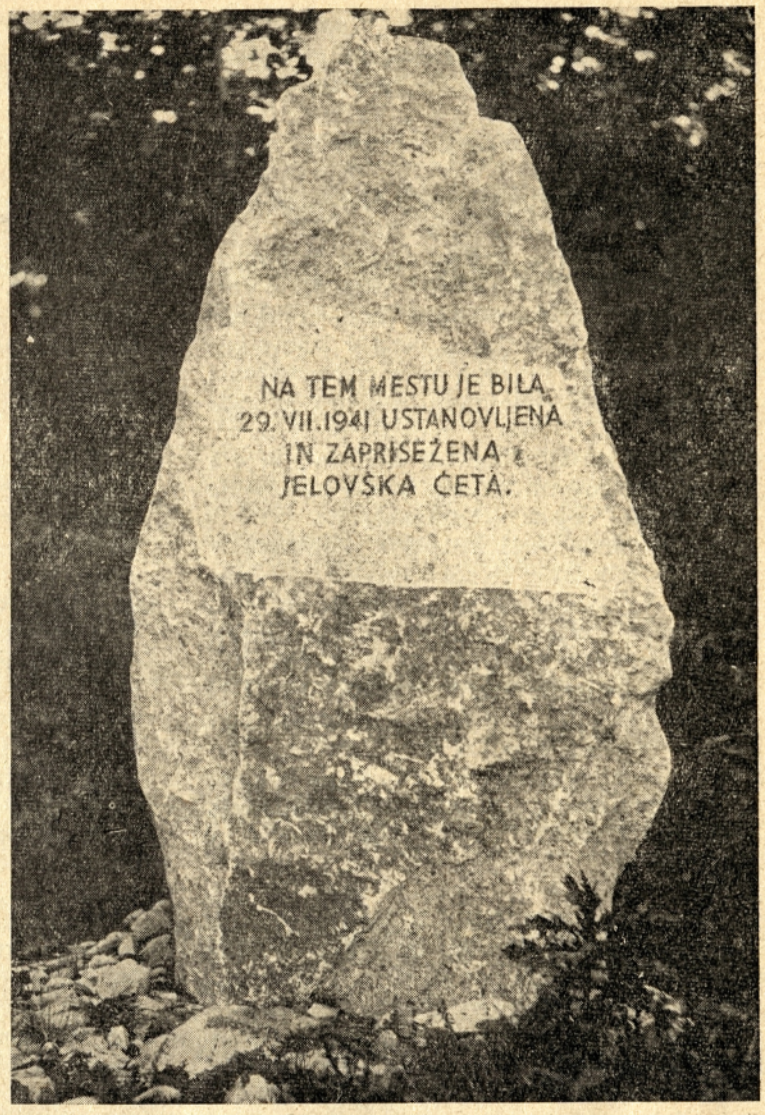

Spomenik na Gradišču poleg Vodiške planine

Tisti, ki niso že prej poznali in razumeli vloge vladajočih krogov, so bili v tem trenutku še bolj iznenadeni. Najprej je skozi Gorenjsko prikorakala italijanska okupacijska vojska, šele nato so prišli Nemci. Lahko trdim, da so na celi Gorenjski doživeli splošen prezir. Le v Tržiču in na Jesenicah so nekateri kulturbundovci, med njimi Nemci po rodu, izobesili zastave s kljukastim križem. Manjše skupine le-teh pa so jim priredile v teh krajih sprejem. V Kranju pa so se Nemci ob prihodu na glavni trg znašli popolnoma sami in doživeli sramoto. Ljudje so jih s sovraštvom v srcu ogledovali izza vogalov in zaves.

Po tem dogodku so bili ljudje nekaj časa malo dezorientirani, posebno še zato, ker je nemška in petokolonaška propaganda zelo aktivno delovala. Nemci so sicer pri prihodu mnogim dali pri pospravljanju ruševin in gradnjah porušenih objektov delo. Tudi okupacijska marka jim je prišla prav, da so delno zavedli nekatere ljudi. To pa je trajalo le tako dolgo, dokler je bilo v trgovinah kaj blaga oziroma dokler ni bilo vse nacionalizirano, dokler Nemci niso pokazali pravega okupatorskega obraza.

Da bi s svojimi demagoškimi gestami čimbolj uspevali, so začeli organizirati tudi razne socialne organizacije. Vzporedno s tem pa so začeli popisovati in kategorizirati prebivalce in preverjati čistost rase, da bi zadostili kriterijem, ki so bili postavljeni v zvezi s selitvijo Gorenjcev. V prvi val selitve so prišli izobčenci. Večino teh so odpeljali v begunjsko graščino, Št. Vid in nato naprej v Srbijo. Potem so imeli v načrtu za selitev še druge sloje, ki so jih pri popisu določili. Izselitev z rodne grude je pomenila najhujši zločin za vsakega Gorenjca, zato nas je to še bolj povezalo. Še tesneje smo se strnili okrog KP, pozabili smo na vsa prejšnja strankarska nasprotja in gledali pred seboj samo sovražni fašizem, ki nam je kot narodu nastavil nož na

vrat. Ponovno potrditev pa smo dobili, ko so Nemci izdali svoje odloke o ukinitvi slovenskih šol, odstranitvi slovenskih napisov in uvedli v urade nemški jezik. Ta trenutek je tedaj prispeval na Gorenjskem k boljši orientaciji in da se je srednji sloj, predvsem pa mali kmet, tesno povezal s proletariatom. V določenih krajih je bil odziv še večji.

Ob vsem tem dogajanju smo se komunisti napeto pripravili na narodnoosvobodilno vojno. Zavračali smo malodušje, ki se je pri nekaterih pojavilo, utrjevali vero v lastne sile in v moč organiziranega boja pod vodstvom KP. Omahljivce smo prepričali, da je naša rešitev mogoča samo v najodločnejši borbi. Začeli smo široko akcijo za nabiranje orožja in hodili predvsem v tiste kraje, kjer se je razformirala vojska. (Ratitovec.)

Konec maja 1941 je bil v Ratitovcu v vznožju Stola, med Mostami in Potoki, ustanovljen vojnorevolucionarni komite za jeseniško okrožje. Organiziral ga je Lojze Kebe. Ta komite je štel pet članov; ti so bili Jože Gregorčič in Polde Stražišar z Jesenic, Alojz Hrovat iz Begunj, Jože Ažman iz Nomenja in Ivan Bertoncelj z Dobrave pri Kropi. Prav takrat je bil organiziran tudi vojni komite za okrožje Kranj v sestavu: Franc Vodopivec, Rudi Papež, Anton Nartnik, Jože Janežič in Franc Mrak.

Prva naloga je bila, da še naprej z vso prizadevnostjo organiziramo zbiranje orožja in municije. Prav tako pa, da stalno vzdržujemo zveze z ilegalci, ki so se umikali v gozdove. Tedaj so namreč že stopili v ilegalo prvi ilegalci Jaka Bernard s Koritnega in Oskar Pogačnik z Bleda, ki sta se utaborila na Jelovici, v Tržiču pa je stopil v ilegalo Jože Fink.

V mesecu maju so Nemci aretirali na Jesenicah Venclja Perka, v Kranju pa Ivana Tominca in dr. Joža Vilfana.

V začetku junija sta bila Gregorčič in Vodopivec pozvana v Ljubljano na konferenco, ki jo je vodil Edvard Kardelj, prisostvoval pa ji je tudi Aleš Bebler. Govorili so o nalogah vojnih komitejev in pripravah na vstajo. Takrat so poleg drugih partijskih delavcev delovali na Gorenjskem tudi Lojze Kebe, Tomo Brejc in Mira Svetina. Značilno je, da Nemci do bližajočega se napada na ZSSR niso posebno preganjali komunistov. Nekaj dni pred tem napadom pa so najprej aretirali španske borce, nato pa tudi druge komuniste. Posebno vneto pa so iskali le-te po napadu Nemčije na ZSSR. Nekaj dni pred tem napadom nas je vodstvo KP opozorilo, naj živimo polilegalno življenje, naj ne spimo več doma, da bi nas ne iznenadili z aretacijo. Dan napada Nemčije na ZSSR pa je bil za nas, člane KP, signal za vstop v ilegalo. Zato pomenijo zadnji dnevi junija in prvi dnevi julija množičnejši odhod k partizanom, v prvi vrsti komunistov in njihovih simpatizerjev z Jesenic, iz Kranja in iz Tržiča. Odšli pa so tudi posamezni člani KP iz manjših naselij, s podeželja, kjer je obstajala KP. Okoli teh središč in naselij Lesce, Dobrava, Duplje, Šenčur, so s tem nastale manjše skupine partizanov, ki jih je skrbno povezal vojnorevolucionarni komite.

Okoli 5. julija 1941 je prišel iz Ljubljane Stane Žagar, ki smo ga nekateri člani vojnorevolucionarnega komiteja pričakali na Mohorju, in to: Stražišar, Nartnik, Janežič in Bertoncelj. Povedal nam je, da bo 17. julija v območju planine Vodice sestanek (točen kraj bo določen kasneje) vseh vojno revolucionarnih, pa tudi partijskih komitejev Gorenjske. Drugi tovariši so po kratkem sestanku takoj odšli, da pravočasno obvestijo svoja partijska vodstva o tej konferenci. Jaz pa sem odvedel Staneta Žagarja na Vodice, kjer je bila partizanska skupina iz tega območja. Potem pa sem tudi jaz odšel v Kropo, na Dobravo, v Otoče, Begunje, Lesce in Ljubno, da jih povabim na to konferenco. Na to posvetovanje so prispeli tovariši z Jesenic, iz Kranja, Tržiča, Bohinja in drugih krajev. (Skupaj okoli 20 partijskih delavcev). Navzoča pa sta bila poleg Žagarja tudi Tomo Brejc, ki je zastopal Kamniško okrožje, in Lojze Kebe.

Na tej konferenci smo pretresali politično situacijo, ki je nastala po napadu Nemčije na ZSSR. Ugotovili smo, da je po celi Gorenjski že več ilegalcev, ki so se umikali bodisi v strahu pred aretacijo ali pa so se prostovoljno vključili v partizane. Poudarjeno je bilo, da vsem tem morajo vojni komiteji posvečati veliko pozornost. Ob tej razpravi je Žagar prebral »Partizanski zakon«, ki ga je dobil iz Ljubljane, prav tako pa tudi poziv Sovjetske zveze: »Razvijte partizansko vojno tako, da se bo okupator počutil kot v oblegani trdnjavi!«

Po vsestranskem pretresu situacije, ki je trajal gotovo 5 ur, so sprejeli sklep:

— vse partizane je treba takoj povezati v vojaške formacije — čete in brž, ko bodo pogoji, organizirati bataljon (govorilo se je že tudi o poveljstvih za Gorenjski in Storžiški bataljon);

— intenzivno je treba naprej zbirati orožje in sistematično oboroževati partizane;

— takoj je treba začeti napadati manjše okupatorjeve postojanke, sabotirati v tovarnah in drugod, rušiti komunikacije, organizirati diverzije in uničevati sovražnikovo živo silo;

— partizani naj se prehranjujejo samo po terenskih organizacijah.

Takoj po tem dogodku so se udeleženci konference razšli vsak na svoj teren, da ures-

Ivan Bertoncelj-Johan

ničijo sprejete sklepe. Tovariš Gregorčič je odšel z Jeseničani v jeseniški kot z namenom, da tamkajšnje partizanske skupine poveže v četo. Prav tako naj se udeleženci konference lotijo vseh drugih ukrepov na območju Jesenic. Ustanavljanje čet pa je potekalo v naslednjem, kasnejšem povelju.

26. julija je bila na Veternem ustanovljena Tržiška četa, ki je štela okoli 30 mož. Komandir te čete je bil Stanoje Radenković. V istih dneh so ustanovili I. Kranjsko četo pod Mohorjem, ki je štela okoli 15 partizanov. Komandir je bil Anton Nartnik. 28. julija sledi ustanovitev Jeseniške čete s komandirjem Poldetom Stražišarjem in šteje preko 50 mož. 29. julija pa je bila ustanovljena Jelovška četa in istočasno tudi zaprisežena; štela je okoli 50 borcev. Nato Gorjanska četa, ki je imela okoli 20 borcev in II. Kranjska četa, v kateri je bilo 35 borcev. V Bohinju je ostala še vedno manjša skupina, ki je imela le okoli 5 partizanov.

Po odhodu prvih borcev v drugi polovici meseca junija v ilegalo, so Nemci začeli na terenu zapirati vse tiste, ki so že prej vidno nastopali v naprednem delavskem gibanju — komuniste in njihove simpatizerje, predvsem v industrijskih središčih. V juliju so tako s tem nadaljevali in popolnoma napolnili begunjsko graščino, ki so jo izbrali za te zapore. V teh dneh so ustanovili tudi izredno sodišče na Bledu. Ljudje pa so začeli mnogo govoriti o tem, da bodo Nemci streljali talce. V strahu pred to nevarnostjo in pretnjo se je med partizani in ljudmi na terenu, ki so imeli zaprte svojce v Begunjah, začela tudi splošna akcija za osvoboditev zapornikov v Begunjah. Pripravljenost za to akcijo je zajela v celoti zgornji del Gorenjske. S partizani pod Storžičem in Jelovico nas je vsak dan povezoval kurir Tine Teran.

Čete so že med njihovim ustanavljanjem začele delovati. Tržiška četa je 30. julija obstreljevala nemško žandarmerijo v Križah. Isto noč je skupina borcev vrgla v stanovanje nemškega župana v Tržiču bombo, ki pa ni eksplodirala. Ob cestah so partizani razbili vse usmerjevalne table z nemškimi napisi in opravili več drugih manjših pomembnih akcij. Jeseniška četa je 31. julija minirala most v Mostah in Gozdu Martuljku, nekaj dni zatem električno centralo v Zasipu in podobno. Skupina partizanov Jelovške čete je skupaj z organizacijo SKOJ z Dobrave vdrla v skladišče hrane pri radovljiškem predoru, zvezala stražarja in odnesla po zasilnem mostu čez Savo večje količine hrane. Druga skupina te čete pa je pri Dobrem polju napadla nemški osebni avto, vendar ji ni uspelo avto razbiti, ker ni imela avtomatskega orožja. Podobne akcije so opravljale tudi druge partizanske skupine oziroma čete na svojem manevrskem področju.

Prvič se je Jeseniška četa močneje spopadla z nemškim okupatorjem 1. avgusta 1941 na Mežaklji, ko so po krajši borbi borci te čete in skupine, ki je Nemce napadla iz boka pognali Nemce v beg proti Poljanam. V tej borbi sta padla dva partizana, ki sta prvi žrtvi v gorenjskem kotu, Arzenšek in Koren.

V tem borbenem zaletu in vzdušju splošnega gibanja sva po ustanovitvi in zaprisegi Jelovške čete krenila 31. julija z Žagarjem z Vodiške planine čez Jelovico proti Jesenicam. Vodil naju je kurir Oskar Pogačnik. Šli smo čez Zgoško ravan, Talež in ribniški most, nato za Bledom čez Hom na Poljane in naprej na Mežaklju, ker smo dobili obvestilo, da se tam mudi Jeseniška četa. Na Mežaklju, smo prispeli 2. avgusta 1941 zjutraj. Ko smo se bližali taborišču, se nam je zdelo zelo sumljivo, ker je bilo vse tiho. Kakih 400 m smo šli v precejšnjem razmaku in se le počasi pomikali proti taborišču. Bilo je popolnoma mirno, poti proti taborišču pa močno izhojene. Prišli smo v bližino taborišča in ugotovili, da je bila četa napadena. Taborišče je bilo zelo razdejano, drevje pa prestreljeno od krogel. Začeli smo se zelo previdno vračati, še bolj previdno kot prej v smeri, iz katere

smo prišli. Na poti nazaj smo srečali nekega gozdarja, ki je imel zvezo s partizani. Ta nas je obvestil, da je bila četa prejšnji dan res napadena, da sta padla dva in da se je četa umaknila v smeri Pokljuke. Vprašali smo ga, če nam more kaj svetovati, kako bi dobili zvezo s četo oziroma kako pridemo tja. Svetoval nam je, naj počakamo na Mežaklji do mraka, nato pa naj po določeni poti krenemo do Johane na Poljšici, ki ima zveze z Gorjansko četo. S tem nasvetom smo se strinjali. Okoli 22. ure zvečer smo prišli na navedeno javko in na srečo našli tam dva partizana Gorjanske čete. Povedala sta nam, da je njuna četa nad Slamnikom in da je pri njih tudi Jeseniška četa, ki je bila prejšnji dan napadena na Mežaklji. Takoj smo šli z njima in okoli 24. ure prispeli na Slamnike, kjer smo našli tudi Gregorčiča. Po krajšem posvetu, kjer smo govorili tudi o pripravah napada na Begunje, smo se odločili, da še isto noč krenemo čez predor proti Bohinjski Beli v smeri Kupljenika in naprej na Jelovico. Ti partizani so odšli na Jelovico z namenom, da tudi Jeseniška in Gorjanska četa sodelujeta pri akciji za osvoboditev Begunj, predvsem pa, da se v prvih dneh avgusta ustanovi Cankarjev bataljon.

Okoli desetih 3. avgusta 1941 smo prispeli na Selško planino. Tu smo se malo odpočili, sirar Repinc pa nam je dal kolo sira, ki je tehtalo dvajset kilogramov. Ko smo že dobili sir, se je pri nas ustavil neznan turist in se nam predstavil, da je iz Kranja. Ko smo se spustili z njim v pogovor in mu povedali, kaj smo, je pokazal pripravljenost, da se priključi NOB. Govoril nam je, da ima pod Št. Joštom skupino 6 partizanov, ki so se pred nemškim terorjem umaknili, da pa nimajo trenutno s partizani zveze in da on to zvezo išče. Delal se je tudi zelo zadovoljnega, da nas je našel. Mi smo se nekaj časa spogledovali, ker se nam je mož zdel sumljiv, vendar je tudi on zapazil našo pozornost in nezaupljivost, zato je začel še bolj prepričljivo govoriti in zatrjevati, naj bomo brez skrbi, da nas ne bo nikomur izdal. V tem zatrjevanju nam je govoril, da mu je mogoče dobiti tudi avtomatsko orožje, in obljubil, da ga bo s skupino, ki jo ima pod Št. Joštom 8. avgusta prinesel na Mošenjsko planino. Mi mu sicer mnogo nismo verjeli, prav tako pa tudi nismo vedeli, če je sodelavec gestapa, zato smo ga spustili. Odšel je proti Rovtarici, mi pa smo krenili po gozdni cesti proti Vodicam. Tja smo prispeli še isti dan popoldne okoli 16. ure.

Ko smo prispeli na planino Vodice, je bilo tam zelo živahno. Videli smo prej ljudi iz Krope in okolice, predvsem pa partizane, ki so še stalno prihajali. Vse je bilo v velikem pričakovanju, v vzdušju velikih priprav za osvoboditev Begunj. S tem namenom se je priključilo partizanom na tem področju 40 do 50 novih borcev. Prav tako pa so bile velike priprave tudi na terenu.

3. avgusta zvečer je prispel na planino tudi tovariš Papež, član OK KP Kranj, ki je delal na terenu. Z njim je bil tovariš Teran, kurir iz tržiškega konca, ki je povedal, da sta pripravljeni Tržiška četa in Kranjska četa za napad na Begunje. Papež pa nas je ob tej priložnosti opozoril, da se o tej akciji na terenu preveč govori in da je nevarnost, da bodo Nemci to preprečili. Toda kljub temu smo se dogovorili, da napademo Begunje v noči od 5. na 6. avgust. Po tem dogovoru je Tine Teran takoj odšel, da še v nočnih urah prekorači Savo in gre naprej pod Storžič, da o tej odločitvi obvesti tamkajšnje partizane. Kot smo bili obveščeni, je bil pod Storžičem takoj naslednji dan ustanovljen tudi Storžiški bataljon, ki je še isto noč krenil proti Begunjam. Manjša skupina partizanov je ostala v lovski koči pod Storžičem.

5. avgusta je bil na Pogrošarjevi plani ustanovljen Cankarjev bataljon. Zvečer je krenil z vsemi oboroženimi borci proti Begunjam, da tam sodeluje v omenjeni akciji. Ta bataljon je ob ustanovitvi štel okoli 120 mož.

Izbrali smo najbližjo pot proti Begunjam, glavni del bataljona naj pa gre čez Fuksovo brv pod Radovljico. Ena patrulja je bila poslana proti Ribnemu in Bledu, da povede s seboj pripravljene ilegalce, da sodelujejo pri napadu. Da bi imeli bataljon in patrulje varen prehod čez mostove, so bile že tekom dneva poslane manjše patrulje, da opazujejo te prehodne točke. Toda zvečer so ugotovili, da so Nemci v mraku postavili na mostove zasede. Takoj nam je bilo jasno, da je nameravana akcija dejansko dekonspirirana, in je bila tudi preprečena, posebno še zato, ker Sava v tem času ni bila prehodna. Bataljonu ni drugega kazalo, kot da gre nazaj na Jelovico. Borci Storžiškega bataljona so ob 24. uri ponoči prispeli na dogovorjeno mesto pri Begunjah, vendar niso našli zveze in so se proti jutru umaknili na pobočje Dobrče.

V zgodnjih jutranjih urah pa so kakih 300 m pod seboj videli nemško zasedo. Potem ko so to opazili, so se umaknili na Dobrčo, kjer so se imeli namen zadržati podnevi, ker so bili ponoči na nogah in niso bili dovolj spočiti. Nenadoma so bili obkoljeni, napadeni in razbiti ter so utrpeli precejšnje žrtve. Borci so bili demoralizirani in so se razbežali na vse strani.

5. avgusta, zgodaj zjutraj, pa je bila napadena tudi skupina partizanov, ki je ostala pod Storžičem, kjer je padlo 7 tovarišev, drugi pa so se precej razkropili na vse kraje. Ta dva udarca sta bila za Storžiški bataljon usodna

in tako je tudi ta nehal obstajati. Ko se je Cankarjev bataljon od nameravane akcije na Begunje vrnil na Jelovico, se je utaboril na Pogrošarjevi plani. Komandant Gregorčič je zjutraj odredil, naj se v vse smeri, od koder bi lahko prišli Nemci, pošlje patrulje, da bi nas kaj ne iznenadilo. Predvsem je poudaril, naj pregledamo Mošenjsko in Lipniško planino, kamor so večkrat zahajali tudi sumljivi turisti. Za vodiče teh patrulj so bili izbrani poznavalci Jelovice. Imeli pa so tudi nalogo, da najdejo primerno mesto, kjer bi se za nekaj dni utaborili. V bataljonu je bilo takrat gotovo več kot polovica povsem novih partizanov in poveljstvo bataljona je težilo za tem, da se organizacijsko in politično utrdi.

Ko se je patrulja vračala z Lipniške planine, v kateri sem bil tudi jaz, se je pomudila na Mošenjski planini. Takrat je prispel na to planino moški v lovski obleki v spremstvu neke ženske. Ko smo se zanimali, kdo je to, nas je pastir Mirko, ki je pasel na tej planini, opozoril, da je to najbrž nemški vohun. Ponovno smo Mirku naročili, naj od ženske poskuša izvedeti, kdo je to. Ženska je bila močno iznenadena, vendar mu je rekla, naj mu ne zaupam. Tako smo izvedeli, koliko je ura oziroma s kom imamo opraviti. Takoj smo se odločili, da ga zastražimo, vendar tako, da tega ne bo opazil. Pastir je tudi pripomnil, da se mu zdi ženska znana.

Ugotovili smo, da je to nemški župan iz Železnikov — dejanski agent okupatorja, in ga tudi likvidirali.

Drugi dan, 7. avgusta zjutraj, pa je bataljon krenil proti Lipniški planini. Utaborili smo se na mestu, ki smo ga prejšnji dan izbrali na Rženovem robu, tik ob Lipniški planini (danes se imenuje Partizanski vrh). Vseh nas je bilo okoli 120, okoli 40—50 ni bilo oboroženih. Drugi pa smo imeli vse mogoče vrste orožja, stare avstrijske puške manliherce, francoske, lovske vseh vrst. Več partizanov je imelo samo samokrese na boben, pištole, bajonete, nože, štilete, bombe in podobno. Imeli smo le kakih 20 mavzeric od razpadle jugoslovanske vojske in en mitraljez.

Utaborili smo se tako, da smo zasedli celotni greben in že vsakemu določili položaje tako, da, če bi nam pretila nevarnost, bi bili v zelo kratkem času na mestu. Prvi dan je potekal popolnoma mirno. Močno pa nas je pretresla vest, ko smo zvedeli po zvezi iz Krope, da so v Begunjah Nemci ponovno streljali talce. Zvečer smo se zbirali okoli ugašajočega ognja pri kuhinji. Tam smo počastili spomin teh žrtev z enominutnim molkom in mrmrajoče zapeli pesem: »Bratje, le k soncu svobodi!« Zaobljubili smo se, da bomo te žrtve maščevali.

Drugi dan, 8. 8. 1941 je straža budila patrulje že ob pol štirih zjutraj. Šle so v več smeri in se vrnile okoli 6. ure, ravno ko smo prvič vstali v našem novem bivališču, in niso nič novega povedale.

V bataljonu smo imeli dva vojaška instruktorja, ki nam jih je poslal glavni štab, Primožiča in Švigla. Po dogovoru s štabom bataljona sta takoj začela borce instruirati o vojaški disciplini, predvsem pa o ravnanju z orožjem. Prav tako se je Žagar, ki je bil takrat pri nas kot član glavnega štaba in član pokrajinskega partijskega vodstva, razgovarjal s komisarji o političnih nalogah v partizanski vojski. Pečnik je bil poslan s skupino partizanov na Mošenjsko planino, če bi neznani turist slučajno res prinesel avtomatsko orožje, kot je bilo dogovorjeno na Selški planini. Kuharji pa so začeli pripravljati kosilo.

Okoli 10. ure nas nenadoma obvesti straža, da iz smeri Radovljiške planine prihaja kolona Nemcev, ki je oddaljena od našega taborišča še kakih 500 metrov. Takoj je Gregorčič sklical zbor vseh partizanov in sporočil, kaj je na stvari. Povedal je tudi odločitev štaba, da sprejmemo z njimi borbo in da je treba takoj zasesti določene položaje. Komandirju straže je bilo naročeno, da straža takoj udari po sovražnikih, ko se ti približajo, potem pa naj se počasi umakne do naših položajev. Preteklo je komaj 10 minut in že so padli streli z obeh strani. Čez nekaj trenutkov pa so že zaropotali štirje nemški mitraljezi. Nemci so vrgli tudi nekaj tromblonk. Sistematično so prodirali proti našim položajem. Borba je postajala vse ostrejša in je trajala gotovo več kot tri četrt ure. Nemci so se že močno približali našim položajem in od desne strani začeli obkrožati hrib, na katerem smo bili. Spoznali smo veliko nemško premoč, tako v orožju kakor v ljudeh. Mi smo imeli takrat samo en mitraljez in še ta nam je odpovedal.

Da bi nas Nemci ne obkolili, je bila dana komanda, da se umaknemo v smeri Kotliča. Na položaju pa so padli trije naši tovariši (Žvan, Koren in Komar). Nemci, kot smo zvedeli kasneje, so imeli 30 mrtvih in ranjenih.

Po tej prvi večji borbi, ki jo je vojeval bataljon, se je kakih 30% borcev razbežalo. Nekateri so odšli v Ljubljano, ki so jo takrat imeli za svoje zatočišče. Nekaj tistih, ki so prišli k partizanom v zvezi s pripravo napada na Begunje, se je zopet legaliziralo. Nekatere borce pa so Nemci izsledili, jih aretirali in postrelili kot talce ali odvedli v nemška koncentracijska taborišča. Glavnina bataljona se je umaknila proti Dražgoški gori in naprej na Novakovo Jelovico. Štab bataljona je takrat odločil, da gre Jeseniška četa na teren okoli Gorij, Bleda in okoli Jesenic, Jelovška četa pa se osredotoči na območju Jelovice kot prej in da tu razvijata svojo borbeno dejavnost.

Storžiški bataljon pa je obstajal dejansko samo nekaj dni. Po napadu Nemcev na bataljon pod Storžičem 5. 8. in na Dobrči 6. 8. je okoli 10 partizanov padlo, nekaj je bilo ujetih, kakih 20 se jih je razbežalo, nekaj od teh tudi v Ljubljansko pokrajino, 25 pa se jih je okoli 10. avgusta zbralo v Udenborštu, kjer je bila ustanovljena nova Kranjska četa. Ti so se zadrževali v vznožju Storžiča v Udenborštu ali okoli Okroglega. Ta četa je opravila nekaj pomembnejših manjših akcij. Med temi so razbili tudi električno centralo v Križah in mlin v Bistrici. Po tem dogodku so nekateri ostali na terenu, večina pa je šla na desno stran Save in se priključila I. Nartnikovi četi. Nekateri teh borcev pa so se v začetku oktobra 1941 vključili v Cankarjev bataljon, ki se je takrat mudil na Mohorju.

V prvem množičnem valu vstaje v zgornjem delu Gorenjske, ki zajema današnji okraj Kranj in ki je trajal do meseca septembra 1941, je sodelovalo okoli 250 aktivnih borcev. Ti so bili organizirani v dveh bataljonih (Cankarjev in Storžiški) in dveh samostojnih vojaških enotah, to je I. Kranjski četi in Bohinjski partizanski skupini. To obdobje je tudi zelo pomembno za razvoj KP. Prav tako je bila organizirana že v vseh mestih in manjših središčih Osvobodilna fronta in je uspešno prodirala na podeželje. Dejavnost KP in SKOJ-a se kaže ne samo v mobilizaciji sredstev za partizane, ampak tudi v organizaciji sabotaž na terenu in v tovarnah. Partizani in terenska organizacija pa vsak dan sodelujejo. Da se organizacija na terenu tako uspešno razvija, imajo glavne zasluge Lojze Kebe, Mira Svetina, Tomo Brejc in Stane Žagar, ki je kot član Pokrajinskega poverjeništva delal v vojski.

Velika aktivnost se je pokazala takrat tudi v Škofji Loki, kjer so v juliju organizirali OF, prav tako pa tudi SKOJ. Organizacija SKOJ-a je 24. 8. 1941 preprečila manifestacijsko ustanovitev Wehrmannschafta. Nemci so si v zvezi s tem prizadevali, da bi bil ta dogodek čimbolj svečan. SKOJ-evci pa so jim prejšnji večer prerezali žico, na katero so imeli namen obesiti veliko hitlerjevsko zastavo s kljukastim križem. Poleg tega so SKOJ-evci celo telovadišče posuli z malimi letaki, na katerih so bile parole »Dol s fašizmom!«, »Živela KP!«, »Živela OF!« Nemci so zaradi te akcije v svojem besu vse, ki so naslednji dan prišli na telovadišče, z veliko brutalnostjo razgnali.

Po vseh teh akcijah so Nemci morali priznati silo NOB, zato so takrat večkrat menjali svojo taktiko pri izvajanju svojega načrta na Gorenjskem. Prenehali so načrtno izseljevati in so zato namesto 100.000 Gorenjcev, kot je bilo prvotno določeno, preselili le okoli 3.000 ljudi. Začeli pa so tedaj strahotno terorizirati prebivalce, uporabljati razne kriminalne in neznačajne ljudi za izzivanje. Ti so se po njihovih navodilih zelo aktivno lotili dela. Proti tem pa so tudi partizani reagirali z vso doslednostjo. To je povzročilo, da so Nemci razglasili, da bodo na vsakega izdajalca ustrelili 5 talcev, za vsakega nemškega vojaka pa 10 talcev. Te svoje odločitve so se Nemci nekaj časa tudi držali. Od avgusta do decembra 1941 so na celem okupiranem Gorenjskem ustrelili 20 skupin talcev, skupaj 150. Med temi so 23. avgusta 1941 enega v Kranju javno obesili.

Nemci so s svojimi metodami in ofenzivnimi akcijami na levi strani Save, od Tržiča do Kamnika in do Zasavja, uspeli partizanskemu gibanju prizadejati precejšnje udarce, toda osvobodilnega gibanja nikakor niso mogli zatreti.

Zaupanje v osvobodilno gibanje je neprestano rastlo in so se na tem področju, predvsem pa v Kranju in Tržiču, zelo razvile organizacije PK in OF. V Kranju ni bilo podjetja, kjer bi ne bilo organizacije KP ali OF, prav tako pa tudi v okoliških vaseh. To velja tudi za druge kraje Gorenjske.

Na desni strani, kjer so večji gozdnati predeli, čeprav so tudi ti zelo prepreženi s cestami in drugimi komunikacijami, je partizansko gibanje kljub velikemu nemškemu pritisku neprestano rastlo. Poudariti je treba, da smo na Gorenjskem imeli opravka z najbolj fanatično in pobesnelo hitlerjevsko vojsko, pa tudi bolj racionirano obveščevalno službo, kot je bil nemški gestapo. Potrebno je tudi omeniti to, da se je na Gorenjskem osvobodilni boj začel takoj, brez večjih organizacijskih priprav in izkušenj, borili smo se s stokrat ali celo tisočkrat močnejšim sovražnikom.

Jesen leta 1941 se je zelo hitro pomikala v zimo. Noči so bile vedno daljše in hladnejše, gozdovi so porumeneli. Vsako jutro je ob jasnih nočeh pobelila slana in počasi je že začelo skoraj zmrzovati. Čestokrat je tudi deževalo, vreme je bilo hladno in vlažno. Čeprav smo se partizani poskušali prilagajati naravnim okolnostim in življenju na prostem, smo začeli razmišljati o bližajoči se zimi in o problemih, ki se bodo prej ali slej pokazali.

Tedaj je poveljstvo bataljona odredilo, da prideta obe četi, Jeseniška in Jelovška, ki sta sestavljali bataljon in sta od tedaj operirali vsaka na svojem terenu, spet pod enotno operativno vodstvo z namenom, da bataljon začne z večjimi ofenzivnimi akcijami. Bataljon se je ponovno sestal v začetku oktobra na Malem vrhu pod Jamnikom in od tu opravil pomembno akcijo na Remčevo žago v Radovljici, ki je delala za Nemce. Pogorelo je več tisoč kubičnih metrov lesa in bila sta ujeta dva Nemca, ki so ju partizani potem odvedli s seboj. Drugi dan po tej akciji se je bataljon

pomaknil proti Selški dolini z namenom, da si najde primerno mesto, od koder bo najlaže razvijal svojo borbeno dejavnost. Ustavil se je na Mohorju, ki leži nekako sredi Gorenjske. Od tu je mogoče zelo hitro priti do Kranja, ali po grebenu Križne gore do Škofje Loke. Prav tako dober je dostop do Krope in naprej do Bleda in Jesenic in v zgornjo savsko dolino, pa tudi čez Dražgoše in Jelovico v Bohinj itd. Ker so okoli Mohorja precej pogosto nasejani gorski zaselki, tudi s prehrano nismo imeli večjih težav. Gorski kmetje so nam bili od vsega začetka zelo naklonjeni, nam pomagali oskrbovati se s hrano, pozimi pa brisati sledove v snegu itd.

Taborišče smo si uredili na severovzhodni strani Mohorja, kjer teče majhen studenec. Tu smo si pripravili skromna ležišča, katera smo izolirali od zemlje s smrekovimi vejicami. Drugače pa smo jih pokrili s smrekovim lubjem, le posamezniki so imeli šotorska krila od propadle jugoslovanske vojske. Ker nas je bilo v tem taborišču okoli 70, ležalo pa je po 4 ali 6 borcev skupaj, je taborišče bilo podobno pravemu naselju. Položaj je bil še dosti dober. Težko bi ga bilo neopazno obkoliti. Prav tako smo lahko z malim številom straž zavarovali taborišče pred morebitnim nenadnim napadom okupatorja.

V drugi polovici oktobra je zapadel sneg, visok več kot 50 cm. Prvič taborimo na prostem, v hladu, ki nam ga prinaša zima. Težava je bila tudi v tem, da nismo imeli zaprtih športov in so hladni zimski vetrovi prepihavali vsevprek. Počasi smo se navadili na slabše in hladnejše vreme. Ponoči smo se stiskali drug k drugemu in se obračali, kot smo takrat rekli »na komando«. Čevljev nismo več sezuvali, ker je bila nevarnost, da bi nam omrznili in bi jih v primeru, da nas sovražnik iznenadi, ne mogli več obuti.

Problemi so nastajali tudi zaradi sledov, ki smo jih puščali v snegu. Kmetje so na našo željo, takoj ko je zapadel sneg, z živino odšli v gozd, posekali nekaj dreves in nam s tem napravili pot, da smo se brez nevarnosti lahko povezovali s terenom. Čeprav smo bivali na Mohorju dalj kot dva meseca in so tudi kmetje večkrat zahajali v gozd, nas ni nihče izdal. Večkrat so nas okoliški prebivalci celo opozorili, če nam je pretila nevarnost. Ker pa smo takrat opravili več akcij, so Nemci često prihajali v našo bližino, niso pa mogli taborišča odkriti. S te izhodiščne točke je bataljon izvedel za tiste čase več zelo pomembnih akcij, ki so močno razgibale teren. Tudi več novih borcev je ob tej razgibanosti stopilo v partizansko vojsko. Patrola štirih mož iz Selške doline je prinesla dve strojni puški, druga patrola pa je spet prinesla težki mitraljez SCHWARZLOSE, kar je omogočilo, da se je udarna sila bataljona močno povečala.

Bataljon je 11. novembra organiziral večjo akcijo za nabavo hrane, in to v Zapuže, v tamkajšnji Resmanov mlin, kjer je naložil na kamione 56 vreč moke. Hkrati je skupina borcev odšla v mesarsko podjetje Duplje, kjer je dobila potrebno mast in meso. To hrano smo s kamioni prepeljali skozi Kranj in naprej po Besniški dolini na Log, kjer smo jo vskladiščili na Novakovem kozolcu. Nemcem se takrat niti sanjalo ni, da se partizani s kamioni vozijo skozi Kranj.

Pod vodstvom Gregorčiča je bil 18. novembra požgan cestni most na Praprotnem in tako nekaj dni onesposobljen za promet v Selško dolino. Naslednjega dne pa je vod bataljona napadel telefoniste v Češnjici, prav tako v Selški dolini in jih hotel razorožiti. Bila je težka borba, vendar se je naš bataljon zaradi boljšega položaja okupatorja proti jutru moral umakniti.

Konec novembra je izbruhnila druga, še močnejša ljudska vstaja na Gorenjskem. Poveljstvo bataljona je skupaj s partijskim komitejem odločilo, da gre takoj skupina 12 partizanov v jeseniško—blejski kot, kjer so po odhodu čete ostali v glavnem le terenski aktivisti. Ta skupina je tudi takoj odšla z nalogo, da mobilizira v partizansko vojsko. Za Cankarjev bataljon pa je bilo odločeno, da opravi na tem področju še nekaj akcij, nato pa odide v Selško in Poljansko dolino, prav tako z namenom, da tam mobilizira v partizansko vojsko oziroma zaneti ljudsko vstajo.

Dne 1. decembra 1941 je bilo zaradi izdajalskega dela s smrtjo kaznovanih osem okupatorjevih sodelavcev, ki tega kljub mnogim opozorilom niso opustili. Po tem dogodku so Nemci na Dobravi pri Kropi aretirali 35 družin in jih odvedli v Št. Vid ali v Begunje. S tem pogromom okupatorja je NOB v tem kotu doživela precejšen udarec, ker je bila ta vas z okolico najbolje organizirana od začetka NOV. Že takrat so prebivalci teh vasi tudi večje skupine, ki so bile na tem področju, tu pa tam tudi Cankarjev bataljon preskrbovale s hrano in drugimi potrebščinami za partizane. Ker okupator ves čas ni mogel organizacije odkriti, se je ob likvidaciji izdajalcev tako maščeval nad vaščani.

V začetku decembra 1941 nas je zapadel nov sneg. To priložnost so Nemci izrabili, ker so vedeli, da mora biti nekje v bližini večja partizanska skupina. Poslali so več patrol; tako je tudi na Mohor prišlo okoli 40 mož, ki pa smo jih pravočasno opazili. Postavili smo jim zasedo na vrhu hriba, pod katerim je bilo naše taborišče.

Ko so Nemci prišli po snežni sledi do poti, ki je držala v taborišče, smo jih iz zasede napadli, nekaj jih je padlo, drugi pa so se spustili v beg. Odločili smo se, da gre takoj

cel bataljon v Selško in Poljansko dolino, kot je bilo že prej določeno.

Prav takrat pa smo dobili obvestilo od terenskih aktivistov iz Kranja (Bečanov), da so se na področju Šenčurja in okolice pridružili partizanom novi borci, ki so se utaborili pod Krvavcem. Okoli 10. decembra so organizirali četo, ki je v decembru narasla na 15 mož.

Na poti v Selško dolino smo hoteli med Selcami in Dolenjo vasjo prekoračiti cesto in nadaljevati pot proti Goliškemu mostu. Sredi polja, ko je čelo kolone prišlo malone do ceste, smo opazili na cesti proti Dolenji vasi sumljive sence. Ko pa so se te začele premikati, ni bilo več težko uganiti, da je nemška patrola, saj zaradi policijske ure ni smel nihče biti nikjer na prostem.

Snega je bilo v Selški dolini nekaj manj kot na Mohorju. Komandant Gregorčič je kolono ustavil. Nekaj časa smo opazovali drug drugega. Očitno je bilo, da so bili tudi Nemci iznenadeni, nato pa je Gregorčič ukazal, naj vsi ležemo na tla, mitraljezce pa opozoril, da se pripravijo na strel. Iz nemške patrulje pa se je zaslišal rezek glas: »Kdo je? Streljal bom!« Hkrati je nemška patrulja ustrelila v zrak. V tem trenutku so takoj zaropotali naši trije mitraljezi in nemška patrulja je brez strela pobegnila proti Dolenji vasi.

Partizani so se nato prebili preko Selške doline in Stirpnika na Rovte pod Mladim vrhom, kjer so jih Nemci hoteli obkoliti. Tu so postavili zasedo in 12. 12. 1941 popoldne uničili nemško policijsko borbeno patruljo 181. rezervnega policijskega bataljona. Na bojišču je ostalo 46 mrtvih Nemcev, med njimi trije majorji in štirje stotniki. Partizani so imeli dva mrtva in štiri ranjene. Zaplenili so pomembno količino orožja, municije, sanitetnega materiala in vojaških potrebščin.

Po tej akciji je bataljon še isti večer nadaljeval pot proti Martinj vrhu in nato v Poljansko dolino, ki jo je imel že prej v programu. Ponoči se je ustavil na Marjanskem vrhu, nato pa je nadaljeval pot proti Srednji vasi. Ko smo prispeli do ceste Poljane —Gorenja vas, smo zagledali iz poljanske smeri žaromete nemških avtomobilov. Stisnili smo se k cesti in počakali, da so avtomobili, katerih smo našteli osem, odpeljali mimo. Prepričani smo bili, da imajo ti Nemci namen, da nas zaradi včerajšnje akcije napadejo. Z zadovoljstvom smo se posmehovali, ker smo se jim tako spretno izmaknili.

Brž ko so kamioni odšli, smo že nadaljevali pot proti Žabji vasi in navzgor v Vinharje. Tu smo dobili zvezo s terensko organizacijo in po njej z Maksom Krmeljem, ki je bil takrat sekretar rajonskega komiteja. Pavle Brdarjev nam je povedal, da je na Polhovcu četa partizanov, ki je baje prišla iz Ljubljanskih Dolomitov. Bataljon je takoj krenil v to smer in proti večeru 14. 12. smo že prispeli oziroma vzpostavili zvezo s četo. Utaborili smo se pri kmetu Presečniku, kamor je 18. ali 19. decembra prišel tudi Stane Žagar, ki je bil zadnje dni decembra pozvan v Ljubljano, da poroča o situaciji na Gorenjskem glavnemu štabu. Prebivalci Poljanske doline, kamor smo prišli, so pozdravili borbo proti nemškemu okupatorju. Bataljonsko poveljstvo je takoj skupno z Žagarjem in Kebetom, ki je ravno prišel s terena, in s političnim vodstvom Poljanske doline Maksom Krmeljem začelo pripravljati akcije, povezane z množično mobilizacijo v partizansko vojsko. Prebivalci Poljanske doline so namreč imeli mnogo orožja, ker so se tu razformirale posadne enote razpadle jugoslovanske vojske. Borbeno razpoloženje so močno povečale akcije, ki jih je v preteklih dneh decembra opravil Cankarjev bataljon, posebno pa še akcija v Rovtih, kjer je padlo 46 Nemcev. Za to akcijo je IOO odlikoval Cankarjev bataljon z odlikovanjem slovenske partizanske zastave.

Prva večja akcija, ki je bila opravljena v Poljanski dolini, je bila pod komando Franca Bička, in to vdor v žandarmerijsko postajo v Poljanah. Ob tej priložnosti so partizani zaplenili precej orožja in municije, pa tudi mnogo druge opreme. Odnesli so tudi nekaj nemških vojaških uniform.

18. decembra je vdrlo 8 gestapovcev v Mišenčarjevo hišo v Škofji Loki in aretiralo dva brata Kavčiča. Pavle Kavčič, ki je takrat ušel aretaciji in se pridružil partizanom, ter Sveto Kobal, skojevski aktivist iz Škofje Loke, sta sporočila štabu bataljona, da jih nameravajo takoj odpeljati v Begunje. Štab bataljona je bil takrat pri Presečniku. Predlagala sta, da bi jih osvobodili, in to v nedeljo zvečer, ko bosta nemška policija in gestapo najmanj budna.

Komandant bataljona Gregorčič je takoj ta predlog smatral za zelo resen in pripomnil, da bi se to verjetno dalo izvesti. To pa posebno še zato, ker so partizani v akciji v Poljanski dolini zaplenili nemške uniforme. Tako se je začel posvetovati, kdo naj bi to akcijo vodil, in bilo je treba, da mora tisti obvladati nemški jezik. Za to akcijo se je prostovoljno javil Alojz Pečnik, preoblekel se bo v oficirsko uniformo, Franc Štular pa bo šel z njim kot oficir. Jaka Božnar je prostovoljno prevzel vlogo aretiranega tihotapca, ki ga bosta prva dva peljala v zapor. Dogovorjeno je bilo, da gre Sveto Kobal takoj na teren in to akcijo organizacijsko pripravi. Pavle Kavčič pa je Pečnika in druga dva vodil do Škofjeloškega predmestja, naprej pa so jih peljali

terenci, ki jih je organiziral Kobal. Ta akcija je bila uspešno opravljena 21. 12. ob 8. uri. Odprli so škofjeloške zapore, vendar sta v tem iznenadenju zapornikov pobegnila iz zaporov samo Franc in Jože Kavčič, ki sta pričakovala, da jih bodo poskusili osvoboditi. Nemci se do tedaj niso znašli. V začetku niso niti vedeli, kaj je, nato so hitro alarmirali in čez nekaj minut so že križarile motorizirane enote vojske in policije po Škofji Loki. Partizani so seveda pravočasno odšli in slavili zmago. Ta akcija je močno odjeknila po vsej Gorenjski in dvignila vero v partizansko vojsko, pa tudi v njihovo osvobodilno poslanstvo.

Tedaj je štab bataljona skupaj z Maksom Krmeljem in njegovimi sodelavci v Poljanski dolini organiziral množični odhod v partizansko vojsko. V vse dele Poljanske doline, vasi in zaselke so bile poslane patrulje borcev Cankarjevega bataljona, ki so jih vodili aktivisti iz Poljanske doline. Te patrulje so pozivale na vstajo pod parolo, da bo okupator kmalu pregnan in da je vse pripravljeno, da ga poženemo tudi iz Poljanske doline. Ljudje so se v vseh vaseh odzivali zelo množično, posebno še zato, ker so imeli orožje. Poljanska vstaja, ki se je začela sredi decembra s prihodom Cankarjevega bataljona v Poljansko dolino je v 10 dneh zajela Škofjo Loko in 49 vasi in zaselkov Poljanske in Selške doline. Takrat se je pridružilo partizanom 279 novih borcev. Večina teh je bila oborožena, imeli so tudi precej avtomatskega orožja. Bataljon je ob prihodu v Poljansko dolino imel 6 mitraljezov in 3 brzostrelke, ko pa je bila vstaja na svojem vrhuncu, pa je razpolagal s 24 kosi avtomatskega orožja. 23. 12. se je štab bataljona premaknil na Valtarski vrh h Koširju.

Tedaj so partizani iznenadili obmejne stražnike na Črnem vrhu. Enega od teh so ubili, enega pa ujeli. 25. 12. pa je bil splošen napad na Poljane. Partizani so porušili tudi vse mostove od Škofje Loke do Poljan. Nemci so na napad partizanov odgovarjali s težkimi mitraljezi iz oklopnih avtomobilov. Isti dan so Nemci iznenada napadli tudi partizansko taborišče nad Presečnikom, kjer sta padla dva naša tovariša.

26. 12. je vladalo v glavnem zatišje, prihajali pa so še vedno novi borci. Štab bataljona je imel zaradi tako množičnega prihoda težke organizacijske naloge. Prav tako so imeli dosti dela tudi politični funkcionarji, komisarji, politdelegati in člani KP sploh. To pa še posebno zato, ker se je v nekaterih krajih začelo ob opravljanju partizanske zaprisege pojavljati določeno malodušje.

27. 12. smo bili že v jutranjih urah od raznih strani obveščeni, da proti našim položajem prihajajo Nemci. To je kmalu potrdil tudi Svetko Kobal, ki je prišel direktno iz Škofje Loke. Bataljon je zavzel položaje na Pasji ravni, Bukovem in Kovskem vrhu in na Valtarskem vrhu. Spopad z Nemci se je začel okoli 11. ure dopoldne in je trajal do večera. Nemci so močno pritiskali na vsej črti, toda naši borci so se zelo uspešno borili. Največji pritisk pa je bil na Bukovem vrhu, Pasji ravni, posebno pa na Valtarskem vrhu. Povsod so bili odbiti z velikimi žrtvami. Toda tudi mi smo imeli več žrtev. V tem boju je padlo več kot 100 nemških vojakov in policistov. Ker pa zaradi velike nemške premoči nismo mogli tvegati pozicijske borbe tudi drugi dan, se je štab odločil, da se bataljon premakne nazaj proti Selški dolini.

Vzporedno z množičnim gibanjem v Selški in Poljanski dolini se pripravlja pod vtisom aktivnosti Cankarjevega bataljona in splošnega razpoloženja na Gorenjskem tudi nov upor, podobno je tudi v zgornji savski dolini in blejsko — bohinjskem kotu. V prvih dneh decembra je prišla na Pokljuko skupina partizanov, ki je bila poslana konec novembra od štaba Cankarjevega bataljona na to področje. Vodila sta jo Polde Stražišar in Stane Bokal. Ko so se na Pokljuki seznanili s politično situacijo in ugotovili, da je le-ta zelo ugodna, so se razdelili na dva dela. Bokal je ostal na Pokljuki, Stražišar pa je svojo skupino vodil čez Savo pod Stol. S političnim vodstvom so se dogovorili, da takoj začne akcijo za odhod k partizanom, določili zborna mesta v Ratibovcu med Mostami in Potoki. Začela se je 14. 12. in se je temu pozivu odzvalo okoli 50 mož z Jesenic in 10 iz Žirovnice. Takoj so jih odvedli v Cimpkov rovt pod Valvasorjevo kočo.

Že med to akcijo je Stražišar, ki jo je vodil, odredil Ivana Vovka in Franca Konoblja, da gresta na Dovje in Mojstrano in tudi tam opravita mobilizacijo. Da bi čimprej prišla tja, sta se izognila le Jesenic in Hrušice, drugače pa sta jo ponoči ubrala kar po cesti. Po njunem prihodu k Rabiču na Dovje, so določili štab, ki naj to vstajo vodi. Ta je bil sestavljen poleg Konoblja in Vovka tudi iz šestih domačinov. Napravili so načrt, da napadejo najprej orožniško postajo in orožnike razorožijo. Po tej akciji napadejo še financarje in obenem zasekajo cesto in železnico proti Kranjski gori in Jesenicam, da bi jih pri akciji kaj ne motilo. 16. 12. so začeli. Najprej so pod vodstvom Ivana Vovka razorožili dva sovražnika, ki sta bila pri večerji v gostilni na Dovjem, nato pa so vdrli v žandarmerijo, kjer so razorožili še komandirja, zaplenili 1 brzostrelko, 7 pušk, 3 pištole ter večje število municije in bomb. Orožnike so odvedli s seboj. Nato so odšli v Mojstrano, da tam razorožijo še financarje. Dobili so obvestilo, da je v postojanki le pet mož. Ko sta

Vovk in Rabič planila na stražarja in ga razorožila, je nenadoma pridrvela skoraj vsa posadka. Takoj je bilo jasno, da je bila akcija izdana. Pri tem je bil smrtno zadet Rabič. Vovk pa je v tem trenutku vrgel bombo na dvorišče, kar je Nemce trenutno dezorientiralo. To priložnost pa je le-ta izrabil, skočil čez ograjo in pobegnil. V tem trenutku se je zasvetilo več avtomobilskih žarometov iz jeseniške smeri in nanje je vžgala zaseda partizanov na tej strani. Avtomobili so se ustavili in se takoj obrnili ter odšli nazaj proti Jesenicam.

Proti jutru se je Vovk s svojo skupino umaknil na pobočje Mežaklje, Konobelj pa se je skupaj z novomobiliziranimi pomaknil na pobočje Karavank in tam ustanovil Triglavsko četo, ki pa je le kratek čas obstajala.

Vstaja v blejsko-bohinjskem kotu pa je potekala takole: Po prihodu Bokala in njegove skupine na področje Bleda in okolice je bilo dobrih 10 minut od Zgornjih Gorij sklicano večje zborovanje aktivistov tega kraja. Prisostvovalo mu je okoli 150 ljudi iz neposredne okolice, med temi pa tudi z Jesenic in iz Bohinja. Bokal jih je navduševal, da pomagajo organizirati splošno vstajo in da skupaj poženejo okupatorja iz zgornjega gorenjskega kota. Organizirali so štab, vodil ga je Bokal, sodelovali pa so: Potočnik, Godec, Mohorič in Rozman. Začeli so akcijo. Del štaba je odšel takoj v Bohinj, da tam organizira teren. Središče vstaje je bilo določeno na Gorjušah. Do 15. 12. zvečer so zbrali v Gorjah in okolici več kot 80 prostovoljcev, ki sta jih Žvan in Kocjančič takoj odvedla na Gorjuše. Prav tako pa sta Benigar in Bokal zbrala na Gorjušah okoli 200 mož in organizirali so bataljon. Godec je bil zadolžen za Bohinjsko dolino, vendar pa v svoji akciji ni uspel, čeprav je v vsaki vasi čakalo na zvezo večje število ljudi, ki so bili pripravljeni priključiti se partizanom. Kot se je kasneje izvedelo, je bil bataljon izdan.

Ker iz centralnega Bohinja ni bilo takega odziva, kot so pričakovali, je Bokal z razpoložljivim bataljonom odkorakal z Gorjuš v napad na Nomenj. Na to akcijo pa so bili Nemci že opozorjeni, zato so partizane ob prihodu v Nomenj pričakali v zasedah in bataljon razbili, da se je moral umakniti na Pokljuko. Tako se je torej končala tudi vstaja v blejsko-bohinjskem kotu.

Kot uporniki v zgornji Savski dolini, so se tudi uporniki blejsko-bohinjskega kota naposkled skrčili na eno četo. Ta je bila sestavljena iz starejših partizanov, ki so imeli že večje izkušnje in so bili pripravljeni boriti se z okupatorjem in s hudo zimo in snegom. Čeprav je bila ta vstaja zelo množična in je zajela velik del Gorenjske, saj je v njej sodelovalo okoli 700 borcev, ki so pokazali veliko pripravljenost za borbo, je bila le-ta kratkotrajna. Na to je vsekakor vplivala slabost subjektivnih faktorjev, ki tu in tam niso obvladali situacije. Vplivala pa je tudi nastopajoča zima in sneg, ker je bila izbruhnila vstaja šele meseca decembra. Najbolj uspešna je bila vstaja v Poljanski dolini. Ta je potekala pod vodstvom Cankarjevega bataljona, ki je bil politično in organizacijsko trden, toda kljub temu je ostala v partizanih le slaba polovica tistih borcev, ki so se med vstajo priključili partizanom.

Cankarjev bataljon je zelo okrepljen z novimi borci iz Poljanske vstaje 31. 12. 1941 prispel v Dražgoše. Tedaj je štel okoli 200 mož in imel 24 kosov avtomatskega orožja. Bil je svoboden od 1. do 9. januarja 1942, zato so ga tudi borci nazvali »Dražgoška republika«. Od 9. do vključno 11. januarja pa se je ta bataljon spustil v največjo borbo, kar jih je bilo takrat v Sloveniji. Nemci so tri dni poskušali z veliko premočjo in so uporabljali vsa sredstva, da bi zavzeli položaje. Cankarjev bataljon je zavzel položaje na približno 3 km dolgi črti od »Bičkove skale«, nato po grebenu do zaselka Peči, do cerkve in naprej do strmin Dražgoške gore. Borba je trajala tri dni. Nemci so uporabljali topove, ti so bruhali proti Dražgošam iz vasi Rudno. Pri Novaku na južni strani Dražgoš in na Križu so postavili težke mitraljeze, ki so z vodoravnim dometom vsipali svinčenke v Dražgoše. S topovi in s težkimi mitraljezi so poskušali partizane paralizirati in tako omogočiti nemškim enotam, ki so pritiskale na vsej črti, čimprejšnji in čim uspešnejši prodor v Dražgoše.

Tudi partizani so bili dobro oboroženi. Imeli smo 24 kosov avtomatskega orožja, mitraljezov in brzostrelk. V tridnevni borbi je padlo več sto nemških vojakov, partizani pa so izgubili le sedem tovarišev. Ko je bil Cankarjev bataljon v Dražgošah, so partizani vse dni borbe uživali pri domačinih vso podporo.

Tretji dan so Nemci z vso silo pritisnili na Dražgoše, predvsem na zaselek Jelenšce. Končno so se Nemci prebili po grabnu do naših položajev med zaselkom Peči in Slemenom do hiš na Jelenščah in tako prišli za hrbet Bičkovemu vodu, ki se je nato moral umakniti na vrh Jelovice. Nadalje se je ta vod upiral Nemcem na Jelenščah z Bičkove skale. Ko so Nemci zavzeli Jelenšce, so začeli močno od vrha pritiskati na Peči, vendar jih je takoj ustavil rezervni vod, ki ga je imel še štab bataljona.

Tudi na drugih položajih je potekala borba od 12. ure do večera v zelo težkih pogojih.

V mraku so se partizani umaknili na Dražgoško goro. Z njimi pa je šlo na Jelovico tudi mnogo domačinov. Po odhodu partizanov iz Dražgoš so Nemci začeli strahovito trpinčiti vaščane. Najprej so ustrelili 18 domačinov na

Jelenščah. Med njimi je imel najmlajši 12 let. Zatem so začeli ropati po hišah in jih požigati. Naslednji dan, 12. januarja 1942, so v takratnem Prosvetnem domu usmrtili 23 domačinov, vas so v celoti požgali, nato pa razrušili tudi zidove hiš.

S tem svojim početjem so hoteli prestrašiti druge Gorenjce, da bi ne nadaljevali narodnoosvobodilnega boja. Narodnoosvobodilnega gibanja pa niso mogli zaustaviti niti teror niti streljanje in požiganje. Dražgoška borba je bila za partizane, domačine, pa tudi za drugo prebivalstvo velika preizkušnja, iz katere so izšli še bolj prekaljeni in pripravljeni na nadaljevanje boja proti okupatorju do dokončne zmage. Nemci so morali zaradi te borbe, velike decembrske vstaje v Poljanski dolini, zgornji Savski dolini in blejsko-bohinjskem kotu, ki je potekala pod vodstvom KP in partizanov, odstopiti od nameravane selitve sto tisoč prebivalstva na Gorenjskem, kar je pomenilo tako za partizane kot tudi za celo gorenjsko ljudstvo največjo zmago.

Dražgoška bitka pomeni tudi višek vseh junaških dejanj ljudske vstaje na Gorenjskem.

Ivan Bertoncelj - Johan

ZAPRISEGA NA VODIŠKI PLANINI

(29. 7. 1941)

Planina Vodice leži na lepi, zeleni jasi na Jelovici nad Kropo, 1135 m nadmorske višine. Z njenih okoliških predelov imamo zelo lep razgled po vsej Gorenjski, od železarskih Jesenic do Tržiča in Kranja ter naprej do Ljubljane. Planina s svojo okolico je značilna po mnogih pomembnih zgodovinskih dogodkih iz revolucionarnega gibanja, bodisi v stari Jugoslaviji ali v narodnoosvobodilni borbi. Nedaleč od Vodic je bilo nekaj let pred vojno in v NOB več partijskih posvetov in konferenc, med njimi tudi prva partijska konferenca jeseniškega okrožja 15. maja 1936 na Boštjanovem kopišču nad Fajfo.

17. julija 1941 je bila na Malem Gregorjevcu, ki je prav tako blizu Vodic, konferenca predstavnikov vojnorevolucionarnih in partijskih komitejev iz vse Gorenjske. Posvet je vodil Stane Žagar, po osvoboditvi proglašen za narodnega heroja. Na konferenci so pretresali politično situacijo v tem času na Gorenjskem in ugotovili, da je že večje število delavcev in drugih patriotov stopilo v ilegalo. Sklenili so, da je treba te tovariše takoj povezati v četo in se upreti.

29. julija 1941 je bila ustanovljena na Gradišču poleg planine Vodice Jelovška četa, imenovana »Ilije Gregoriča«, ki je še istega dne opravila tole prisego:

»Jaz, partizan osvobodilne ljudske armade slovenskega naroda, ki se ob boku slavne Delavsko-kmečke Rdeče armade Sovjetske zveze ter vseh ostalih za svobodo se borečih narodov borim za osvoboditev in združitev slovenskega naroda, za bratstvo in mir med narodi in med ljudmi, za srečnejšo bodočnost delovnega ljustva,

p r i s e g a m

pred svojim narodom in svojimi sobojevniki: da bom oddal vse svoje sile in vse svoje sposobnosti osvobodilni stvari slovenskega naroda, delovnega ljudstva ter vsega naprednega in svobodoljubnega človeštva v sveti vojni proti fašističnim tlačiteljem in barbarom; da ne bom zapustil partizanskih vrst, v katere sem prostovoljno in zavestno vstopil, in ne odložil orožja do popolne zmage nad fašističnimi okupatorji, do popolnega uresničenja velikega osvobodilnega cilja slovenskega naroda. Prisegam, da bom v boju za te velike osvobodilne cilje s svojo krvjo branil čast in nedotakljivost naše partizanske zastave in da bom, če bo potrebno, žrtvoval tudi svoje življenje.

Za svobodo v boj!«

Spomenik na Pogrošarjevi plani na Vodiški planini

Za komandirja čete je bil določen Jaka Bernard. Sestavljali so jo trije vodi: prva dva mala voda sta manevrirala na področju Krope, Dobrave, Lipnice in okolice, tretji vod pa je bil na področju Ribnega, Kupljenika, Bohinjske Bele in okolice.

5. avgusta 1941 je bil na Jelovici na Pogrošarjevi plani v Kroparski gori ustanovljen Cankarjev bataljon, v katerega sta bili vključeni Jelovška in Jeseniška ali Cankarjeva četa. Štel je okoli 120 mož. Tudi tu je bil navzoč član Glavnega poveljstva Slovenije Stane Žagar. Za komandanta je bil postavljen Jože Gregorčič, za komisarja pa Ivan Bertoncelj—Johan.

Na področju Vodiške planine so se od leta 1941 in do osvoboditve še neštetokrat zadrževali partizani in imeli težke borbe z Nemci. Zato je ta planina poznana že iz začetka narodnoosvobodilnega boja kot torišče dela terenskih aktivistov in partizanskih akcij, tako manjšega kakor večjega obsega; tako je prišla v zgodovino NOB.

Franc Konobelj - Slovenko

OGNJENI KRST JESENIŠKE - CANKARJEVE ČETE NA MEŽAKLI

(1. 8. 1941)

Mežakla je mogočni in strmi greben nad 1300 m nadmorske višine, ki se dviga na zahodni strani visokih dimnikov plavžev in Martinovih peči jeseniške železarne med Radovno in Savo Dolinko. Tja so se leta 1941 zatekali tudi prvi jeseniški partizani in napravili svoje taborišče na lepi razgledni točki Obranci, kjer je 28. julija 1941 narodni heroj Jože Gregorčič ustanovil prvo Jeseniško ali Cankarjevo četo.

V noči od 31. julija na 1. avgust 1941 so Nemci pripravili ofenzivo na partizansko taborišče na Obranci. V zgodnjih jutranjih urah so pripeljali z Jesenic na Poljane več kamionov dobro oboroženih policistov in vojakov. Ljudje na Poljanah so se začudeno spraševali, kaj vse se pripravlja. S Poljan so krenili na Mežaklo, in to proti Obranci, od koder so se kmalu zaslišali nemški mitraljezi in puške. V taborišču je bilo ob napadu le nekaj partizanov, večina teh je šla prejšnji dan minirat most v Mostah pri Žirovnici. Policistom se je uspelo neopaženo prikrasti v neposredno bližino taborišča, ko so jih opazili partizani, ki so ostali tam.

Prav takrat, ko so Nemci začeli prodirati proti taborišču, se je vračala na Mežaklo tista partizanska skupina, ki je ponoči pognala v zrak most v Mostah. Ko je ta zaslišala streljanje, je takoj vedela, da je sovražnik napadel taborišče. V vsej naglici in previdno so se pomikali proti napadenemu taborišču. Nemci so bili že prepričani, da so popolnoma uspeli, ko jih je prihajajoča skupina partizanov začela streljati v hrbet. Presenečeni Nemci so se umikali proti Poljanam, partizani pa so jim še podkurili, da so jo z veliko naglico potegnili nazaj v dolino. V tej borbi je padlo več Nemcev, Jeseniška četa pa je izgubila dva tovariša, in to Ferda Korena in Vika Arzenška, ki sta bila na tem področju prvi partizanski žrtvi v borbi z nemškim okupatorjem.

Ivan Bertoncelj - Johan

PRVI TALCI NA GORENJSKEM

(2. 8. 1941)

Odpor gorenjskega delovnega ljudstva, ki se je še posebno obnesel v vstaji na področju Kamnika 22. julija 1941 in drugod, je povzročil, da se je začel večati tudi okupatorjev teror, posebno v drugi polovici julija in avgusta 1941. V to obdobje spadata tudi formiranje nemškega izrednega sodišča in začetek njegovega delovanja. Da bi pa Nemci zagotovili delovanje svojega krvniškega aparata, je bilo še potrebno ukrepati. Zadnje dni julija 1941 so pripeljali več zapornikov iz Begunj, da so pripravili leseno barako v nekdanji Vrbančevi »cegunci«, ki je ostala od bivše jugoslovanske vojske za streljanje in obešanje zavednih Slovencev, ki bi se upirali njihovemu režimu. Betonski temelji barake stojijo še danes pod cesto, ki drži iz Begunj proti Tržiču, med Begunjami in vasjo Slatna. Baraka je bila lesena, zato so Nemci napravili dvojno steno in prostor tri metre, visoka pa do stropa barake; pred njo so postavili tri kole. Tla pred steno so med stenama za en meter debelo napolnili s prstjo in peskom. Stena je bila široka kake nasuli s peskom, da bi se kri ustreljenih odtekala v ta pesek. Na vsaki strani stene so postavili tudi vislice za obešanje obsojencev.

2. avgusta 1941. leta so pripeljali prve štiri pripornike, ki jih je obsodilo nemško izredno sodišče na smrt. Dva od teh so obesili, dva pa ustrelili na za to pripravljenem mestu. To so bili:

Alojz Glavič, doma iz Mengša,

Ignacij Hren, doma iz Kamnika,

Mirko Exler, doma iz Kamnika,

Leopold Dremelj, doma iz Kamnika.

Nato so pripeljali štiri zaboje, ki jih je napravil mizar Ucnjek iz Begunj, kamor so položili ustreljene in obešene, in te z avtomobilom odpeljali neznano kam. Ugotovljeno je bilo šele sedaj, da so jih odpeljali v Graz, kjer so jih sežgali v krematoriju.

Ivan Bertoncelj - Johan

AKCIJA NA LIPCAH

(avgust 1941)

Skupino so sestavljali štirje partizani. Bila je to ena izmed četvork, v katere je bila razdeljena Jeseniška — Cankarjeva četa v avgustu 1941. Svoj dom si je poiskala v soteski Radovne. Tik nad predorom železnice so našli skalnat previs, poln suhega listja. Dohod je bil še podnevi nevaren, saj bi bil lahko samo zgrešen korak že usoden. Ostra strmina se je končavala v pečinah, ki obdajajo globoko Radovno. Toda prav zaradi tega so si ti prvi partizani izbrali tak kraj. Varen je bil pred Nemci, saj si niso mogli misliti, da bi v tem strah vzbujajočem kraju prebivali ti partizani.

Toda skupina ni samo počivala, prevzela je nalogo, da preseneti sovražnika s posebno akcijo. Jože Finžgar, star predvojni revolucionar z Javornika, je pripravil skupini eksploziv. Tako je četvorka nekega avgustovskega večera 1941 tiho odšla proti Blejski Dobravi in dalje mimo naselja Lipce proti Savi. Na robu dobravskega polja so se ustavili.

Tu je bil njihov cilj. Pred njimi sta stala dva mogočna stražarja, dva visoka električna daljnovodna stolpa. Po tem daljnovodu je dobivala jeseniška železarna elektriko iz zasipske centrale. Naloga tega večera je bila, minirati stolpa in prekiniti dovajanje toka. Borci so se dobro zavedali važnosti te akcije, zato so bili pri delu zelo previdni. Tiho so se približali stolpoma. Eksploziv so privezali za stebre daljnovoda. Da bi bil odboj močnejši, so k eksplozivu privezovali še močne in težke kamne.

Kmalu je bilo vse pripravljeno. Sedaj je prišlo najtežje. Kako sredi poljan in noči prižgati zažigalne vrvice? Toda znašli so se. Stopili so v krog in s suknjiči napravili zaveso, da bi se svetloba prižgane vžigalice ne opazila. Posrečilo se jim je prižgati vse štiri vrvice hkrati.

Sedaj pa je bilo treba vzeti pot pod noge. Kmalu so bili daleč od stolpov. Čakali so, kdaj bo počilo, toda zaželenega poka ni bilo. »Kaj sedaj?« so se spraševali.

Razočarani in jezni, vendar previdno so se vrnili do stolpov. Vse je bilo še, kot so pripravili, le vrvice niso pregorele do konca. Sedaj ni kazalo drugega, kot da so pobrali eksploziv ter pospravili in zabrisali sledove. Odšli so nazaj proti Vintgarju in nato v taborišče nad Radovno.

Po nekaj dnevih so bili zopet pri stolpih. Dobili so novo in boljšo vžigalno vrvico. Zopet so se pripravili k delu in kmalu je bilo vse tako, kot v prvem primeru. Eksploziv so privezali tako, da bi levi stolp padel na drugega. Za oba niso imeli eksploziva.

Prižgali so vžigalne vrvice in zopet vzeli pot pod noge ter tekli, kar so jim dale noge. Šele kakih dve sto metrov stran so se ustavili. Niso se niti dobro oddahnili, ko se je zabliskalo in zagrmelo. Toda tudi tu ni bilo popolnoma varno. Mimo ušes je zabrnelo in kos železa je odneslo do njih. Sedaj so bili zadovoljni.

Napotili so se proti Vintgarju. Drugi dan so zvedeli, da so Nemci besneli od jeze, toda ni jim kazalo drugega, kakor da so povečali stražo in tako zopet zmanjšali število vojakov za fronto.

Tudi v centrali v Zasipu so morali okrepiti stražo, saj so jim jo le malo prej partizani zagodli tudi tam. Minirali so s pomočjo nekega domačina cevovod, po katerem je dotekala voda v centralo. Precej časa so potrebovali, da so to okvaro popravili.

Ivan Bertoncelj - Johan

DRZNA AKCIJA ZA HRANO V ZAPUŽAH IN DUPLJAH

(11. 11. 1941)

Od oktobra do decembra 1941 je Cankarjev bataljon taboril v gozdičku, nedaleč od zaselka Mohorja. Število borcev je vedno bolj naraščalo. Pojavilo se je zelo nujno vprašanje prehrane. Na pobudo komandirja čete Ilije Gregoriča (Jaka Bernarda), ki je bila v sestavu Cankarjevega bataljona, je bataljonsko poveljstvo pripravilo načrt za večjo akcijo, s katero bi preskrbelo s hrano obe četi za nekaj časa in tako razbremenilo preskrbovalce v dolini. Določeno je bilo, da gredo v mlin v Zapužah, ki je mlel za Nemce, po moko, v mesarijo Duplje pa po mast in meso. Komandirju I. in II. čete Francu Bičku je bilo naročeno, ker je bil iz Kranja in po poklicu šofer, naj nekje mobilizira tovorni avto, da bi zaplenjeno hrano lahko pripeljal na določeno mesto.

11. novembra proti večeru je dolga kolona partizanov krenila z Mohorja mimo Št. Jošta v dolino proti Savi. Zaradi narasle vode se je bilo nemogoče tokrat s čolnom prepeljati čez reko. Napotili so se od postaje Št. Jošt proti Kranju kar po cesti. Ustavili so se šele pri Gorenji Savi, v predmestju Kranja. Drug za drugim so se borci pomikali proti tržiški železniški progi in zidu takratne Jugobrune, nato pa tik ob njem do mostu tržiške železnice. Šli so čez most na levi breg Save. Na cesti pri Okroglem pa jih je že čakal mobilizirani kamion iz Orehka pri Kranju. Takoj so se partizani odpeljali v Zapuže pri Begunjah. Del borcev se je nad bistriškim klancem ločil od drugih in zavil peš proti Dupljam, večja skupina pa je nadaljevala začrtano pot in kaj hitro prispela v Zapuže. Mlin je bil dobro založen. Da bi lahko vzeli čimveč moke, so mobilizirali partizani še nemški kamion, ki je bil last mlina. V petnajstih minutah so naložili oba kamiona. Nanju so spravili 56 vreč moke in se odpeljali proti Kranju. Kamiona sta se med potjo le toliko ustavila, da sta naložila še skupino, ki je prišla iz Dupelj s polnimi nahrbtniki masti in mesa, nato so skupaj nadaljevali pot skozi zatemnjeni Kranj. Srečno so se pripeljali, čepeči z orožjem v roki na kamionu, po zasilnem lesenem mostu mimo nemškega stražarja, ki jih je celo pozdravil, misleč, da gre nemški vojaški kamion. Tudi čez dvorišče Jugočeške in mimo postaje so se peljali brez motenj. Ves čas med akcijo je lil dež, pomešan s snegom. Borci so bili premočeni, ko so prispeli v Log, kjer so vso moko zložili na kozolec pri kmetu pod vasjo Njivice.

Šoferja pa sta nato takoj krenila s kamioni proti Kranju in Stražišču, kjer sta en kamion zažgala na železniški progi, drugega pa vrnila lastniku v Orehku. Pri tej akciji je bilo srečno naključje v tem, da je takoj, ko so partizani moko naložili in vskladiščili, začelo močno snežiti, tako da Nemci niso mogli izslediti smeri, v katero je bila odpeljana.

Ivan Bertoncelj - Johan

VELIKA ZMAGA CANKARJEVEGA BATALJONA V ROVTIH

(12. 12. 1941)

Cankarjev bataljon je 9. decembra 1941 začel svoj ofenzivni pohod v Selško in Poljansko dolino. Na poti se je najprej spopadel pri prehodu Selške doline z nemško patruljo in jo pognal v beg. Šel je dalje čez Srednjo in Zgornjo Golico in naprej na Stirpnik, od tam je 11. decembra 1941 zvečer prispel v Rovte, kjer se je utaboril pri kmetu Debeljaku pod Mladim vrhom. Ker so tamkajšnji prebivalci opozorili štab bataljona, da se je po dolini Luše podnevi pomikala močna policijska patrulja, je bilo poveljstvo zelo pozorno. Na vseh poteh je bataljon postavil svoje straže, tako da bi ne bili iznenadeni. Ležišča so si borci uredili na Debeljakovem skednju in bili v popolni pripravljenosti. Noč med 11. in 12. decembrom 1941 je bila mirna, patrulje, ki so se zjutraj vrnile, niso vedele povedati nič novega. Ljudje so pripovedovali, da so prejšnji dan videli nemško policijsko patruljo, ki je šla proti Zaprevalu, nihče pa ni vedel povedati, če se je ta patrulja vrnila v Škofjo Loko. V zgornji lini Debeljakovega skednja so partizani imeli svojo opazovalnico, od koder so z daljnogledom videli daleč naokoli, predvsem pa na blegaško cesto, ki drži od vasi Zapreval proti Rovtom.

Okoli 10. ure dopoldne je stražar iz opazovalnice sporočil, da gre iz Zapreval proti Rovtom po blegaški cesti 52 nemških policistov, ki se počasi premikajo v koloni, oddaljeni drug od drugega po 5 metrov.

Štab bataljona je vzel to vest resno na znanje. Komandant Jože Gregorčič je takoj odšel na opazovalnico, da se prepriča o resničnosti vesti. Sklical je na kratek pomenek štab bataljona in komandirje čet, kjer je bilo odločeno, da se Nemcem postavi zaseda. Na zboru bataljona so sporočili povelje, da gre na blegaško cesto, kjer bodo pričakali policiste, ki prihajajo po cesti in ki jih je treba uničiti. Vsi borci so to vest z navdušenjem pozdravili in se takoj začeli pomikati proti mestu, ki je bilo določeno za zasedo.

Položaj za zasedo ni bil najbolj primeren, ker ni bilo pravih zaklonov, rasle so male goste smreke ob robu gozda, to je bilo tudi edino kritje z dobrim pogledom na blegaško cesto. Borcem je bilo sporočeno, da bo s strelom, ki ga bo dal iz puške Gregorčič, dan znak za napad na kolono. Obenem pa je bilo borcem naročeno, naj bodo čimbolj natančni v streljanju. To pa ni bilo ravno težko, ker so bili nekateri borci oddaljeni le 20 do 40 metrov od ceste, po kateri so prihajali Nemci. Trenutki čakanja so bili neznansko dolgi. Borci v zasedi so neprestano spraševali, če jih še ni, a prav v tem hipu se prikaže z desne strani nemška predhodnica v sestavu treh mož, ki previdno stopa po cesti in se ozira na vse strani. Kakih 20 metrov za njo pa se prikaže kolona. V zasedi nastane grob-

Cankarjev bataljon je 12. decembra 1941 v Rovtih na Gorenjskem uničil nemško policijsko patruljo 46 mož

na tišina. Predhodnica je že skoraj prispela do levega krila zasede.

V tem trenutku iz grmovja, kjer je bila postavljena zaseda, zajec predere nemško kolono in zaplava po belem snegu pod cesto ležeče njive. Nemci so v tem momentu spustili policijske pse, ki so se takoj pognali za zajcem, sami pa so se močno smejali in se zbirali v skupine. Kot nalašč; vsi hrbti Nemcev so bili obrnjeni proti zasedi, le nekaj metrov drug od drugega. V trenutku, ko so bili najbolj skupaj, krohotajoč se bežečemu zajcu in svojim policijskim psom, ki so zajca lovili, so zaregljale partizanske strojnice in zapokale puške. Iznenadeni napad partizanov, debel sneg, je onemogočil Nemcem, da bi poiskali zaklone. Zato so begali sem in tja, ne da bi se kakorkoli upirali. Zaradi iznenadenja jih je ob prvih rafalih mitraljezov tudi večina padla. Obležali so na cesti in na njivi pod njo. Partizanska zaseda, dolga kakih 150 metrov, pa je neprestano usipala krogle na Nemce. Le tisti, ki so bili spredaj v predhodnici, so se zavlekli pod cestni jarek in začeli streljati proti partizanom v zasedi ter s tem prizadejali tudi nekaj izgub. Padel je tovariš Saksida, gradbeni delavec iz Lesc, ranjeni pa so bili Jaka Šalamon in Franc Drobnič, jeseniška delavca, ter Jože Bizjak iz Begunj. Tovariš Bizjak je že po nekaj urah izdihnil, tovariš Šalamon pa se je zdravil na Martinj vrhu in je kmalu nato umrl za ranami. Napad na nemško kolono je trajal pet minut. Ko je večina Nemcev obležala mrtva, so partizani v napadu pognali v beg še tistih malo nemških policistov, katerim je uspelo najti zaklone, iz katerih so streljali nazaj.

Ko so partizani prišli na cesto in pod njo ležečo njivo, je ležalo v okrvavljenem snegu vsekrižem polno mrtvih Nemcev. Začeli so pobirati plen, ki se je bataljonu prvič v partizanskem boju nudil v tolikšni množini.

V tej največji akciji gorenjskih partizanov v letu 1941 je padlo 46 Nemcev. Partizani so zaplenili 3 mitraljeze, 3 brzostrelke, 38 pušk, 6 pištol, večje število ročnih bomb in mnogo municije. Poleg tega so dobili potrebno opremo, pasove, torbice za naboje, čevlje in nosila za ranjence, pa tudi drugo opremo. To je bil plen, ki je gorenjskemu partizanstvu, predvsem pa Cankarjevemu bataljonu, ki je takrat pomenil največjo udarno silo na Gorenjskem, ustvaril mnogo ugodnejše pogoje za nadaljevanje partizanske borbe. Ta akcija je močno odjeknila po vsej Gorenjski in imela izreden politični pomen.

Močno je vplivala tudi na uspešen potek in razvoj Poljanske vstaje, vstaje v blejsko-bohinjskem kotu, pa tudi v zgornjesavski dolini. Pokazala je, da Nemci kljub ogromni tehnični in vojaški premoči niso nepremagljivi.

Milan Žakelj

S CANKARJEVIM BATALJONOM V NOVO LETO 1942

Dne 31. decembra 1941 smo se mudili na Mohorju v Selški dolini. Formirana je bila skupina 12 partizanov z nalogo, da gre v Besnico minirat železniški most. V to skupino smo bili dodeljeni tudi jaz, moj brat Janez in Pavel Inglič kot mitraljeska trojka. Poleg naše trojke je bila dodeljena skupini še ena, za katero pa se ne spominjam več, kateri tovariši so jo tvorili.

V skupini sta bila tudi Franc Biček in naš vodnik Rudi Robnik; kateri od teh je takrat bil vodja skupine, se ne spominjam. Vem samo to, da je Biček dobro poznal pot in teren, Robnik pa je bil mojster za miniranje in sploh za sabotažne akcije. Z Mohorja smo krenili še malo pred mrakom. Skupina je morala nositi poleg svoje prtljage še 2 zaboječka eksploziva za miniranje. Pot je držala vseskozi po gozdu in po stezah, hodili pa smo zelo hitro. Ko smo prišli v Besnico, sta dva najprvo šla poizvedovat v vas, drugi pa smo morali čakati. Bilo je silno mraz, veliko bolj kot pa prejšnje dneve na Mohorju. V vasi so zelo dolgo gorele luči po hišah, ker je bil Silvestrov večer. Ko sta se vrnila tovariša, ki sta bila na poizvedovanju, sta povedala, da bo vozil okrog ene ponoči šele prvi tovorni vlak in da bomo čakali do takrat. Mitraljeske trojke so šle v zasedo, drugi pa pod most, kjer so položili eksploziv. Ko je bilo to delo opravljeno, smo morali še dolgo čakati. Zeblo nas je pošteno. Noč je bila svetla in smo dobro videli progo in cesto, pa tudi vas. Končno je prihajal vlak iz Kranja. Ko je lokomotiva zapeljala na most, je zagrmelo in posamezni vagoni so se deloma dvignili, tako da je zelo ropotalo, vendar je vlak vozil naprej. Most je samo počil, ni se pa zrušil. Vsi smo bili razočarani in slabe volje. Vzrok je bil ta, da je bil eksploziv zakopan in se je tako nabrala vlaga, ki je onemogočila večjo rušilno moč. Po količini ga je bilo toliko, da bi lahko pričakovali zelo dober uspeh. Krenili smo na pot, čeprav večina ni vedela, kam gremo. Hodili smo po široki, razvoženi cesti, ki je bila čisto ledena, in smo težko hodili. Taka cesta človeka zelo utrudi, ker ni na nobenem koraku varen. Jaz osebno sem kot pomočnik mitraljezca poleg svoje opreme moral nositi še zaboj municije za mitraljez, kar me je pošteno utrudilo. Kje vse smo takrat hodili, da smo šele zjutraj ob 7. uri prišli pod skalo, ki so jo kasneje preimenovali v »Bičkovo skalo«, ne vem, ker sem tu prvič hodil. Vem samo to, da smo bili zelo utrujeni. Vsi smo zahtevali, da tam počijemo. Posedli smo ob poti in takoj vsi zaspali, kar v snegu. Bedel je samo Biček, ki je bil videti še najmanj utrujen. Čez 15 minut smo krenili naprej proti vasi Dražgoše. Opazil sem, da je ponoči prišel v vas ves naš bataljon. Prav ob tem času je tja prišla tudi skupina, ki je prejšnji večer šla po hrano na Dobravo. Naša skupina se je razdelila zopet na svoje enote, kot smo

bili, preden smo šli v akcijo. Naš vod je zasedel osnovno šolo. Bil sem že 8 dni v bataljonu, pa še vedno nisem prišel skupaj s starejšim bratom Vinkom, ki je bil v prvi četi. Zato sva z bratom sklenila, da ga poiščeva še pred zajtrkom, ki se je takrat kuhal. Začela sva spraševati, kje je prva četa. Dobila sva ga končno na Pečeh. Ponoči je bil v akciji na Dobravi in vsi so trdno spali v nekem hlevu, ne da bi se sezuli in se lagodno namestili. Opisal nama je dosedanjo partizansko pot, povedal, da je mitraljezec in da mu je kar prav prišla vojaščina, ki jo je pred letom odslužil. Ker je bil utrujen, midva pa tudi, sva ga pustila, rekoč, da se bomo še večkrat videli, če bomo kaj dlje v Dražgošah. Do borbe sem ga videl samo še enkrat.

Začelo se je redno vojaško življenje. Podrobnosti za vsak dan se ne spominjam več. Vem samo to, da smo patrolirali proti Rudnem in Novakom. Na stražo sem hodil v bližino pokopališča, poleg tega pa je naš vod stražil tudi na Jelenščah. Več dopoldnevov smo se tudi vadili na severni strani pokopališča. Učil nas je Ljubomir Marinović »Gašo«, ki je bil po rodu Bosanec in se je poročil v Gorenji vasi, od koder je šel k partizanom. Pripominjam, da so bile to čisto praktične vaje na terenu, in sicer, kako je treba napadati, kako iskati kritje, kako se plaziti po tleh itd. Z orožjem smo se seznanjali kar v šolskih prostorih, kjer smo ležali. Bil sem navzoč tudi na mitingu v Prosvetnem domu, kjer je govoril tovariš Žagar. Njegov govor smo kasneje mnogokrat analizirali. Zanimivo je bilo predvsem v njegovem govoru to, da je s številkami napovedoval skorajšnji propad nemške vojske, kar smo mu seveda verjeli. Znal je krepiti vero v skorajšnjo zmago nad fašisti. Med nami je užival velik ugled in smo ga spoštovali. Prav tako je napravil na nas zelo dober vtis Gregorčič.

Jaka Bernarda smo vsi smatrali za sposobnega komandirja, nekateri pa so hoteli zmanjšati njegov ugled s pripombami, da je bogat človek in da ni »naš«. Bilo je precej sektaštva pri nekaterih delavcih, ki še niso poznali širine naše borbe. Tudi Pečnika smo včasih radi poslušali, ko je pripovedoval o svojih doživljajih. Ugled mu je precej zmanjšala njegova žena, ki je bila včasih nemogoča s svojimi kritičnimi pripombami.

Poveljnik našega voda je bil Rudi Robnik iz Žabje vasi, že iz Pasje ravni, ko se je II. četa formirala. Vanj smo imeli vsi veliko zaupanje, ker je bil že prej znan kot sposoben in izredno hraber fant. Izkazal se je že v sabotažah v Poljanski dolini pred vstopom k partizanom. Bil je dober smučar in sploh športnik. V naši desetini je bil desetar Vinko Oblak iz Gorenje vasi. Poleg njega se spominjam, da so v desetini bili še tile: mitraljeska trojka (Pavle Inglič, ki je kasneje dobil ime Bar, jaz in moj brat Janez), Dušan Jan, Jože in Tine Peternelj, Viktor Osredkar, Ljubomir Marinović »Gašo« in Jože Novak iz Dolenjih brd. Sploh smo takrat bili v vodu sami znanci iz Poljanske doline, v našem pa smo bili precej skupaj, ki smo bili iz zgornjega konca te doline.

Milan Žakelj-Žirovnik

Glede prehrane pred borbo moram reči, da je bila redna, vendar je je bilo za mlade ljudi premalo. Po hišah nismo veliko hodili, ker smo imeli občutek, da nas prebivalci ne vidijo kaj radi, vsaj jaz sem imel ta vtis.

Kulturnega življenja razen mitinga nismo imeli. Tudi zabav ali plesa ni bilo. Kratek čas smo si delali tako, da smo hodili po vasi, se pogovarjali, nekajkrat pa smo šli lovit ribe v potok, ki teče v Rudno. Ob večerih ali pa tudi podnevi pa smo se »norčevali« iz Tineta Peternelja, ki ni bil čisto pri »pravi«, ali pa iz Marinovića, ki je dobil pred kratkim doma dvojčka. Poskušali smo tudi peti, vendar ni bilo dobrih glasov, vsaj v naši desetini ne. Zelo radi pa smo poslušali nekaj borcev — pevcev iz prve čete — še posebej pa Primorce in pa Gregorčiča. Tako je bilo na kratko po mojem spominu življenje naše enote do borbe.

Za prihod Nemcev v Selško dolino in za nameravani napad na Dražgoše je naš vod zvedel šele 9. januarja zjutraj, točne ure se

ne spominjam. Naša desetina je zasedla položaj v gozdu severozahodno od Dražgoš.

Položaj je potekal od strmin Jelovice pa do poti, ki je držala iz grape, ki gre proti Rudnemu in pa po kateri se da priti od kmeta Novaka. Položaj je nato potekal ob tej poti vse do prvih hiš v Dražgošah. Naša desetina prvi dan ni imela nič dela, medtem ko se je desetina niže od nas, to je na poti, spopadla že prvi dan, ko so Nemci na smučeh hoteli po poti, ki sem jo zgoraj navedel, prodreti v Dražgoše. Nemška enota je bila z ognjem zavrnjena. Spominjam se, da je vodnik Rudi Robnik s smučkami hodil po položaju voda in da je tudi takrat, ko so Nemci hoteli prodreti, takoj pohitel na tisti kraj in s svojo brzostrelko posegel vmes. Vsi smo ga občudovali in hvalili. Prvi dan borbe tako naša desetina ni imela težje naloge, razen, da smo ležali ali pa čepeli za drevesi ali skalami in čakali, če se nam bo kdo prikazal od spredaj. Jesti smo dobili samo enkrat, in to okrog 11. ure. To je bil zajtrk in kosilo obenem. Na položaj nam je hrano nosil neki Dražgošan, ki ga je komanda čete zato mobilizirala. Uporabil je kar koš. Bil pa je še kar pogumen. Drugič smo dobili jesti šele zvečer, ko smo prišli s položajev. Zvečer smo položaje zapustili in postavili samo močne straže, ki pa so bile bliže vasi same. Ponoči smo stražili, nekoliko pa tudi spali. Zjutraj smo najprvo ugotovili, da je stražarska trojka, ki je imela stražo na pokopališču, pustila na straži Tineta Peternelja skoro celo noč, druga dva pa sta zaspala. Najbolj pa je bilo pri tem smešno to, da je Tine imel dolgo francosko puško samo s tremi naboji in da niti ni preveč godrnjal, ko je moral celo noč stati na pokopališču in stražiti. Noči so takrat bile precej svetle, zato je bila neprestano mitraljeska trojka v cerkvenem zvoniku, ki je obvladala vso okolico.

Drugi dan, t. j. 10. januarja zjutraj, je na naš položaj prišla druga enota, ki je prejšnji dan bila pod cerkvijo in je že okusila mitraljeze od Novakov. Naša desetina pa je zasedla položaj na spredaj opisani poti in v bližini nje. Napravili smo dobro zaklonišče za mitraljeze in za strelce, ker smo pričakovali ponovnega napada v tej smeri. Prejšnji dan so to vprašanje zanemarili in so imeli samo ravno zaklonišče. Nekaj deset metrov za položajem smo napravili majhen ogenj, ki se pa ni smel kaditi, in so tu pa tam posamezni šli pogret roke. Tudi ta dan so Nemci samo enkrat prišli na spregled, a bili zavrnjeni. Ko so videli, da tu ne morejo prodreti, ker ni bil zanje prikladen teren, so kasneje zmetali na ta sektor tudi nekaj granat, ki pa pri nas niso napravile panike in škode. Iz drugih sektorjev fronte so bili o vsakem našem uspehu kmalu obveščeni, zato je tudi pri nas bila morala dobra ne glede na to, da smo bili lačni in da nas je zeblo. Tako je potekel tudi drugi dan. Ponoči smo zopet stražili in počivali. Naša desetina je dobila ta dan položaj pod cerkvijo. Ta položaj je bil izpostavljen topovom z Rudnega in pa mitraljezom od Novaka. Naša trojka je zasedla Lušinovo hišo. Ta je bila od strani topovskih položajev razen gornjega konca strehe nevidna in v nekem mrtvem kotu. Pod streho je bila lina, skozi katero se je lepo videlo na topovske nemške položaje na Rudno. Tu smo z Ingličem napravili položaj za mitraljez. Tako je ta hiša seveda postala tarča za topove. Naša taktika je bila v tem, da smo takrat, kadar so topovi streljali na druge položaje v Dražgošah, hitro tekli pod streho in mitraljirali topniške položaje. Ko smo sprazznili nekaj saržerjev, smo se hitro zopet umaknili v vežo hiše, ki je bila obokana, in smo tako bili varni pred zadetkom. Komaj smo pritekli v vežo, že so začele leteti granate čez hišo ali pa padati v bližino hiše. Spominjam se, da smo kmalu zjutraj rekli: »Če nas danes ne bo vrag vzel, nas še dolgo ne bo.« Tako je bilo ves dan. Ker je naša trojka oziroma sam Inglič imel daljnogled, smo tudi ugotovili, da naše streljanje na topove ni bilo brezuspešno. Ambulantni avtomobili so neprestano odvažali mrtve in ranjene.

Popoldne sta goreli že obe sosedni hiši, v katerih je tudi bilo nekaj naših strelcev, vendar so imeli srečo, da jih granata ni ranila. Vse druge granate so letele v prazno nad našo hišo in niso napravile nobene škode. Samo pokadilo se je pošteno, ko so vrgle sneg v zrak.

Lušinovi domači so bili v kleti in molili ves dan. Izjema je bil sin Janez, ki se je tedaj smukal okoli nas, ne da bi se česa bal. Vsaka stvar ga je zanimala. Bil je vajenec v Kropi, majhen in uporaben fant. Ker nismo dobili nič »fasenge«, nam je Janez prinesel malo hrane — krompirja, ki smo ga nato mimogrede skuhali v peči in ga še z margarino opražili, za kar je bil mojster naš mitraljezec Inglič. Tako smo ta dan dobili vsaj nekaj za pod zob. Pri sosedni hiši je bila mala trgovina, kjer smo kupili vsak četrt kilograma margarine. Ko je začela ta hiša goreti, je seveda šla k vragu tudi zaloga v trgovini, čeprav je ni bilo veliko. Kasneje smo se teh stvari, ko smo bili lačni večkrat spominjali. Lastnik je bil sebičnež, ki nam ni ničesar dal zastonj. Ta dan stikov s komando nismo imeli, ker se k hiši ni dalo drugače priti, kakor leže po snegu, in še to je bilo zelo tvegano, saj so te ves čas mitraljirali od Novaka.

Ko se je zmračilo, je streljanje pojenjalo. Bilo pa je grozno. Gorelo je že precej hiš in po vasi se je kadilo. Prišlo je povelje za

zbor. Zvedeli smo, da borbe ne bomo več nadaljevali. Zbrali smo se v neki hiši tik pod cerkvijo. Tovariši so pripovedovali, kako so preživeli dan, seveda vsak s svojim občutkom. Ko smo tako čakali, je prišel v hišo tovariš Franc Zorko in začel pripovedovati svoj doživljaj. Zorko je bil iz I. čete, zato sem ga začel izpraševati podrobnosti o tem njegovem doživljaju, ker sem nekaj slutil o bratu Vinku. Povedal je, da je bil v mitraljeski trojki skupaj z mojim bratom in Božičem iz Kranja. Vsi trije so namreč šli skupaj k partizanom iz Kranja, kjer so bili gradbeni delavci. Tudi pri partizanih so se držali skupaj. Svoje mitraljesko gnezdo so imeli pod »bremzom«, žičnico oziroma napravo, ki je držala žico žičnice in rabila prevozu lesa iz Dražgoške gore do Rudnega. Tu so bili vse tri dni in kosili Nemce. Bil je namreč izredno dober in pregleden položaj. Nemci so po vsej sili hoteli to gnezdo uničiti. To se jim je posrečilo šele tretji dan borbe okrog 10. ure dopoldne, ko je njihova granata zadela v ogrodje žičnice nad njimi. Oba, brat in Božič, sta bila zadeta od šrapnela, Zorko pa je bil samo omamljen. Na vse skupaj pa se je nato še podrlo leseno ogrodje. Zorko se je iz nezavesti zbudil šele pozno popoldne.

Tako sem zvedel za smrt brata Vinka. Še danes ne vem, kaj je name vplivalo, da nisem šel na kraj dogodka in pobral njegove stvari. Bil sem kakor otopel in brez volje. To neodločnost sem kasneje večkrat obsodil. Tako smo dočakali komando za umik na Jelovico. Naložili smo preostalo zalogo hrane, predvsem moko, ki so jo pripeljali z Dobrave in smo jo hranili v Prosvetnem domu. Spominjam se, da smo kleli, ker smo nosili kot mule, rekoč, da bi ne bilo treba toliko nositi, če bi dobivali malo večje porcije hrane prejšnje dni. S seboj smo peljali tudi dve manjši telici. Glede hrane sta se sprla Pečnik in Bernard. Ta je trdil, da je liter hrane za en obrok dovolj, Pečnik pa, da je premalo oziroma bi morala biti vsaj gosta, ne pa liter močnika. Krepko mu je pomagala tudi žena, ki pa itak ni bila nikoli zadovoljna. Tako smo z muko prišli na Kališe precej pozno ponoči. Naš vod je zasedel gozdarsko kolibo, ki je imela na sredi ognjišče, Pečnik in Biček pa sta šla vsak s svojim vodom naprej, na Mošenjsko planino. Tako je štab bataljona s I. četo in polovico II. čete ostal na Kališah. Polovica II. čete, ki sta jo tvorila že navedena voda, pa je šla v koče na Mošenjsko planino.

12. januarja smo v koči v glavnem počivali, hodili patrolirat proti Dražgošam in opazovali požar ter posamezne grupe Nemcev. Videli smo dolgo kolono voz in ljudi, ki se je pomikala proti Rudnemu. Nemci so ropali in selili prebivalstvo. Če se je le dalo, smo hoteli biti v bližini ognjišča. Bilo je namreč zelo mraz, mi pa slabo oblečeni. V prostoru se je grozno kadilo. Če si bil na spodnjih pogradih, te je zeblo, če si bil pa na zgornjih, se ti je kadilo, da nisi dolgo vzdržal. Podnevi se je v naši koči oglasil tudi komisar bataljona, Johan. Meni in bratu je izrekel sožalje. Ko je odšel, sem tovarišem rekel oziroma jih prosil, naj o tem čim manj govore, ker mi to teži srce.

Naslednji dan, to je 13. januarja 1942, smo okrog 12. ure zvedeli, da na Mošenjski planini poka. Točnega, kaj se tam dogaja, ni vedel nihče. Formirana je bila skupina, h kateri sem bil dodeljen tudi jaz, da gre v morebitno pomoč. Kljub zelo težki poti smo kmalu prišli do planine. Snega je bilo zelo veliko. Ugotovili smo, da se vse dogaja okrog koče, drugje nismo odkrili nobenih sledi. Terena nihče od skupine ni poznal. Če bi hoteli pomagati tovarišem v koči, bi morali priti Nemcem za hrbet, kar pa po izkušnji ni bilo mogoče. Morali bi imeti smuči in pa vodiča. Ker se je že mračilo, smo se vrnili na Kališe in poročali. Vsi smo imeli občutek, da se dogaja nekaj hudega, pa zaradi velikega snega nismo mogli pomagati. Šel sem počivat. Kmalu po polnoči so me zbudili s komando, da bo premik oziroma pokret. Pripravljali smo se zelo dolgo. Proti jutru je prišla kolona z Mošenjske planine. Hitro smo zvedeli za dogodke, kdo je padel in kako so se prebili iz obroča. Začeli smo se premikati. Vedeli nismo, kam gremo. Pozneje sem zvedel, da je bil naš namen priti še tisto noč čimdalje proti Mohorju, kar pa se ni več dalo, ker se je danilo. Tako smo ostali sredi gozda, brez vsake strehe, v visokem snegu in hudem mrazu. Še pred tem nam jih je nekaj med maršem zopet pobegnilo, med njimi tudi Pavel Inglič, moj mitraljezec. Izrabili so odmor med maršem. Ko je bilo dano povelje, da gremo zopet naprej, je namesto njega bil na smreko naslonjen mitraljez, ki sem ga nato moral za nekaj časa prevzeti jaz. Ob tej priložnosti je pobegnil tudi nemški ujetnik, ki je bil ujet na Črnem vrhu, po rodu Korošec, in nam pomagal v kuhinji. Patrola je na smučeh šla za njima, vendar brezuspešno. Tako smo se kmalu ustavili sredi gozda in sklenili, da kar tu preživimo dan. Začeli smo z nogami teptati sneg in tako napravili trdno podlago za gibanje po prostoru, kjer smo se ustavili. Nekateri so nalomili smrekovih vej in pripravili ležišče. Kuhar nam je okrog 12. ure skuhal malo polente tako, da smo jo dobili vsak po eno majhno zajemalko, kar nam je tek še bolj razdražilo. Položaj, v katerem smo bili, ni bil v nobenem primeru rožnat. Jaz sem si najbolj želel, da bi krenili proti Poljanski dolini, kjer bi se zopet najedel žgancev, za katere bi takrat veliko dal. Proti večeru smo krenili na Mohorja in nato čez

nekaj dni nazaj v Poljansko dolino. Dražgose so ostale za nami.

V nadaljnji borbi smo se jih mnogokrat spominjali, vsak po svoje. Vsi pa smo bili ponosni na takrat doseženi uspeh, ki je moralno dajal moči nam in pa tistim, ki so prihajali za nami.

»Slovenski Poročevalec« z dne 30. decembra 1941 o vdoru v škofjeloško jetnišnico, odlikovanju Cankarjevega bataljona in boju II. Štajerskega bataljona pri Libergi[1]

SLOVENSKA BOJIŠČA

Slovenske narodnoosvobodilne čete na Gorenjskem drže položaje. Z italijanske strani jih napadajo nemški oddelki. Partizani vrše izpade. Partizanska četa je prodrla do Jesenic, kjer je likvidirala orožniško postajo. Z drznim vdorom v sodniško jetnišnico so v Škofji Loki partizani, preoblečeni v nemške uniforme, osvobodili 32 političnih jetnikov. Izvršni odbor OF je Cankarjevo četo[2] za hrabro in spretno likvidacijo elitnih gestapovskih kolon, ki so vršile grozodejstva na Gorenjskem 6 mesecev, odlikoval s slovensko partizansko zastavo.

Nad Sv. Križem pri Litiji se je dne 24. decembra spopadla partizanska četa s številčno nadmočnimi nemškimi oddelki. Razvila se je 1 kilometer dolga fronta. Padlo je 40 Nemcev. Partizani so imeli 4 mrtve tovariše.

[1] »Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov«, del. VI., knj. 1., str. 172., št. 79.

[2] Cankarjev bataljon.

Franc Dijak

DECEMBRSKA VSTAJA V BLEJSKO - BOHINJSKEM KOTU

(15. 12. 1941)

Partizanska četa, ki se je formirala na Pokljuki, je v jeseni 1941. leta odšla na Jelovico.

V začetku decembra 1941 se je po nalogu Gorenjskega odreda vrnila z Jelovice na Pokljuko grupa dvanajstih partizanov. Ustavila se je v Slamnikih nad Bohinjsko Belo. Šest jih je nadaljevalo pot pod Stol, šest pa jih je ostalo v Slamnikih, in sicer: Stane Bokal, Franc Benigar, Franc Grilc (Brinar), Andrej Žvan (Boris), Stanko Kocjančič (Marjan) in Jože Žvan.

Dne 10. decembra 1941 so se zbrali pri Volfu na Slamnikih Tomaž Godec, Matevž Volf, Anton Zorč in skupina šestih partizanov. Na sestanku so razpravljali o pripravah za oboroženo vstajo. Imenovan je bil štab, ki naj bi vodil operacije. Za komandanta je bil izbran tovariš Stane Bokal. Za formiranje večjih partizanskih enot je bilo sklicano širše zborovanje vseh aktivistov s področja občine Zgornje Gorje in z Bleda, poleg tega pa še zastopnik z Jesenic in iz Bohinja. Zborovanje je bilo 13. decembra 1941 zvečer na »Stovičju« (gmajni nad zaselkom Zabošt pri Poljšici). Vest o tem zborovanju se je hitro raznesla pa vaseh, ne samo med aktivisti, ampak tudi med drugim prebivalstvom. Udeležba je bila presenetljiva. Na zborovanju se je zbralo več kot 200 ljudi. Ko je štab uvidel tako masovno pripravljenost ljudstva za oborožen upor proti okupatorju, se je takoj lotil organizacije splošne vstaje. Na tem zborovanju je imel kratek govor tovariš Stane Bokal, nato pa je pozval vse prisotne, naj se drugi dan zvečer vsi udeleže ponovnega sestanka v Belci pri Slamnikih. Vsi tisti, ki so pripravljeni takoj vstopiti v partizansko vojsko, naj pridejo primerno opremljeni in po možnosti z orožjem.

Dne 14. decembra 1941 zvečer se je na omenjenem mestu zbralo okoli 150 borcev. Prišli so člani štaba in komandant je navdušeno govoril in razložil načrt vstaje, ki ga je podrobno sestavil podnevi v hiši Matevža Volfa v Slamnikih. Osnovni načrt je bil takle:

1. Prostovoljci iz Gorij, z Bleda in iz Bohinja napadejo postojanke okupatorja v Bohinju, osvobode Bohinjsko dolino, izvedejo mobilizacijo, nato pa z vsemi silami udarijo na Gorje in Bled. Medtem druga grupa s prostovoljci z Jesenic osvobodi jeseniški kot, potem pa se združene sile pomikajo proti Kranju.

2. Znak za splošno vstajo v gorenjskem kotu naj bo dan tako, da jutranji vlak iz Bohinja, ki pripelje na Jesenice ob 6. zjutraj, 16. decembra izostane, kar bi pomenilo, da je osvoboditev Bohinja uspela.

Podrobni načrt za izvedbo akcije pa je bil naslednji:

1. Iz sestava prisotnih na zborovanju v Belci se takoj formira grupa okoli 20 oboro-

ženih partizanov, s katerimi krene štab s komandantom Bokalom na čelu še isti večer na Gorjuše in Koprivnik. V omenjenih vaseh naj se čez dan 15. decembra izvede mobilizacija prostovoljcev.

2. Tovariš Andrej Žvan-Boris in Stane Kocjančič-Marjan naj zbereta prostovoljce iz Gorij in z Bleda ter jih pripeljeta čez Pokljuko na Gorjuše na zborno mesto.

Kako je potekala akcija:

Dne 15. decembra 1941 se je zbralo v Krnici okoli 80 prostovoljcev, predvsem iz vasi bivše gorjanske občine, nekaj jih je bilo pa tudi z Bleda in Blejske Dobrave. Prihajali so različno oboroženi. Okrog 20 jih je bilo oboroženih s puškami različnih tipov, imeli so jugoslovanske mavzerice, kratke avstrijske, francoske in razne lovske puške. Nekaj pa je bilo oboroženih tudi s starimi samokresi. Drugi so imeli samo nože ali palice in cepce, obite z železom itd. Tovariša Štefan in Družan sta prinesla na zborno mesto dve avstrijski puški in dva zaboja municije. Orožje sta dobila pri nekem kmetu na Višelnici. Ko sta šla skozi vas Mevkuš že oborožena, so jih napadli prostovoljci s koli, misleč, da je nemška patrulja. Okovani cepec je švignil mimo glave in le hitri skok in glas je rešil oba. Po tem spoznamo borbenost, ki je takrat vladala po vaseh. Ob 8. uri zvečer je formirana četa krenila na Pokljuko. Na Mrzlem studencu se ji je priključilo še okoli 30 gozdnih delavcev. Gozdar Kančlovski pa je bil že v službi okupatorja, zato se je skril. Četa je pri njem rekvirirala nekaj lovskih pušk in čevljev, nato pa krenila po globokem snegu čez Pokljuko na Gorjuše.

Na Gorjušah je okrog gostilne pri Jožefovcu opolnoči kar vrelo. Tovariš Bokal je prejšnji dan z govori na mitingih na Koprivniku in Gorjušah tako navdušil prebivalce, da so se priključili večinoma vsi moški. S prihodom Gorjanske čete je bilo na zbornem mestu okoli 350 prostovoljcev. Razpoloženje je bilo odlično kljub snegu in mrazu. Prepevali so narodne in partizanske pesmi. Medtem je štab naglo formiral bataljon. Ta je bil razdeljen na sedem vodov. Kmalu po drugi uri zjutraj so se postrojili vsi vodi pred bataljonsko zastavo. Vsak vod je dobil posebno nalogo za izvedbo napada na Nomenj in Bohinjsko Belo. Naloge so bile v glavnem tele:

Prvi vod, najbolje oborožen (vsi puške in en puškomitraljez), gre v zasedo na cesti med Nomenjem in Bohinjsko Bistrico. Drugi vod, oborožen s puškami, gre v zasedo na cesto Nomenj—Soteska, tretji vod, oborožen s samokresi in puškami napade železniško postajo Nomenj oziroma stražo na tej postaji in ustavi jutranji vlak. Četrti vod, oborožen

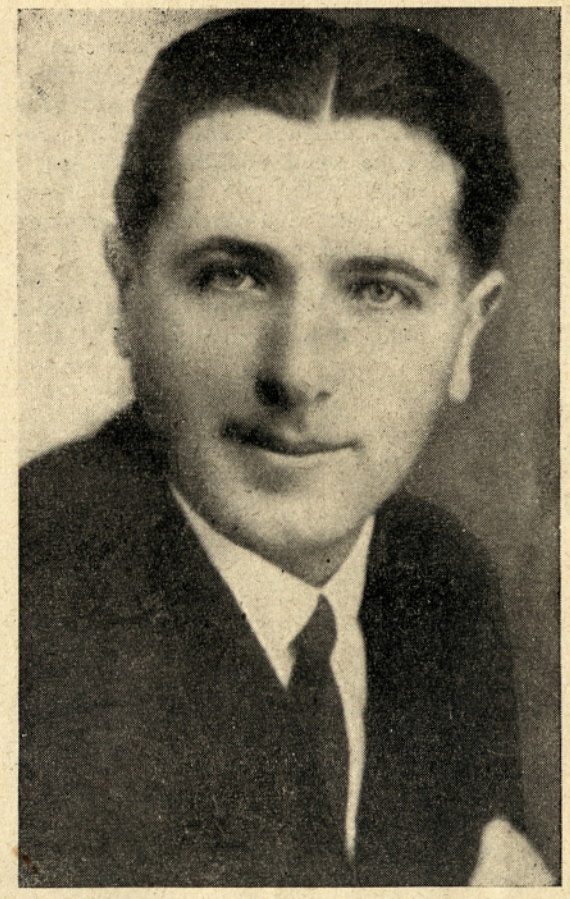

Tomaž Godec, organizator decembrskega upora 1941 v Bohinju

s sekirami in žagami, gre podirat drevje na železniško progo in cesto proti Soteski. Ostali trije vodi brez orožja gredo na zborno mesto nad vasjo Nomenj in počakajo, da se zdani.

Kmalu po tretji uri zjutraj, dne 16. decembra, se je bataljon spustil po strminah iz Gorjuš na določena mesta. Toda izdajalec s Koprivnika je preprečil izvedbo načrta vstaje. Nemci so bili z vsem seznanjeni. Povečali so stražo na železniški postaji Nomenj in tako je bil tretji vod, ko je postajo napadel, odbit. Medtem so se Nemci z oklopnimi vozili usuli iz postojanke Bohinjska Bistrica in prodirali proti Nomenju. Partizanska zaseda jih je hrabro ustavila. Posamezni borci so se približali nemški koloni na nekaj metrov in jo obmetavali z ročnimi bombami. Toda borcem je prehitro zmanjkalo orožja, Nemci pa so bili zavarovani v oklopnih vozilih, zato so se morali umakniti. Zaseda se je počasi umikala proti vasi Nomenj. Ko se je bila najbolj ogorčena borba, je pripeljal vlak na postajo Nomenj in, ker tretji vod še ni likvidiral nemške straže, je vlak odpeljal naprej proti Bledu in Jesenicam. Komandant Bokal je uvidel, da je zaradi izdajstva in nemške premoči

prvotni načrt nemogoče uresničiti, zato je dal komando za umik na Gorjuše. Nemci so prodrli v Nomenj in z minometalci obstreljevali strmine nad vasjo, po katerih so se v meter globokem snegu s težavo umikali prostovoljci. Ko pa se je zdanilo, so Nemci v Nomenju zažgali nekaj hiš in v eno izmed njih vrgli dva ujeta, živa partizana (Senekarjeva z Gorjuš). Načrt o splošni vstaji je bil tako onemogočen, čeprav so bili borci nanjo pripravljeni. Pod vodstvom Tomaža Godca in ostalih bohinjskih aktivistov je bilo tisto noč v Bohinjski dolini vse na nogah. V vsaki vasi so čakale grupe fantov in mož na zbornih mestih, da bi takoj po zavzetju nemških postojank v Bohinjski Bistrici prevzeli zaplenjeno orožje in se priključili partizanski vojski. Po neuspeli akciji v Nomenju so se večinoma razšli nazaj na domove. Štab vstaje pa je skupaj z Gorjansko četo, ki je ostala v formaciji okoli 80 mož, odšel na področje Pokljuke in se utaboril v vasi Zatrnik. Tam je začel organizirati manjše partizanske čete, ki naj bi nadaljevale borbo proti okupatorju.

Franc Konobelj - Slovenko; Ivan Vovk - Živan

DECEMBRSKA VSTAJA V ZGORNJI SAVSKI DOLINI

(17. 12. 1941)

Tisto jesen nas je zapadel sneg že konec oktobra. Res je v dolini še izginil, toda na Jelovici in Pokljuki ga je bilo preveč, da bi mu pozno jesensko sonce prišlo do živega. Ko smo se prvega decembra leta 1941 napotili proti Pokljuki, smo imeli kar precej opravka, da smo pregazili Jelovico od Mohorja, kjer je bil takrat Cankarjev bataljon, pa do Slamnikov na Pokljuki. Bilo nas je dvanajst. Poslala sta nas Stane Žagar in Jože Gregorčič v skrajni gorenjski kot, da izvedemo mobilizacijo. Polde Stražišar in Stane Bokal, oba znana jeseniška revolucionarja, ki sta grupo vodila, sta bila z nalogo natančneje seznanjena.

Po naporni hoji v meter debelem snegu smo se ustavili na Slamnikih pri Matevžu Volfu, našem starem političnem aktivistu. Bil je eden tistih hribovskih sodelavcev, ki mu ni bila nobena naloga pretežka in nobena noč predolga, če nam je bilo treba pomagati. Nastanili smo se pri njem na skednju. Preskrbel nam je hrano. Tako smo se po dolgem času zopet pošteno najedli. Posebno se nam je prilegel počitek na senu. Pri njem smo ostali le kak dan, ker je bil čas zelo kratek, in morali smo na delo.

Najprej nas je Matevž peljal k Mrzlemu studencu, kjer je bilo več koč, katerih lastniki so bili ljubljanski magnati. Tu smo zaplenili precejšnje število odej, da bi tako novodošli mobiliziranci ne zmrzovali. V akciji je pomagalo tudi nekaj gorjanskih domačinov. Ti so se med prvimi odzvali našemu pozivu na mobilizacijo. Akcijo smo izvedli brez posebnih težav. Po tej akciji smo se razdvojili. Stane Bokal je ostal s petorico na Pokljuki, Polde Stražišar pa je odšel z drugo petorico pod Stol. Ustavili smo se na Cimpkovem rovtu pod Valvasorjem.

14. decembra zvečer se je začelo. Noč je bila izredno mrzla. Polde nas je poslal na Potoke, kjer so bila določena posamezna zborna mesta. Tam naj bi se zbirali novomobiliziranci. Res, nismo se zmotili. Pričeli so prihajati z Jesnic, Javornika in iz Žirovnice. Nabralo se jih je že več kot petdeset in skupino smo odpeljali skozi Potoke na dogovorjeno mesto v Ratibovec, kraj med Potoki in Mostami. Tu je bilo glavno zborno mesto. Še večkrat smo odšli na zborna mesta in tako se je zbralo v Ratibovcu že več kot 100 mož in fantov.

Vse te priprave pa niso ostale prikrite Nemcem. Ves čas so švigali avtomobili z Jesenic in nazaj. Zadeva je že postajala nevarna in zato je Polde odločil, da odpeljemo mobilizirance čimprej z zbornega mesta. Po kratkem razgovoru se je skupina odpravila v hrib, na Cimpkov rovt. In res, odločitev je bila že nujna. Ko smo se zadržali s Poldetom še nekaj časa v gozdiču nad železniškim mostičkom, smo zaslišali po progi korake. Stis-

Dovje, kjer je 17. decembra 1941 izbruhnila vstaja proti okupatorju

nili smo se v senco in čakali. Prikorakala je kolona Nemcev. Tako smo vedeli, da je zborno mesto izdano. Pokazal se je tudi njihov pomočnik, žirovniški župan Franc Hočevar, ki jim je hitel tolmačiti, da bi morali mobiliziranci biti prav na tem mestu. Ker je zadeva postajala nevarna za nas, smo se počasi oddaljili. Na Cimpkovem rovtu se je tako zbrala tega večera številna vojska, ki je bila pripravljena upreti se okupatorju.

Polde pa se ni zadovoljil z izvršeno nalogo. Vedel je, da obenem vodi tako akcijo v bohinjskem kotu tudi Stane Bokal. Poklical je mene in Ivana Vovka-Tomija ter nama dal nalogo, da se takoj odpraviva v zgornjo Savsko dolino. V kratkih besedah nama je pojasnil namen najine poti. Povedal je, da naju v vasi Dovje-Mojstrana čaka nekaj aktivistov, ki so pripravljeni vstopiti v partizansko vojsko. Poudaril je še, naj s temi možmi izvedemo mobilizacijo in spotoma opraviva kako sabotažno ali vojaško akcijo. Brez velikih izkušenj v takih nalogah sva se s Tomijem odpravila proti vasi Dovje.

Pot naju je peljala preko Jesenic in Hrušice. Sicer sva se izogibala glavne ceste, toda večkrat sva morala iti tudi po njej. Čeprav sva srečala nekaj nemških avtomobilov, sva kar srečno, še ob belem dnevu prišla na Dovje. Da sva morala izbrati pot po dolini, je bil vzrok izredno kratek čas, ki nama ga je dal Polde na voljo. Zvečer sva morala biti že na Dovjem. Če bi hodila po poti, ki so jo uporabljali v poznejših letih kurirji, to je pot pod Karavankami, bi potrebovala dva dni. Toda nama v meter debelem snegu to ni bilo mogoče. Zato sva se odločila za mnogo nevarnejšo pot po dolini. Orožje sva imela kar pod pelerinami.

V mraku sva bila že pri Rabiču, po domače pri Mlakarju na Dovjem. Tam so bili že Alojz Rabič in brat Maks, Ivan Dovžan

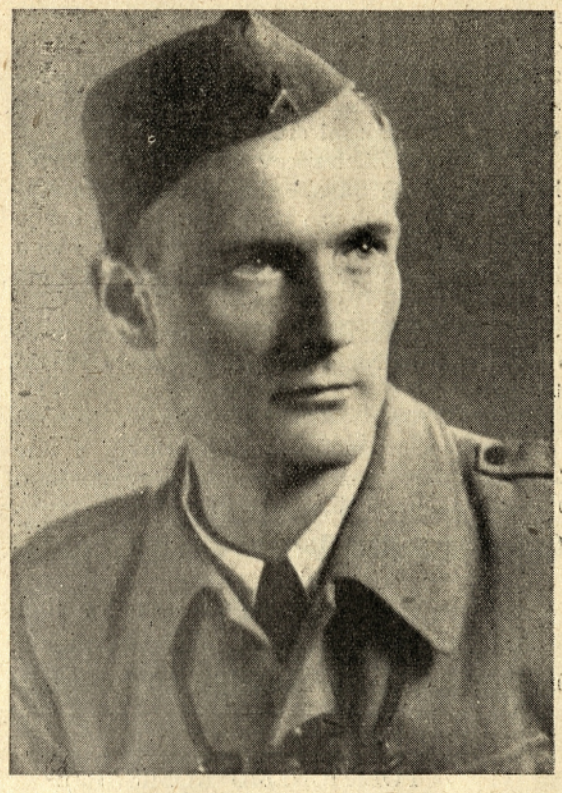

Ivan Vovk-Živan, eden izmed organizatorjev decembrske vstaje 1941 v zgornji Savski dolini

in brat Kristelj, Martin Skomavec in brat Janez. Ti in midva smo sestavljali štab za izvedbo mobilizacije in vojaških akcij. Pretresali so predloge in štab si je zamislil vrsto vojaških akcij. Med prvimi je določil razorožitev posadke orožniške postaje na Dovjem, ki je štela le 3 orožnike. Če bi na postojanki zaplenili kaj orožja, bi mogli razorožiti financarje v postojanki v Mojstrani. Požgali naj bi cestni most v Belci, ustavili železniški promet na progi Jesenice—Planica in končno zažgali železniško postajo. Akcija je bila zamišljena široko in v njej naj bi sodelovali vsi moški iz vasi Dovje-Mojstrana.

Tako smo začeli 16. decembra 1941 na Dovjem. Tomiju, ki naj bi vodil akcijo za razorožitev orožnikov, so se prostovoljno priključili tovariš Lojze, Ivan, Martin in Janez. Skupina se je odpravila proti gostilni, kjer so bili orožniki na hrani. Pri večerji sta bila samo orožnika brez komandirja. Prav hitro so z njima opravili. Presenečena nad akcijo se nista poskušala niti braniti. Medtem ko sta Martin in Janez na dvorišču šole stražila oba razorožena orožnika, je druga trojka odšla še na orožniško postajo. Tovariš Ivan je na cesti stražil, Tomi in Lojze pa sta vdrla na orožniško postajo in razorožila še komandirja postaje — Kazianko. Zaradi naglo izvršene akcije se ni mogel upirati. Pot do orožja je bila prosta. Zaplenili so brzostrelko, 7 pušk, 3 pištole in večje število bomb. Borci pa niso bili zadovoljni samo s tem. Odnesli so tudi obleko, obutev, radijski aparat in pisarniški arhiv. Razbili so Hitlerjevo sliko in tako je bila orožniška postaja le še malo podobna pisarni.

Sam sem imel medtem opravka s prostovoljci na vasi. Sporočilo o razorožitvi orožnikov je šlo od ust do ust. Akcija je med vaščani podžgala sovraštvo do okupatorja. Na vasi so se zbrali prav vsi moški, vsi pripravljeni tudi sodelovati. Imel sem opravka z razdeljevanjem nalog posameznim skupinam. Treba je bilo določiti skupino, ki naj prekine telefonske zveze, skupino za požig mosta v Belci ter skupino, ki naj podira drevje čez železniško progo in cesto na obeh koncih vasi. Treba se je bilo varovati, da v primeru izdaje preprečimo intervencijo dodatnih okupatorjevih sil v vasi.

Tomi in Lojze sta se odločila voditi vojaško akcijo v Mojstrani. Tam so se mobiliziranci zbirali v hiši Jožeta Pezdirnika, po domače pri Pavlovšu. V pretesni kuhinji se je kar gnetlo vaščanov. Vsak je hotel sodelovati, vsak je imel kopico predlogov. Po posvetu je bilo odločeno, da razorožimo stražarja pred postojanko, drugo posadko pa pokličemo k predaji. V primeru, da bi se posadka ne hotela predati, postojanko razbijemo z bombami, zaplenjenimi na orožniški postaji na Dovjem.

Za razorožitev stražarja sta se prostovoljno odločila ponovno Tomi in Lojze. Skupina je odšla v akcijo. Približno 30 oboroženih mož z bombami, brzostrelko in puškami je jamčilo, da bo akcija uspela. Vendar v Mojstrani ni šlo tako gladko. Poročilo, da je v postojanki od celotne skupine financarjev le 5 mož, ni bilo točno. Nobeden od udeležencev tudi ni sumil, da se je med njimi našel izdajalec, ki je financarje o zamisli akcije sproti obveščal. Ko sta Tomi in Lojze navalila na stražarja in ga razorožila, je nenadoma planila celotna posadka na oba borca. Zaradi izdaje posadka ni bila v postojanki, temveč v zasedi za stavbo. Že obkoljena sta se borca odločila za umik, pri čemer je smrtno zadet padel Alojz Rabič z Dovjega. Takoj je bilo tudi jasno, da akcijo ne bomo mogli izvesti. Skupina je morala nameravano akcijo opustiti, saj ni bila vojaško pripravljena na odprto borbo z nadmočnim sovražnikom.

Na Dovjem so mobiliziranci imeli proste roke in so dalje delali. Najprej so zažgali cestni most pri Belci, nato pa so začeli žagati drevje ob železniški progi. Padalo je na progo in cesto z leve in desne strani. Če bi akcija v Mojstrani uspela, bi požgali še železniško postajo. Na glavni cesti z Jesenic se je ustavilo nekaj nemških avtomobilov. Naša zaseda

jih je pričela obstreljevati, ko so ravno žarometi osvetljevali neprehodno cestišče. Zatemnili so žaromete in se v neprestanem streljanju s strojnico umaknili proti Jesenicam.

Šlo je že proti jutru. Imel sem grupo s skoraj 100 možmi. Tomi je ostal z večjo grupo na mojstranski strani. Moral sem se hitro odločiti. Zavedal sem se, da po vsem tem, kar je bilo storjeno to noč, Nemci ne bodo držali križem rok. Po kratkem posvetu z nekaterimi vodji grup sem dal nalogo, da se vsi moški umaknejo iz vasi. Pričeli smo se pomikati v hrib. Danilo se je že, ko smo bili že skoro pod robom grebena. Zaslišali smo sopihanje vlaka iz rateške strani. Vlak se je ustavil. Nekaj časa ni šlo nikamor. S pomočjo moških, ki so se vozili na delo v tovarno na Jesenice, so očistili progo in vlak je s precejšnjo zamudo odpeljal proti Jesenicam.

Sredi dopoldneva se je z jeseniške smeri zaslišalo ropotanje avtomobilov. Čakali smo, kaj bo. Prikazala se je dolga kolona avtomobilov in za čudo, kolona je nadaljevala pot mimo Dovjega. Hipoma pa se je ustavila. Takoj smo ugotovili vzrok. Čelo kolone je prišlo pred požgani most. Kolona ni stala dolgo. Obrnila se je in odpeljala nazaj proti Jesenicam. Zvedeli smo šele pozneje, da je bil v koloni novi gauleiter Rainer, ki je prav takrat prevzemal funkcije od Kutschere, ki so ga poslali na Poljsko. Po vsem tem smo bili še bolj zadovoljni, saj smo pokazali Nemcem, da na Gorenjskem niso oni gospodarji.

Napotili smo se naprej proti Vrsam. To je prijeten rovt z nekaj lesenimi seniki in kočo za kuhanje. Tega jutra se je tu zbralo več kot 100 mož. Tam pa so nas kaj kmalu izsledile žene mobiliziranih mož. Nosile so možem novice, da Nemci groze s požigom vasi in obljubljajo, da se tistim, ki se vrnejo, ne bo ničesar zgodilo. Po vsem tem se je število borcev precej zmanjšalo. S preostalimi sem se umaknil na rovt za Borovlje. Formirali smo četo in ji dali naslov »Triglavska četa«. Razdelili smo jo na vode, določili komandni kader in pričeli politično delati. Najteže je bilo novomobilizirance prepričati, da bo borba še trda in dolga, saj so bili prepričani, da gre za zaključne boje proti okupatorju, posebno še, ker so vedeli, da so odšli iz doline tudi mnogi jeseniški delavci, Gorjanci, Blejci, Bohinjci in se je uprla tudi Poljanska dolina. Res je, da je malo časa živela Triglavska četa, toda dosežen je bil velik politični uspeh. Prvikrat se je v tem predelu Gorenjske uprla okupatorju tako velika množica ljudi. Posebno so Nemce prizadele akcije. Skušali so se maščevati, čeprav so obljubljali udeležencem amnestijo za vsa storjena dejanja. Nekatere od upornikov so že po nekaj dneh aretirali in poslali v razna taborišča, od koder se niso več vrnili.

Mesec december 1941 pa je v kroniki zgodovine jugoslovanskih narodov ostal zapisan z zlatimi črkami. Prebivalci vasi Dovje, Mojstrana in Belce so se v teh dneh izkazali s svojimi uporniškimi srci.

Iz novomobilizirancev z Jesenic, Javornika in iz gornje Savske doline pa je bila formirana četa, ki je vso zimo nadaljevala borbo z okupatorji. Borci so kljub velikemu snegu in hudi zimi vzdržali pod Stolom vso zimo in pomlad leta 1942, dokler ni bil ponovno formiran Cankarjev bataljon, ki je imel zdaj operativno področje pod Karavankami vse do tromeje.

Poročilo orožniške postaje Dovje z dne 28. decembra 1941 o vstaji na Dovjem in o napadu na orožniško postajo[1]

Orožniška postaja Dovje
okrožje Radovljica

Dovje, dne 28. decembra 1941

Dnevnik št. 992

Politični komisar v Radovljici
30. decembra 1941
Prilogi 2

POLITIČNEMU KOMISARJU
V RADOVLJICI

Predmet: **Poročilo o napadu, razorožitvi in zajetju orožnikov postaje na Dovjem**

V zvezi: —
Priloge: —

Dne 16. decembra 1941, nekaj minut pred 19. uro, je napadla neznana komunistična tolpa (okrog 20 mož) oba tukajšnja orožnika (višjega okrajnega orožniškega stražmojstra Herberta Schaumbergerja in višjega orožniškega stražmojstra Johanna Penkerja), ko sta večerjala v gostilni Kristine Abruč na Dovjem. Imenovana sta v trenutku napada ravnokar vstopila v posebno sobo z dvema vhodoma, enim iz kuhinje, drugim iz gostilniške sobe. Soba meri okrog 3×2,5 m in je v njej prostora le za eno mizo. Orožnika sta pravkar sedla in čakala na večerjo, ko so se nenadno istočasno odprla vrata obeh vhodov. Banditi so ju z naperjenimi pištolami in revolverji prisilili, da sta predala orožje. V danih razmerah bi bilo vsako upiranje brezizgledno in nekoristno. Banditi so nato razorožena orožnika preiskali ter jima vzeli iz žepa ključe, med katerimi je bil tudi ključ orožniške postaje. Banditi, ki so bili deloma oboroženi s puškami in revolverji, so nato Schaumbergerju in Pankerju z vrvjo zvezali roke na hrbtu in ju odpeljali iz obkoljene gostilne na dvorišče bližnjega šolskega poslopja, ju postavili ob zid in zastražili s kakimi 10 oboroženimi banditi, ki se po vsem videzu na-

pada niso neposredno udeležili. Ostali člani tolpe pa so nato odšli proti poslopju orožniške postaje, kjer so poskušali odpreti vežna vrata z odvzetim ključem. V tem času sem bil v prvem nadstropju postajnega poslopja, v privatni kuhinji. Odtod sem slišal hrup pred hišnimi vrati in sklepal, da sta se oba orožnika vrnila skupno s pričakovanimi tremi orožniki iz Bohinjske Bele, ki naj bi ojačali tukajšnjo postajo. Šel sem zato nič hudega sluteč po stopnicah do hišnih vrat in vprašal, kdo je zunaj. V tem trenutku so se vrata odprla in v vežo so planili oboroženi banditi, ki so naperili vame pištole in zavpili v slovenskem jeziku: »Roke kvišku, ne gani se!« Zaradi premoči se tudi sam nisem mogel upreti. Nato so me z naperjenim orožjem prisilili, da sem odprl orožniško pisarno, kjer sem moral pod stalnimi grožnjami odpreti omare in predale ter jim izročiti vse orožje in municijo postaje. Medtem se je vrnila moja žena, ki je šla po mleko. Slišal sem, kako je pred poslopjem postaje vpila, ker so ji s silo preprečili vstop v hišo in ker jo je (kakor mi je pozneje povedala) neki bandit vrgel na tla in ji z roko zapiral usta, da ne bi dalje kričala. Pozneje mi je tudi povedala, da je neki drugi, njej neznani bandit interveniral zanjo in da ji je bilo končno dovoljeno vstopiti v hišo. Ko je moja žena vstopila v pisarno orožniške postaje, me je bandit Alojz Rabič, ki ga osebno poznam, vprašal, kateri predmeti v predalu pisalne mize so moja last. Pri tem mi je uspelo izročiti moji ženi tajne spise, denar in službeni pečat postaje. Nato so me spremili do šolskega poslopja, kjer sem se srečal z obema prideljenima orožnikoma, ki so ju pravkar zvezali. Od tam so nas banditi odpeljali na vzhodno stran Dovja, kjer smo morali stati približno eno uro. V tem času se je nekaj banditov vrnilo na orožniško postajo ter popolnoma oplenilo sobo obeh prideljenih orožnikov. Medtem so prihajali z vseh strani deloma oboroženi moški, ki so se pridružili banditom, ki so nas stražili, tako, da je štela tolpa po približni ocenitvi vsega 80 do 100 mož. Od tam smo morali skupno s kakimi 20 oboroženimi možmi čez Mlinco, kjer so nas začasno spravili v neki tamkajšnji senik in zastražili s 4 oboroženimi banditi, drugi pa so se odstranili.

Okrog 23. smo morali spet dalje z banditi, ki so nas stražili. Vodili so nas nazaj čez Mlinco in nato po pobočju severno od Dovja navzgor. Ker sta oba zvezana orožnika v globokem snegu težko nadaljevala pot, sem prosil bandite, da ju razvežejo. Od sedaj dalje sta imela oba orožnika pogostoma priliko zbežati, vendar je nista izkoristila, ker bi bil jaz v tem primeru prav gotovo ustreljen. Sam pa nisem mogel zbežati, ker sta me spremljala dva oborožena bandita, eden na

Franc Konobelj-Slovenko, eden izmed organizatorjev decembrske vstaje 1941 v zgornji Savski dolini

desni, drugi na levi. Nato smo šli dalje v neznano smer vsevprek skozi gozd, kjer je bilo le malo poti. Odtod ni bilo več mogoče zbežati, ker smo opazili, da so celo pobočje zasedle banditske tolpe. Bandite, ki so nas vodili, so drugi člani tolpe zelo pogosto potihoma ustavljali in šele po izmenjavi gesla, ki ga pa nisem mogel razumeti, smo smeli dalje. Pohod je trajal do poznih jutranjih ur, ko smo končno prispeli po precej odprtem, travniku podobnem prostoru, do neke koče, kamor so nas spravili in postavili 4 bandite pred odprta vrata za stražo. Zaradi goste megle se med pohodom nismo mogli orientirati. Po našem prihodu v omenjeno kočo je neki bandit na odprtem ognjišču zakuril ogenj. Kurivo je bilo deloma že pripravljeno.

Približno pol ure po našem prihodu sta dva druga bandita pripeljala v kočo v Belici stanujočega dr. Potočnika in njegovega brata, ki so ju z nami vred zastražili. Bandite na straži so v teku dneva zamenjali drugi, nam neznani. Ponovno so prihajali v kočo tudi drugi člani tolp, da se ob ognju pogrejejo. Pogosto smo tudi slišali govorjenje pred in za kočo in korake v mehkem snegu. Zato smo domnevali, da je v naši bližini precejšnje število banditov, ki verjetno prebivajo v kaki drugi tamkajšnji koči.

Podnevi se ni nič zgodilo; slišal sem samo, kako so se banditi med seboj pogovarjali, da bo izbruhnila splošna evropska revolucija, da je Stalin na pohodu in da v 2 dneh ne bo nobenega Hitlerja več.

17. decembra 1941 okrog 19. je slišal dr. Potočnik, ki je bil ravno v tem času v prednjem prostoru koče, kako je neki bandit zaklical v slovenščini naši straži, da so obkoljeni. Stražarji, ki jih je ta vest verjetno vznemirila, so se oddaljili, ne meneč se za nas, kakih 10 do 20 korakov od koče, najbrž zato, da bi od prinašalca vesti kaj več izvedeli. Dr. Potočnik nas je takoj obvestil o tem, kar je slišal ter menil, da je prišel trenutek, ko bi lahko pobegnili[2]. Skočili smo takoj pokonci, zapustili kočo in zbežali navzdol, kjer smo okrog 22. prišli pri Belici do državne ceste Jesenice—Kranjska gora. Med potjo nismo srečali nobenega člana tolp in tudi nismo opazili, da bi se tod zadrževali.

Potem ko smo spremili dr. Potočnika in njegovega brata do hiše, smo šli do naše orožniške postaje, ki pa je bila zaprta. Zato smo morali prenočevati v hotelu Triglav v Mojstrani, kamor so prišli po nas uradniki varstvene službe na Bledu in nas vzeli v zaščito.

Poslano v dvojnem prepisu vodji varnostnih sil za južno Koroško na Bledu, v enem izvodu komandantu varnostne policije in varnostne službe, tajni državni policiji na Bledu, orožniškemu poglavarstvu v Kranju, orožniškemu komandantu v Celovcu, političnemu komisarju in orožniškemu okrožju v Radovljici.

Komandir postaje
Kazianka s. r.
Orožniški narednik

[1] »Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov«, del. VI., knj. 1., str. 524.—527., št. 220.

[2] Dokument tu ni točen, ker pravi, da je orožnikom uspelo pobegniti. V resnici so partizani orožnike izpustili, dr. Mihi Potočniku pa dovolili, da jih spremlja. Ta ukrep je bil izvršen zaradi tega, ker so Nemci grozili s požigom vasi in streljanjem talcev.

Ivan Bertoncelj - Johan

DECEMBRSKA VSTAJA V POLJANSKI DOLINI

(25. 12. 1941)

V Poljanski dolini je NOG kmalu po okupaciji imelo zelo ugodna tla. Velika večina prebivalstva je bila v začetku sovražna okupatorju, posebno potem, ko so Nemci začeli seliti Slovence in zapirati najbolj narodnozavedne ljudi. Delavec in mali kmet, ki sta svojo zemljo in svoj jezik še posebej ljubila, nadvse pa svobodo, sta se takoj odločila za narodnoosvobodilni boj. Borbeno razpoloženje pa so krepile tudi na tem področju razformirane enote bivše jugoslovanske vojske, saj so mnogi Poljanci imeli doma orožje in municijo, pa tudi avtomatsko orožje. Središče tega gibanja in organizacije so bile Poljane.

Oktobra 1941 se je v Poljanski dolini pojavila II. Kranjska četa. V njej so bili prvi partizani tega kraja in jo je vodil Tone Nartnik, gradbeni delavec iz Kranja, po rodu iz Lučen. Ta je manevrirala po Poljanski dolini in s tem tudi krepila borbeno razpoloženje tega kraja. Že pred prihodom te čete je bilo nekaj pomembnih diverzantskih akcij, ki so jih organizirali terenski aktivisti pod vodstvom Maksa Krmelja; ta je bil po osvoboditvi proglašen za narodnega heroja. V začetku decembra 1941 je prispela v ta kraj tudi skupina partizanov, ki so bili prej v sestavu Tržiško-kranjske čete, Rašiške in Kamniške čete in se je ustanovila na Polhovcu. Takoj se je vključila v poseben vod Cankarjevega bataljona, ki je prispel v Poljansko dolino 13. decembra 1941. Preden je Cankarjev bataljon prispel na področje Poljan, je v Rovtih v Selški dolini uničil nemško policijsko patruljo 46 mož. Vodil ga je Jože Gregorčič. Borbene akcije, ki jih je takrat vodil Cankarjev bataljon, so krepile politično zavest ljudi v Poljanski dolini in s tem tudi pomembno prispevale k množični vstaji. Bataljonsko poveljstvo s terensko organizacijo v dolini je skupaj organiziralo patrulje, ki so obšle skoro vse vasi z nalogo, da pripeljejo v bataljon vse tiste, ki bi se pozivu na vstajo odzvali. Samo v dneh od 18. do 24. decembra 1941 je v Cankarjev bataljon prišlo okrog 300 novih borcev. Samo iz bivše občine Poljane, kjer je bil duh vstaje najmočnejši in teren najbolj organiziran, je takrat odšlo okrog 200 mož in fantov k partizanom. Vsi novi partizani so bili vključeni v že obstoječi četi, ki sta s tem številčno močno narasli. Bataljon je tako štel 400 mož, več kot 70 odstotkov pa je bilo oboroženih.

25. decembra 1941 je bataljon pričel napadati Poljane, prej pa je porušil vse mostove na Sori, od Škofje Loke do Gorenje vasi. Boji so trajali ves dan in so Nemci imeli preko 60 mrtvih, medtem ko so partizani bili skoro brez izgub. Na to akcijo so Nemci dne 27. decembra 1941 napravili protiofenzivo in skušali iz vseh smeri obkoliti Cankarjev bataljon in ga uničiti. Cankarjev bataljon je

borbo sprejel na sektorju Pasje ravni, Bukovega vrha in Valtarskega vrha. Nemci niso mogli nikjer prodreti, pač pa so se morali zvečer z velikimi izgubami umakniti v svoje izhodiščne postojanke. Tudi v tej borbi je bataljon zaplenil precej vojaškega materiala, prav tako pa je borba očistila bataljon tudi vseh omahljivcev, ki niso bili pripravljeni prenašati težke napore partizanskega življenja, predvsem pa hudo zimo. Tako očiščen in v borbi prekaljen bataljon je s položajev Bukovega vrha in Valtarskega vrha krenil čez Sopotnico, Breznico, pod Lubnikom in nato čez Mohorja v Dražgoše.

Poljanska vstaja po svojem učinku in dobri organizaciji brez dvoma pomeni za Gorenjsko največji in najpomembnejši dogodek, ki bo poleg dražgoške bitke v zgodovini napisan kot eden najsvetlejših dokumentov narodnoosvobodilnega boja na Gorenjskem.

BIBLIOGRAFIJA O NARODNOOSVOBODILNEM BOJU NA GORENJSKEM V LETU 1941

AUSEC IZTOK:
PARTIZANSKE STOPINJE SO ŠE SVEŽE. SLOVENSKA PARTIZANSKA VAS DRAŽGOŠE JE PRED 16 LETI PREŽIVELA USODNE DNI.
Tedenska tribuna 16. 1. 1958, št. 2, str. 4.

BATIČ LOJZE:
KAPETAN TONČEK.
Naša borba 1/1945, št. 1.
O Tončkovem junaštvu v vojski, pri tem je opisana tudi borba za Dražgoše 1942.

BERČIČ BRANKO:
NEKAJ GRADIVA O NARODNOOSVOBODILNI BORBI NA GORENJSKEM V LETIH 1941—1942. (S slikami.)
Loški razgledi 1954, I. str. 27-44.

BERTONCELJ IVAN:
O DELU KP NA GORENJSKEM V LETU 1941, NAVAJA PARTIZANSKE AKCIJE V LETU 1941 NA GORENJSKEM.
II. kongres KPS, Ljubljana, CZ 1949, str. 241—242 in 244.

BERTONCELJ IVAN-JOHAN:
V DRAŽGOŠAH JANUARJA 1942. (STARI PARTIZANI PRIPOVEDUJEJO.)
Borec 1952, št. 1, str. 13—14.

BERTONCELJ IVAN:
SLAVNA DRAŽGOŠKA BITKA.
Glas Gorenjske 1. 1. 1953, št. 1.

BERTONCELJ IVAN:
ZAPRISEGA NA GRADIŠČU. OB 12. OBLET. CANKARJEVEGA BATALJONA.
Ljubljanski dnevnik 21. 7. 1953, št. 168, str. 4.

BERTONCELJ IVAN:
PRED 12 LETI JE VZPLAMTELO NA GORENJSKEM.
Ljubljanski dnevnik 7. 8. 1953, št. 182, str. 5.

BERTONCELJ JOHAN:
OB 12. OBLETNICI PARTIZANSKE BITKE V HUJŠEVJU PRI PLANICI.
Ljubljanski dnevnik 26. 3. 1954, št. 71.

[BERTONCELJ IVAN-JOHAN:]
KO JE VZKLILO SEME UPORA. IZ KRONIKE BOJEV PRVIH GORENJSKIH PARTIZANOV.
Ljudska pravica 1956, št. 99, str. 3 in 5.

BERTONCELJ IVAN-JOHAN:
OGNJENI KRST CANKARJEVEGA BATALJONA. (S slikami.)
Glas Gorenjske 27. 7. 1956, št. 59.

BERTONCELJ IVAN-JOHAN:
OGNJENI KRST CANKARJEVEGA BATALJONA.
Železar VIII/1959, št. 11—12, str. 289.

BERTONCELJ IVAN-JOHAN:
BITKA NA ROVTU PRI PLANICI NAD ŽABNICO.
Železar VIII/1959, št. 11—12, str. 295—296.

BERTONCELJ IVAN-JOHAN:
JULIJSKI DNEVI NA JELOVICI.
Viharni časi. Spomini na partizanska leta I, Ljubljana, Borec 1959.

BERTONCELJ IVAN-JOHAN:
PO ZAČRTANI POTI.
Glas Gorenjske 16. 7. 1960, št. 83.
Kratek opis osvobodilnega gibanja na Gorenjskem v letih 1941 in 1942.

[BEZNIK SLAVKO] — ABC:
NEKAJ DROBCEV IZ DRAŽGOŠKE BITKE PO PRIPOVEDOVANJU PREŽIVELIH UDELEŽENCEV. (S slikami.)
Glas Gorenjske 17. 1. 1958, št. 4.

BIBER DUŠAN:
BEGUNJE — TRNJEVA POT NAŠEGA NARODA.
Ljudska pravica 30. 5. 1945, št. 30.
Avtor govori na splošno o trpljenju v teh zaporih.
BLED V BORBI ZA SVOBODO. 1941—1942—1943—1944—1945.
Bled, Krajevni odbor ZB NOV 1959.

BREJC TOMO-PAVLE:
IZ NARODA HLAPCEV — V NAROD JUNAKOV. IZ PRVIH DNI NARODNO-OSVOBODILNE BORBE NA GORENJSKEM.
Borec 1951, št. 7, str. 214—218.

BREJC TOMO:
22. JULIJ — DAN VSTAJE.
Tovariš 1952/18. 7., št. 29, št. 485.

BREJC TOMO:
DAN VSTAJE — NAŠ NARODNI PRAZNIK.
Ljudska pravica 19. 7. 1952, št. 29, št. 1.

BREJC TOMO:
ZAČETEK.
Borec 1960, št. 7—8, str. 297—301.
Spomini na pripravljanje oboroženega upora in vstaje na Gorenjskem.

BROVČ ANDREJ:
POSTANEK IN RAZVOJ KP V KRANJU.
Gorenjski glas, Kranj od 1. 10. 1948 do 22. 12. 1948.
Članek objavlja politično poročilo na prvi mestni konferenci KP v Kranju in se dotika tudi NOB. Nekaj podatkov za leto 1941.

[BROVČ ANDREJ]:
1. AVGUST — OBČINSKI PRAZNIK V KRANJU.
Gorenjski glas 1. 8. 1953, št. 31.
Kratek oris partizanskih začetkov na Gorenjskem.

[BUH JOŽE]:
KRVAVA »VISOŠKA« KRONIKA.
Borec 1954, str. 204—206.
Kronika važnejših dogodkov iz NOV (1941—1945) v Poljanski dolini.

CANKARJEVCI SE BIJEJO V DRAŽGOŠAH.
Slovenski poročevalec 13. 7. 1951, št. 162, str. 4.

CERAR LOVRO:
OB PRAZNIKU TRŽIŠKE OBČINE.
Tržiški vestnik, Tržič 1955, št. 13.
Prikaz boja na Dobrči 5. 8. 1941.

CESAR EMIL:
ILEGALNE IN PARTIZANSKE TEHNIKE NA GORENJSKEM DO APRILA 1943.
Loški razgledi 1960, str. 11—34.

COTMAN JANKO:
STRELI SO ODJEKNILI — PRVI TALCI V DOMŽALAH SO PADLI . . .
(Po pripovedovanju očividca.)
Domžalski vestnik 1954, št. 1, str. 1.
Septembra 1941 je bil pri ihanskem mostu likvidiran nemški vojak, zaradi česar so Nemci ustrelili deset talcev.

[COTMAN JANKO]:
7. AVGUSTA 1941 — BITKA NA BREZOVICI.
Glas Gorenjske 6. 8. 1955, št. 32.
Oris začetnih bojev z Nemci v okolici Domžal.

[ČARM]AN [RADO]:
OB KRAJEVNEM PRAZNIKU V ŠENČURJU.
SPOMINI NA ŠENČURSKO ČETO.
Glas Gorenjske 9. 7. 1960, št. 80.
Nemška racija v Šenčurju 10. julija 1941 in ustanovitev šenčurske čete.

[ČARM]AN [RADO]:
V VOGLJAH BODO PRAZNOVALI.
Glas Gorenjske 9. 7. 1960, št. 80.
Začetki in pomembnejši dogodki narodnoosvobodilnega gibanja v Vogljah pri Kranju.

[ČEBULJ ADOLF]:
KRI STORŽIŠKIH ŽRTEV NI BILA PRELITA ZAMAN.
Glas Gorenjske 6. 8. 1955, št. 32.
Oris partizanskih začetkov v okolici Tržiča. Kratek oris organizacije OF v Tržiču, ustanovitev Tržiško-kranjske čete in prve bitke na pobočju Storžiča 5. 8. 1941.

ČENČIČ RADO:
GRIČARJEV GROGA. (S sliko.)
Lovec 1953, št. 2, str. 80—85.
Lovci — partizani v dražgoški bitki.

Č[ESEN] A[NDREJ]:
DELEŽ LOŠKE MLADINE V LJUDSKI REVOLUCIJI JE NADVSE ČASTEN.
Glas Gorenjske 21. 5. 1955, št. 21.
Članek se nanaša le na delo v letu 1941.

DAROVALI ŽIVLJENJE ZA DOMOVINO V ČASU NARODNOOSVOBODILNE VOJNE OD 1941—1945. LETA.
Kamniški zbornik 1955.
Na posebni barvni prilogi so na 4 straneh objavljena imena 154 žrtev druge svetovne vojne na območju občine Kamnik (v obsegu 1955.)

DERMASTJA M[ARJAN]:
SPOMIN NA 22. JULIJ 1941.
Slovenski poročevalec, 1. 6. 1951, št. 127, str. 2.

DOVJE IN MOJSTRANA V LETIH 1941—1945.
Dovje—Mojstrana, Odbor ZB 1952.

[DROBEŽ MARJAN]:
V KAMNIŠKEM OKRAJU SO ZAČELI.
Delavska enotnost 20. 7. 1951, št. 30.

DVANAJST NALOG. 22. JULIJ — DAN VSTAJE SLOVENIJE. POZIV »MLADE SLOVENIJE«.
Komunist XVIII/1959 z dne 24. 7., št. 30, str. 9.

DVE PARTIZANSKI.
Tovariš 27. 3. 1953, št. 13, str. 352.

[FERENC TONE]:
NASTANEK SLOVENSKIH PARTIZANSKIH ČET.
Koledar za učence višjih razredov osnovnih šol leto 1960—1961, Ljubljana 1960, str. 60—72.

FERENC TONE — JERŠEK DARE — KACIN MILICA — KLOPČIČ FRANCE — KRIŽNAR IVKA — LUŠTEK MIROSLAV — SIMONČIČ JULIJ:
PREGLED POMEMBNIH DOGODKOV V LETU 1941.
Prispevki za zgodovino delavskega gibanja I, Ljubljana 1960, št. 2, str. 265—294.

[FISTER JOŽE]:
PODNART PRAZNUJE.
Glas Gorenjske 21. 8. 1954, št. 34.
Kratek opis sodelovanja Podnarta v narodnoosvobodilnem gibanju.

FISTER STANE:
NEMŠKI NAPAD NA KOČO POD STORŽIČEM 5. 8. 1941.
Tržiški vestnik, Tržič 28. 7. 1960, št. 13—14.

[GALIČIČ JOŽE]:
MARKO: PRVO NOVO LETO V PARTIZANIH. (S slikami.)
Kmečki glas 3. 1. 1957, št. 1.
O Cankarjevem bataljonu na Gorenjskem.

[GAŠPERŠIČ JELO]:
OB VSTAJI OKOLI ŠMARNE GORE IN RAŠICE.
Slovenski poročevalec 29. 6. 1951, št. 151, str. 2.
Avtor opisuje akcije prvih borcev v letu 1941.

G[AŠPERŠIČ] J[ELO]:
V SPOMINU PO POTEH, KJER SE JE VOJSKOVAL JUNAŠKI CANKARJEV BATALJON.
Slovenski poročevalec 12. 7. 1951, št. 161, str. 6.

GAŠPERŠIČ JELO:
»BATALJON V TEŽKI BORBI Z BANDITI — NUJNO PROSIMO POMOČI!« JUNAŠKI BOJ DESETIH PARTIZANOV MORAVŠKE ČETE PRI SV. MOHORJU 21. 9. 1941. (S slikami.)
Mladina 18. 12. 1951, št. 25.

GLAVIČ EDO:
E. G.: TRDNJAVA V RDEČEM SNEGU. (S sliko.)
Ljubljanski dnevnik 11. 1. 1958, št. 9.
O bojih pri Dražgošah leta 1942.

GORENJSKA V BORBI ZA SVOBODO.
Kranj, Pokrajinski muzej NOB 1959, 1960.

GORENJSKI JUNAK TONČEK.
Partizanski dnevnik, spominska izdaja 18. 5. 1947.
Članek riše junaštvo gorenjskega partizana Tončka in zraven opisuje boje za Dražgoše.

HAFNER VINKO:
STANE ŽAGAR, PRVI TRINAJSTORICE JUNAKOV, PADLIH V JAMI NAD OKROGLIM.
Ljudska pravica 24. 10. 1949, št. 252.

HAFNER VINKO:
GORENJSKI ŽELEZNIČARJI V ZAČETKU OSVOBODILNEGA GIBANJA.
Železniški vestnik 1960, št. 3, str. 80.

HAJKA NA DOBRČI V SREDO, DNE 6. AVGUSTA 1941.
Tržiški vestnik 1. 8. 1959, št. 12—13.

HEROJ ALBIN GRAJZER:
Tržiški vestnik, Tržič, 1. 6. 1954, št. 11.
Članek govori o aktivnosti in pomenu mladega Albina, ki se je že leta 1941 vključil v osvobodilno gibanje, pomagal oskrbovati prve partizanske skupine z vojaškim materialom in sodeloval pri likvidaciji narodnih izdajalcev. Padel pri Trebnjem decembra 1944 v boju z belogardisti.

HITI FRANC:
LETA 1941 IZ DRAŽGOŠ V BABINO GREDO.
Nova pot 1952, št. 11—12, str. 285—290.

[HRAUSKY EDO]:
Hi: PRVEGA AVGUSTA 1941 SO SE UPRLE ŽELEZARSKE JESENICE. (S slikami.)
Ljudska pravica 29. 7. 1954, št. 175.

IVANOVIČ — JANŠA MILANA:
ZGODOVINA, PISANA S KRVJO.
Železar 1960, št. 7—8, str. 129—133.
Spomini na okupacijo, nemške preiskave in streljanje talcev na Hrušici 27. julija 1942.

IZ DNI, KO SE JE ZAČELO ...
Borec 1957, št. 7, str. 237—262.
(T. Brejc, T. Šušteršič, M. Krmelj, V. Hafner idr.)

JAN IVAN:
PRED DNEVOM OBOROŽENEGA ODPORA. TUDI V GORENJSKEM KOTU SE JE KMALU ZAČELO.
Ljudska pravica 10. 6. 1951, št. 135, str. 2.
12. 6. 1951, št. 136, str. 2.
13. 6. 1951, št. 137, str. 2.

JAN IVAN-SREČKO:
PRED ENAJSTIMI LETI V GORENJSKEM KOTU.
Borec 1952, št. 7, str. 211—214.

JAN IVAN-SREČKO:
TERENCI.
Ljudska pravica 19. 7. 1951, št. 29, str. 7.

JAN IVAN:
SOSEDJE POD STOLOM IN BEGUNJŠČICO.
Gorenjski glas 26. 7. 1952, št. 31.

JAN IVAN:
IZ SPOMINA NA HUDE DNI POD STORŽIČEM IN KRVAVCEM.
Ljubljanski dnevnik, 18. 12. 1952, št. 297.

[JAN IVAN]:
POLOVICO GORENJCEV BI NEMCI IZSELILI, ČE...
Ljubljanski dnevnik 17. 7. 1953, št. 165, str. 4.
Oris nemških namenov s Slovenci na Gorenjskem in začetne partizanske aktivnosti.

JAN IVAN:
MED GORENJSKIMI PARTIZANI. OB 15-LETNICI VSTAJE.
Kranj (Gorenjski tisk), 1956.
Avtor govori o NOB v letu 1941, podrobno opisuje decembrsko vstajo leta 1941. Govori o gorenjskih narodnih herojih. Pozneje govori o Kokrškem odredu.

JAN IVAN:
DRAŽGOŠE — SVETAL PLAMEN SREDI OKUPIRANE EVROPE.
Ljubljanski dnevnik 11. 1. 1958, št. 9.

JAN IVAN-SREČKO:
LE VKUP, LE VKUP, UBOGA GMAJNA...
Železar VIII/1959, št. 11—12, str. 293—294.

JAN IVAN:
»...ZAJELO V SVOJ PLES JE SLEHERNO VAS.«
Glas Gorenjske, 26. 11. 1960, št. 138.
Reportaža o gorenjskih partizanskih bojih z Nemci na Pasji ravani konec 1941.

JARC JANKO:
PARTIZANSKE KRONIKE. IZ ARHIVA INSTITUTA NARODNE OSVOBODITVE IZBRAL JANKO JARC.
Koledar Osvobodilne fronte Slovenije 1947, str. 69—70.
Govori predvsem o bojih Cankarjevega bataljona in o bitki pri Dražgošah (januarja 1942).

JEGLIČ LJUBICA:
SKOZI BOJ IN TRPLJENJE V LEPŠE ŽIVLJENJE. 17. JULIJA 1941 PRVA VEČJA AKCIJA. 17. JULIJA OBČINSKI PRAZNIK BLEDA.
Glas Gorenjske 20. 7. 1956, št. 57.

[JEGLIČ LJUBICA]:
Lj.: NISO PADLI ZAMAN. 1. AVGUSTA 1941 SO PRVE PUŠKE ODGOVORILE OKUPATORJU. OBČINSKI PRAZNIK KRANJA. (S sliko.)
Glas Gorenjske 30. 7. 1956, št. 60.

JUNAK KAMNIŠKEGA BATALJONA. (MATIJA BLEJEC-MATEVŽ).
Slovenski poročevalec 22. 7. 1953, št. 171.

...k:
K OROŽJU JE ŠEL JULIJA 1941 GLAS PO VSEJ GORENJSKI.
Slovenski poročevalec 22. 7. 1952, št. 172, str. 5.

KAMNIŠKA VSTAJA.
Ljubljanski dnevnik 2. 7. 1953, št. 168, str. 5.

KAVČIČ PAVLE IN MILAN ŽAKELJ:
BORBE CANKARJEVEGA BATALJONA V DRAŽGOŠAH.
Invalidski vestnik 26. 12. 1951, št. 24.

KAVAR JANEZ:
SKOZI ŠT. VID V SRBIJO. SPOMINI NA NEMŠKA IZSELJEVALNA LETA 1941.
Tržiški vestnik 1. 10. 1955, št. 15, do 10. 11. 1955, št. 17.

[KLINAR MIHA]:
PARTIZANSKI BOHINJ VABI NA PROSLAVO ZBORA AKTIVISTOV JESENIŠKEGA OKROŽJA IN JESENIŠKO-BOHINJSKEGA ODREDA.
Glas Gorenjske 21. 8. 1954, št. 34.
V okviru na proslavo govori članek o razvoju osvobodilnega gibanja v Bohinju.

KLINAR MIHA:
PRVA BITKA.
Tovariš 1954, št. 31. Priloga: Rast in lepota naše domovine.
Prve akcije prve partizanske čete na Gorenjskem pod vodstvom Jožeta Gregorčiča-Gorenjca.

KLINAR MIHA:
UPOR JE PREPREČIL PRESELJEVANJE.
Glas Gorenjske 29. 7. 1955, št. 31.

KLINAR MIHA:
K. M.: 6. IV. 1941—15. V. 1945.
Slovenski zbornik 1956, št. 7, str. 135—138.
Avtor obravnava napad na Jugoslavijo, posebno položaj na Gorenjskem. Izseljevanje in naraščajoče partizansko gibanje, delo KP in OF.

KLINAR MIHA:
PRED PETNAJSTIMI LETI.
Železar 1956, št. 7, str. 171—177.
V uvodu sega avtor v predvojni čas na Gorenjskem, na Jesenicah. Nato obravnava 6. april 1941, prve mesece okupacije in začetke osvobodilnega gibanja splošno in posebej za Gorenjsko.

[KLINAR MIHA]:
M. K.: OB DNEVU VSTAJE. NEPOZABNI JULIJSKI DNEVI 1941.
Železar 1957, št. 7, str. 196.

K[LINAR] M[IHA]:
»ČAROVNICA V ŽABJI VASI«.

Glas Gorenjske 3. 7. 1959, št. 51.
O zavedni slovenski ženi Mariji Petrič, ki je vsestransko pomagala partizanom od leta 1941 dalje.

[KOBAL CVETKO]-FLORIJAN:
ZAČETKI LJUDSKE VSTAJE V ŠKOFJI LOKI. (S slikami.)
Loški razgledi I/1954, str. 7—22.
Delo komunistov pred in po nemški zasedbi, ustanovitev SKOJ in OF, vstaja in nemške represalije, akcija na tovarno pletenin v Loki in akcija za osvoboditev J. in F. Kavčiča iz škofjeloških zaporov ter množični odhod v partizane.

KOLEDAR NAJVAŽNEJŠIH DOGODKOV OB 40. OBLETNICI KPJ NA GORENJSKEM.
Kranj 1959.
Za leto 1941 so podatki o delu KP, OF, o četah in akcijah.

[KOMAVLI EDO]:
E. K.: PADEL JE PRVI STREL ... (S sliko.)
Tedenska tribuna 21. 7. 1955, št. 29, str. 3.
O vstaji pod Šmarno goro.

KOMEL FRANTA:
NARODNOOSVOBODILNA BORBA V SLOVENIJI 1941—1945.
Maribor 1960.
Pregled bojev in borbenih formacij v dobi NOB v Sloveniji.

KONOBELJ FRANC-SLOVENKO:
CANKARJEVA ČETA POD STOLOM.
Borec 1951, št. 7, str. 222—224.

[KONOBELJ FRANC]-SLOVENKO:
PRED DESETIMI LETI.
Jeseniški kovinar 22. 12. 1951, št. 50.
Opis dogodkov na Gorenjskem sredi decembra 1941.

[KONOBELJ FRANC]-SLOVENKO:
... IN ZAČELI SMO!
Železar 1952, št. 11, str. 2, 3.
Kako so partizani minirali 1941 stolp električnega daljnovoda pri Dobravi.

KONOBELJ FRANC:
BILO JE PRED DESETIMI LETI.
Gorenjski glas 5. 7. 1952, št. 27.

[KONOBELJ FRANC]-SLOVENKO:
KAKO JE CANKARJEV BATALJON ZAŽGAL ŽELEZNIŠKI MOST V MOSTAH PRI ŽIROVNICI.
Glas Gorenjske 20. 7. 1952, št. 29—30.

KONOBELJ FRANC-SLOVENKO:
PRED DESETIMI LETI NA GORENJSKEM.
Borec 1952, št. 1, str. 14—15.

KONOBELJ FRANC-SLOVENKO:
POD MEŽAKLJO IN KARAVANKAMI SO SE UPRLI.
Jesenice 1954.
V knjigi so silke in hkrati podatki o borcih in aktivistih z Jesenic, nadalje o ilegalni dejavnosti KP pred vojno ter njeno delo v času NOB na Jesenicah; podatki o Cankarjevi četi in decembrski vstaji leta 1941.

KONOBELJ FRANC-SLOVENKO:
OD DRVARSKIH BAJT DO »TITOVE VASI«. (S slikami.)
Borec 1956, št. 10, str. 382—385.

KONOBELJ FRANC-SLOVENKO:
OD KLOBUKOV DO TITOVK.
Borec 1957, št. 2, str. 63.
O uniformi in oborožitvi gorenjskih partizanov.

KONOBELJ FRANC-SLOVENKO:
NAŠE PRVE UNIFORME.
Železar VIII/1959, št. 11—12, str. 289—290.

KONOBELJ FRANC-SLOVENKO:
SKOZI ZASTRAŽENI KRANJ.
Železar VIII/1959, št. 11—12, str. 290—291.
Akcija Cankarjevega bataljona za hrano v Kranju v novembru 1941.

KONOBELJ FRANC-SLOVENKO:
PLANINE IN GOZDOVI MED NOB.
Planinski vestnik 1960, št. 6, str. 252—258.
Opis partizanskega življenja v gozdovih.

KOSMAČ JOŽE:
OB OBLETNICI 4. JULIJA SE SPOMNIMO TUDI VSTAJE PROTI OKUPATORJU V DOMŽALAH IN OKOLICI.
Konoplan 1959, št. 7, str. 2.

KOS MARTIN-MARTINOV:
IZ PRVIH DNI RAŠIŠKE ČETE. (S slikami.)
Borec 1958, št. 9, str. 443—446.

KOSTEROV:
NARODNOOSVOBODILNA BORBA IN NAŠ DELOVNI KOLEKTIV.
Iskra 1956, št. 2, str. 44—46.

»KOT, DA BI NAS BILO DESETKRAT VEČ«.
IZ SPOMINOV BORCEV KAMNIŠKEGA BATALJONA. (S slikami.)
Ljudska pravica 16. 9. 1958, št. 217.

KOZAR KARL-ROMI:
SREČNO NAKLJUČJE.
Železar 1959, št,.11—12, str. 292.
O tehniki na Jesenicah l. 1941 in razširjanju partizanske literature z Jesenic na Javornik.

[KRANJEC MIŠKO]:
16. JULIJA 1941. LETA JE BILO.
Glas Gorenjske 17. 7. 1954, št. 29.
Oris začetkov osvobodilnega gibanja v Šenčurju.

KRISTAN CVETKO:
NISO JIM PRIZANESLI.
Tovariš 1951, str. 222.
Prikaz nemških deportacij na Gorenjskem, kako Nemci niti duševno defektnim niso prizanesli.

KRISTAN LJUBICA:
Lj.: DRAŽGOŠE — PRVA SLOVENSKA REPUBLIKA. NARODNI HEROJ TON-

ČEK DEŽMAN PRIPOVEDUJE... (S sliko.)
Glas Gorenjske 10. 1. 1958, št. 2.

KRIŽNAR IVAN:
»DA URESNIČIL DAVNE BI SANJE, BOJ JE IZBRAL...«
Glas Gorenjske 14. 8. 1954, št. 33.
Biografija Staneta Žagarja.

KRIŽNAR FRANC:
OKUPACIJA.
Zbornik Naklo 1960, str. 48—67.
Spomini na začetek okupacije in razvoj osvobodilnega gibanja v letih 1941 in 1942.

KRMELJ MAKS:
GORENJCI IN DRAŽGOŠE LETA 1941—1942.
Ljudska pravica 11. 1. 1946, št. 9.

[KRMELJ MAKS]:
ZGODOVINSKI BOJI CANKARJEVEGA BATALJONA ZA DRAŽGOŠE. (OB 11. OBLETNICI.)
Slovenski poročevalec 4. 1. 1953, št. 2, str. 4.

[KUHAR BORIS]:
-k-: K OROŽJU! JE ŠEL GLAS PO VSEJ GORENJSKI JULIJA 1941. (S sliko.)
Slovenski poročevalec 22. 7. 1952, št. 172.

LE VKUP, LE VKUP...
Delavska enotnost 20. 7. 1956, št. 30.
Vsebina: V. J.: Prvi streli. — Daljnovod pretrgan! — V. J.: Če pištola ne vžge.

L[IPAR] I[ZTOK]:
PRED DESETIMI LETI SE JE UPRLO LJUDSTVO KAMNIŠKEGA OKRAJA.
Ljudska pravica 30. 7. 1950, št. 180.
Članek opisuje vstajo v kamniškem okraju 27. 7. 1941.
Podatki o prvih partizanskih skupinah.

LIPAR IZTOK:
ŠESTI...?
Ljubljanski dnevnik 9. 5. 1953, št. 106, str. 3.

LIPAR [IVO]-IZTOK:
ČRTICE O JUNAŠKIH MENGEŠANIH. (ODLOMKI IZ NEOBJAVLJENE ZBIRKE.). (S slikami.)
Mengeški zbornik 1954/I, str. 211—222.
Vsebina: Med prvimi talci. — Šesti...? — Komandantova smrt.— Dva skojevca. — Bolnišnica dr. Mihe.

LJUDSTVO POLJANSKE DOLINE JE LETA 1941 VSTALO KOT EN MOŽ.
Slovenski poročevalec 28. 12. 1952, št. 306.
Iz bojev Cankarjevega bataljona na Gorenjskem leta 1941.

M[AČEK] T[ILKA]:
KAKO SMO PARTIZANILI LETA 1941.
Borec 1960, št. 7—8, str. 306—308.
Spomini na partizanstvo na Gorenjskem in prehod v Ljubljansko pokrajino novembra 1941.

[MAKU]C [KARE]L:
KO JE NA BLEDU...
Glas Gorenjske 9. 7. 1960, št. 80.
Opis trosilne akcije na Bledu sredi julija 1941.

MALI RAJKO IN URBANEC JOŽE:
OB MOČI OSVOBODILNE FRONTE OKUPATOR NI MOGEL USPETI.
Ljudstvo pod Storžičem v boju za svobodo Prikaz terenskega polit. dela in neprilik z okupatorji v Goričah in bližnjih vaseh v letih 1941—1944.
1955, str. 26—51.

MAZI VILKO:
ŠMARNA GORA MED OKUPACIJO.
Planinski zbornik 1945, str. 39—42.
Navaja nekaj podatkov o Šmarni gori v času nemške okupacije.

MAZI VILKO:
KOLEDARSKE BELEŽKE IZ NAŠEGA PLANINSTVA.
Ljubljana 1958. (Požigi koč itd.)

MEJA JE PADLA — KOROŠKA ODSKOČNA DESKA ZA NAPAD NA JUGOSLAVIJO.
Slovenski vestnik, Celovec 4. 4. 1947, št. 20.
Članek kaže delež Koroščev pri zasedbi Gorenjske.

MIKUŽ METOD:
ALI JE NARODNOOSVOBODILNA BORBA PREPREČILA PRIKLJUČITEV ŠTAJERSKE IN GORENJSKE K NEMŠKEMU RAJHU.

MIKUŽ METOD:
DRAŽGOŠE — 9. do 11. JANUARJA 1942. (S slikami.)
Zgodovinski časopis 1952/53, str. 733—765.
Borec 1956, št. 2, str. 56—59.

MIKUŽ METOD:
POŽGANA JE BILA PRVA SLOVENSKA VAS. (20. SEPT. 1941.) (S slikami.)
Slovenski izseljeniški koledar 1957, str. 122—125.

MIKUŽ METOD:
PREGLED ZGODOVINE NARODNOOSVOBODILNE BORBE V SLOVENIJI, I. KNJIGA.
Ljubljana 1960.

MLAKAR J[ANEZ]:
OBČINSKI PRAZNIK V ŠENČURJU.
Glas Gorenjske 16. 7. 1955, št. 29.
Članek opisuje začetke osvobodilnega gibanja v Šenčurju 1941.

[MLAKAR JANEZ]:
J. M.: PRVI STRELI PROTI OKUPATORJU SO PADLI 11. APRILA 1941. 16. JULIJ — PRAZNIK ŠENČURJANOV. NA TA DAN SO LETA 1941 VDRLI NEMCI Z NAMENOM UNIČITI VODITELJE UPORA.
Glas Gorenjske 20. 7. 1956, št. 57.

MOHORIČ IVAN:
PREDILNICA MED VOJNO 1941—1945. Bombažna predilnica in tkalnica v Tržiču. Nastanek, razvoj in delo 1885—1960. Tržič 1960.

MRAK L[ADO]:
RAFE SE SPOMINJA . . .
Glas Gorenjske 3. 7. 1959, št. 51.
O bojih z Nemci v Poljanskih hribih.

M. . . Š. . .
OD ŽELEZNIKOV DO KROPE. (Nekaj korakov s partizansko patruljo.)
Ljudska pravica 19. 7. 1952, št. 29, str. 8.

[NOVAK CVETO]:
PRVE AKCIJE SO KALILE PARTIZANE. (S sliko.)
Ljudska pravica 22. 7. 1956, št. 170, str. 2.

OB DESETLETNICI CANKARJEVE ČETE POD STOLOM. (S slikami.)
Jeseniški kovinar 14. 7. 1951, št. 27 do 21. 7. 1951, št. 28.

OD ČETE DO BRIGADE. Kronika partizanskih bojev. Iz Selške doline.
Glas Gorenjske 6. 7. 1956, št. 53.

OGNJENI KRST.
Delavska enotnost 18. 7. 1959, št. 28, str. 5.
O napadu Radomeljske čete na nemške žandarje na mostu pri Želodniku v začetku avgusta 1941.

OGNJENI KRST JESENIŠKIH IN JAVORNIŠKIH PARTIZANOV.
Glas Gorenjske 31. 7. 1954, št. 31.

O NASTAJANJU, ORGANIZACIJI IN DELU SKOJ V NAŠI OBČINI.
Tržiški vestnik VIII/1959, 20. 4., št. 8—9.

O . . . P . . .:
TAKRAT SE JE ZAČELO.
Glas Gorenjske 20. 7. 1952, št. 29—30.

[ORAŽEM DORE]:
OBČINSKI PRAZNIK V PREDOSLJAH.
Prvoborca France Mrak s Kokrice in Andrej Kmet iz Britofa sta prva pričela odkrit boj proti okupatorju.
Glas Gorenjske 7. 8. 1954, št. 32.

[PAVLIN MILE]:
SPOMINI NA PRVE AKCIJE.
Borec 1960, št. 7—8, str. 313—316.
Pripovedovanje Tončka Dežmana o njegovem delu pred vojno in prvih dneh v partizanih na Jelovici v avgustu 1941.

PAVLIN MILE:
S TOPOGRAFSKO EKIPO PO JELOVICI.
Borec 1960 št. 7—8, str. 313—316.
Kritične opombe »Gradiva za topografijo NOB«, ki obravnava Poljansko dolino na Gorenjskem.
Opis življenja in postojank partizanov na Jelovici.

P[AVLIN] M[ILE]:
TOPOGRAFIJA NOB V POLJANSKI DOLINI.
Borec 1960, št. 11, str. 497—498.
Kritične opombe »Gradiva za topografijo NOB«, ki obravnava Poljansko dolino na Gorenjskem.

PEČAR STANE:
REPRIZA POLJANSKE VSTAJE IN BORB NA BUKOVEM VRHU IN NA PASJI RAVANI. (S slikami.)
Loški razgledi 1956, št. 3. str. 241—245.

[PERAIČ VLADIMIR]:
V. O.: TRŽIČ V LETU 1941. OB OBLETNICI STORŽIŠKE TRAGEDIJE.
Tržiški vestnik 5. 8. 1954, št. 15—16.
Na podatkih Vladimira Peraiča napisal Jelko Žagar.

PIONIRJEM SLOVENIJE — PARTIZANSKI POZDRAV.
Pionirski list 19. 4. 1951, št. 14.
V obliki pionirskega pozdrava iz Dražgoš opisuje članek trenutke, ko so Nemci januarja 1942 uničevali Dražgoše.

PLANINA FRANCE:
USODNI DOGODKI V DRAŽGOŠAH. (S slikami.)
Loški razgledi 1955/II, str. 21—32.

[PODGORŠEK ANTON]:
5. AVGUST 1941.
Tržiški vestnik 5. 8. 1952, št. 1.
Kratek opis partizanskega boja z Nemci na Storžiču.

PODNART PRED PRAZNIKOM.
Glas Gorenjske 21. 8. 1954, št. 34.
Doprinos Ljubnega in drugih naselij občine Podnart k narodnoosvobodilnemu gibanju.

PODOBNIK M[ARJAN]:
Z LETI SE ODKRIJE VSE . . .
Borec 1956, št. 8—9, str. 330—332.
Avtor, kot edini preživeli, opisuje, kako so Nemci ujeli in usmrtili skupino, ki je v juliju delovala v Krškem. (Učiteljica Ivanka Uranjek, Rado in Milan Kaplan idr.)

PO DRZNIH POTEH SMELA DEJANJA JUNAŠKIH CANKARJEVCEV.
Gorenjski glas 19. 8. 1951, št. 29.
Prikaz bojev na Gorenjskem proti koncu 1941.

[PODSTUDENŠEK FRANCE]:
F. P.: TUHINJSKA DOLINA SPREJEMA PARTIZANE.
Borec 1956, št. 7. str. 266—267.
Prihod čete partizanov in njeni premiki po vaseh, dotok domačinov in prve akcije in borbe.

POHAR EDO:
ZAČETKI SANITETNE SLUŽBE NA GORENJSKEM. (Odlomek iz spominov »PARTIZANSKA SANITETA NA GORENJSKEM«.)
Letopis MNO, I. 1957, str. 129—131.
Pri opisu sanitetne službe na Gorenjskem med NOB se avtor samo na začetku dotakne načina zdravljenja ranjencev. leta 1941.

PO SLEDEH CANKARJEVEGA BATALJONA. PRED 22. JULIJEM — DNEVOM VSTAJE.
Ljubljanski dnevnik 9. 7. 1952, št. 161, str. 2.

PRAPROTNIK JELKA:
PRVA SELITEV SLOVENCEV.
Tržiški vestnik 3. 11. 1960, št. 21.
Pripovedovanje Jožefe Muzik o nemški izselitvi iz Kovorja preko Šentvida v Srbijo in življenje tam v letu 1941.

PRISEGA NA JELOVICI:
Delavska enotnost, XVII/1959, 4. 7. št. 26. str. 5.
O ustanovitvi Jeseniške čete v začetku junija 1941, njeni prisegi ter o Cankarjevem bataljonu, ustanovljenem 5. avgusta 1941 na Jelovici.

PRISEGA NA RAŠICI.
Delavska enotnost 20. 7. 1956, št. 30.

PRISPEVEK MLADINE ZA SVOBODO OB 30. LETNICI SKOJ.
Jeseniški kovinar, Jesenice od 26. 11. 1949 št. 47, 48. — do 31. 12. 1959, št. 53.
Pregled razvoja SKOJ od ustanovitve do združitve z LMJ.
Pregled obsega bivši jeseniški okraj.

PROSLAVA 11. OBLETNICE DRAŽGOŠKE BITKE.
Kmečki glas 7. 1. 1953, št. 1. str. 1.

PROSLAVA 11. OBLETNICE DRAŽGOŠKE BITKE.
Ljudska pravica 10. 1. 1953, št. 1, str. 1—2.

PRVA ZASTAVA.
Ljubljanski dnevnik 21. 7. 1953, št. 168, str. 6.

PRVE PARTIZANSKE ENOTE NA GORENJSKEM.
Glas Gorenjske 3. 7. 1959, št. 51.
Članek opisuje organizacijo vojnega komiteja za Gorenjsko, ustanovitev Pokrajinskega komiteja KPS za Gorenjsko 20. 12. 1941 ter govori o Jelovški četi in Cankarjevem bataljonu.

PRVI PLAMENI OD RAŠICE DO MORAVČ. (S slikami.)
Slovenski poročevalec 4. 9. 1958, št. 208 do 7. 9. 1958, št. 211.

PRVI RAFAL.
Ljubljanski dnevnik 21. 7. 1953, št. 168. str. 4.
Napad na Križe v juliju 1941.

PRVI STREL.
Polet, petkova priloga, 25. 7. 1952, št. 3.

PRVI TALCI.
Železar 1959, št. 11—12, str. 289.
O ustrelitvi talcev 2. 8. 1941 v Preski.

PRVI UDARCI.
Glas Gorenjske 20. 7. 1959, št. 56.
O Kranjsko - tržiškem bataljonu, ki je bil prvi dan po zaprisegi 5. 8. 1941 napaden pod Storžičem in 6. 8. 1941 ponovno na Dobrči.

PRVI ZLOČIN OKUPATORJA IN PRVA AKCIJA NAPREDNE KRANJSKE MLADINE.
Kranj v borbi za svobodo, Kranj 1954, str. 16—17.

RAKOVEC MARJETKA:
NAŠE PRVE ŽRTVE.
Tržiški vestnik 30. 6. 1960, št. 12.
Opis tragedije dela kranjske čete pod Storžičem.

RAVBAR JOŽE — KAPETAN JOŠT:
NASTANEK IN BORBE RAŠIŠKE ČETE V JULIJU 1941.
Ljudski miličnik 24. 7. 1951, št. 28.

[RAVBAR JOŽE]:
NA ZARAŠČENI JASI. PRED 17-LETNICO USTANOVITVE KAMNIŠKEGA BATALJONA.
Glas Gorenjske 29. 8. 1958, št. 66.

RAZINGER MAJDA:
ZAČETEK ORGANIZACIJE OF IN PARTIZANSTVA V LEŠAH.
Tržiški vestnik 14. 1. 1960, št. 1.

[ROBEK MARIČKA]:
PRVA ZASTAVA.
Ljubljanski dnevnik 21. 7. 1953, št. 168.
Oris začetkov partizanskega gibanja v vzhodni Gorenjski, podaritve prve zastave ter kje in kdo je zastavo napravil.

RUTAR M[ILOŠ]:
MLADOST V BOJU. SPOMINI NA ILEGALNO DELO KRANJSKE MLADINE.
Glas Gorenjske 27. 11. 1959, št. 93.

R[UTAR] M[ILOŠ]-RUŽO:
PO OROŽJE BO TREBA . . .!
Invalidski vestnik 15. 6. 1953, št. 12.
Reportaža o potovanju partizanov tretje kranjske čete izpod Storžiča v škofjeloške hribe po orožje.

SEDEMNAJST LET CANKARJEVEGA BATALJONA. OB ODKRITJU SPOMINSKE PLOŠČE NA VODIŠKI PLANINI. (S sliko.)
Glas Gorenjske 8. 8. 1958, št. 60.

SPOMINI PREŽIVELIH. (USTANOVITEV I., II., IN III. KRANJSKE ČETE.)
Slovenski poročevalec 1. 8. 1953, št. 179, str. 5.

STIPLOVŠEK MIROSLAV IN VIDALI IVAN:
PREGLED VAŽNEJŠIH DOGODKOV V KAMNIŠKEM PARTIJSKEM OKROŽJU V LETIH 1941—1945.
Mengeš 1960.

SVOLJŠAK J[ANEZ]:
LJUDSKA VSTAJA NA DOVJEM IN V MOJSTRANI. OB 17. OBLETNICI.
Glas Gorenjske 15. 12. 1958, št. 96.

Š[INKOVEC] Č[RTOMIR]:
KAMNIŠKI PARTIZANI PRIPOVEDUJEJO . . .
Tovariš 1954, št. 30. Priloga: Rast in lepota naše domovine.
Osnovanje revol. vojnega komiteja za Kamniški okraj v letu 1941, razdelitev part. vojske na kamniško, radomeljsko, dupliško, domžalsko in mengeško četo, upor v noči od 27. na 28. julij 1941, borba na Golčaju 28. okt. 1942 idr. Po pripovedovanju Mirka Podbevška-Lada, Antona Poljanška-Branka, Naceta Brleza, Danila Cerkvenika in Marice Brejc.

[ŠINKOVEC ČRTOMIR]:
PRVI PARTIZANSKI BATALJON.
Tovariš 11. 12. 1960, št. 49, str. 8.
Kratek pregled partizanskih bataljonov v letu 1941 in njihovih pomembnejših akcij.

[ŠINKOVEC ČRTOMIR]:
RAŠICA GORI.
Tovariš 18. 9. 1960, št. 37, str. 2.
Opis nemškega požiga Rašice 20. sept. 1941 in kratek oris partizanskih začetkov na Gorenjskem okoli Šmarne gore in Rašice.

ŠINKOVEC STANE:
SKOJ IN MLADINA KRANJA OD LETA 1938 DO POMLADI 1942.
900 let Kranja, spominski zbornik, Kranj 1960, str. 352—362.

ŠINK STEVO:
MED IZGNANCI V SRBIJO (S slikami.)
Loški razgledi 1955/II. str. 33—42.

[ŠKERL] F[RANCE]-B[REGAR]:
KDAJ JE BILA PRVA AKCIJA KRANJSKIH PRVOBORCEV.
Borec 1960, št. 10, str. 424—425.
Opis tiste akcije, ki so jo v Kranju vzeli za občinski praznik.

[ŠKRABAR STANE]:
S. Š.: LIKI DRAŽGOŠKIH JUNAKOV. (S slikami.)
Tovariš 1953, št. 3, str. 63.

ŠOMEN BRANKO IN BORŠTNAR NACE:
UPOR NA JELOVICI. PRVI KRONOLOŠKI ZAPISKI O PARTIZANSKIH BOJIH V LETU 1941.
Mladina 21. 7. 1960, št. 29.

ŠTEFE FRANC:
PRVO LETO PARTIZANSKEGA GIBANJA NA KRANJSKEM OBMOČJU.
900 let Kranja, spominski zbornik, Kranj 1960, str. 363—374.
Razvoj partizanskih enot od prvih začetkov v juliju 1941 do srede junija 1942.

Š[TOLFA] M[IRKO]:
BOHINJSKI KMET SE JE ŽE LETA 1941 UPRL OKUPATORJEM.
Kmečki glas 28. 4. 1955, št. 17.

ŠT.:
PRED DRAŽGOŠAMI LETA 1942.
Ljudska pravica 11. 1. 1959, št. 6, str. 3.
O bojih Cankarjevega bataljona v Poljanski dolini decembra 1941, v katerega sta bili vključeni tudi Poljanska in Škofjeloška četa.

ŠUŠTERŠIČ FRANCE:
V TEM GORSKEM SVETU.
Borec 1960, št. 6, str. 252—253.
Iz življenja begunjskih zapornikov.

Š[VAB] M[ITJA]:
IZ DNI, KO SE JE ZAČELA VSTAJA.
Ljudska pravica 7. 7. 1951, št. 153.
Avtor po zasliševanju sodelavcev opisuje prve akcije Radomeljske čete v kamniškem okraju leta 1941.

ŠVAB MITJA:
JULIJ, MESEC VSTAJE JUGOSLOVANSKIH NARODOV.
Ljudska pravica 1951, z dne 14. 7. št. 154.

ŠVAB MITJA:
PARTIJA JE POZVALA — VSTAJA JE ZAČELA.
Slovenski poročevalec 22. 7. 1953, št. 171, str. 4.

[TELADKO MARJAN]:
MARTEL: PRED VIHARJEM.
Delavska enotnost 21. 7. 1955, št. 29.
Akcije Kamniškega bataljona.

[TELADKO MARJAN]:
MARTEL: UTRINKI IZ POLJANSKEGA PUNTA. (S sliko.)
Glas Gorenjske 19. 12. 1953, št. 51.

TIŠLER ANDREJ:
V BEGUNJAH.
Tržiški vestnik, Tržič 2. 6. 1960, št. 10.
Iz življenja v Begunjah.

TRAVEN TEREZIJA:
PRVE AKCIJE RAŠIŠKE ČETE.
Borec 1960, št. 6, str. 274—276.
Rašiška četa v avgustu 1941.

TRAVEN [TEREZIJA] REZKA:
DNEVI PO POŽIGU RAŠICE.
Borec 1960, št. 10, str. 432—433.
Spomini na odhod iz Ljubljane na Gorenjsko in na začetek aktivističnega dela v okolici Medvod v letu 1941.

ULRIH TONE-KRISTL:
UPOR V SELŠKI DOLINI. (S slikami.)
Večer 21. 7. 1954, št. 170.

UPOR V POLJANSKI DOLINI.
Kmečki glas 29. 11. 1956, št. 48.

V DRAŽGOŠAH JE BILA VELIKA SLOVESNOST OB OBLETNICI DRAŽGOŠKE BITKE.
Ljubljanski dnevnik 5. 1. 1952, št. 1, str. 2.

V KAMNIŠKEM OKRAJU SO ZAČELI.
Delavska enotnost 20. 7. 1951, št. 30. str. 4.

[VOGRIČ RUDI]:
-vr: POD MALIM GREGORJEVCEM 17. JULIJA 1941.
Ljubljanski dnevnik 21. 7. 1953, št. 163, str. 4.

VOGRIČ RUDI:
PRVI RAFAL.
Ljubljanski dnevnik 21. 7. 1953.
Avtor daje poudarka o tržiški in kranjski četi, ki sta bili v sestavu Storžiškega bataljona. Opisuje napad na Križe konec julija 1941.

VOGRIČ RUDI:
V ZALEDJU.
Ljubljanski dnevnik 21. 7. 1954, št. 169.
Po pripovedovanju skromnih in neznanih ljudi v vaseh okoli Jelovice napisana reportaža o začetkih partizanstva na Gorenjskem.

[VOVK IVAN-ŽIVAN]:
1. AVGUSTA 1941 — OGNJENI KRST ŽELEZNIČARJEV.
Železar 1954, str. 68—70.

V[REČAR FRANCE]:
BOJ NA STOLU. PRED SPOMINSKIM ZBOROVANJEM V DOLINI ZAVRŠNICE NA GORENJSKEM.
Delo 24. 9. 1959, št. 144, str. 3.
O bojih Jeseniške čete januarja in februarja 1942 pod Stolom ter omenja tudi ustanovitev Cankarjeve čete pod Stolom leta 1941.

ZBORNIK NAKLO 1960.
Naklo 1960
Zbornik obdeluje tudi narodnoosvobodilno gibanje v Naklem na Gorenjskem in okolici v letih 1941—1945.

ZAPISKI NEZNANEGA PARTIZANA IZ LETA 1941.
Ljudska pravica 19. 7. 1952, št. 29, str. 3.

ŽAGAR JELKA:
ZAČELI SO SE DNEVI SUŽENJSTVA.
Tržiški vestnik 1. 8. 1957, št. 13.
Bežen oris mednarodnega političnega položaja pred začetkom druge svetovne vojne ter prvih dni okupacije Tržiča.

ŽAKELJ MILAN-ŽIROVNIK:
NEKAJ O OSVOBODILNEM GIBANJU V ŽIROVSKI DOLINI. (S slikami.)
Loški razgledi 1956, št. 3, str. 39—44.
Kratek oris političnega življenja Žirovske doline v predaprilski Jugoslaviji, okupacije, ustanovitve OF v letu 1941, prvih borcev ter osvoboditve Žirov 22. 10. 1943.

ŽAKELJ MILAN:
OB NAŠEM PRAZNIKU 22. JULIJU.
Glas Gorenjske 20. 7. 1959, št. 56.
Uvodni članek govori splošno o pripravah na vstajo.

ŽEVART MILAN:
PRIČEVANJE O NACISTIČNIH ZLOČINIH.
Večer, Maribor 14. 5. 1960, št. 112.
Ob otvoritvi muzeja v Begunjah na Gorenjskem pisec opisuje nekatere dogodke iz narodnoosvobodilnega boja.

ŽOLNIR BOGDAN:
PLANINSKE KOČE V BOJU Z OKUPATORJEM.
Planinski vestnik 1958, št. 5, str. 273—284.

ŽUPANČIČ JOŽE:
KO JE HITLER ZAČEL ZAPIRATI SLOVENSKE UČITELJE. SPOMINI NA POMLAD LETA 1941.
Prosvetni delavec 25. 5. 1960, št. 11.
Spomini na prve mesece okupacije, ko so ga Nemci zaprli in odpeljali v Begunje.

[ŽVAN FRANC]:
22. AVGUSTA BO SPREGOVORIL MOLČEČI BOHINJ.
Glas Gorenjske 21. 8. 1954, št. 34.
V obliki opisa važnejših dogodkov opisuje članek narodnoosvobodilno gibanje v Bohinju.

OSREDNJA KNJIŽNICA Š OBCINE KRANJ

P GOR Zg

GORENJSKA V BORBI ZA SVOBODO
5. štev.

Fotografije so iz Muzeja revolucije v Kranju
Zunanja oprema: Milan Batista
Izdaja: Muzej revolucije v Kranju
Tiskal: »Gorenjski tisk« v Kranju

Kranj
P GORENJSKA
zgodovina
GORENJSKA v borbi /5
94(497.4-16)"1941/1945"
026316038
COBISS

IZDAL MUZEJ REVOLUCIJE V KRANJU DECEMBRA 1961